

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ג, 2023
מספר השאלון: 11241
נספחים: נספח 1 – מאמרים
נספח 2 – דף עזר

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם

הוראות

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה	–	50 נקודות
חלק שני – לשון	–	50 נקודות
- פרק א: שם המספר
פרק ב: תחביר
פרק ג: מערכת הצורות
- יש לבחור באחד הפרקים
- סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים 1–3 שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–5 שלפניכם.

הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. במאמר 1 עמדת הכותב בפסקה ה בנוגע למטרת הנימוסים סותרת תפיסה המוצגת בפסקה א.

הסבירו את הסתירה. (5 נקודות)

---

2. א. כותב מאמר 1 מציג בפסקה ד טענה של אחרים הקשורה בהתנהגות מנומסת, ומביע את דעתו עליה.

(1) נסחו במשפט אחד את הטענה של האחרים. (3 נקודות)

---

(2) כתבו במשפט אחד את דעתו של כותב המאמר על טענה זו. (3 נקודות)

ב. האם כותבי המאמרים האחרים (מאמר 2 ומאמר 3) עשויים להסכים עם דעתו של כותב

מאמר 1? בססו את דבריכם על שני המאמרים (2–3). (3 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

3. כותב **מאמר 2** משווה בין הבעת רגשות ובין נימוסים.
 על פי **מאמר 2**, השלימו את הטבלה שלפניכם: כתבו מה המשותף להבעת רגשות ולנימוסים, וציינו שני הבדלים ביניהם. (6 נקודות)

נימוסים	הבעת רגשות	
		המשותף
		ההבדלים

4. לפניכם ציטוט מפסקה **ו** במאמר **3**: "במשך מאות שנים מעולם לא פסקה הקובלנה הידועה, כי הולך ופוחת הדור".
 א. הסבירו את הביטוי "הולך ופוחת הדור" **בהקשר של נושא המאמר**. (3 נקודות)

ב. מהי דעתו של כותב **מאמר 3** על הקובלנה הידועה? הקיפו את התשובה הנכונה.
 (2 נקודות)

- (1) הוא שולל לחלוטין את הקובלנה הנשמעת מצד רבים ומתנגד לה נחרצות.
- (2) הוא מסכים עם הקובלנה הידועה, ובה בעת הוא אינו מאשים את הדור הצעיר.
- (3) הוא מסכים עם הקובלנה הידועה ורואה בדור הצעיר את האשם העיקרי בדבר.
- (4) הוא אינו מסכים עם הקובלנה הידועה ואומר שכך טענו בכל דור.

(שימו לב: שאלה 5 בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. ענו על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב-ג.

פרק א: שם המספר – חובה (10 נקודות)

ענו על שאלה 6.

6. בקטע שלפניכם הקיפו את הצורות הנכונות של שם המספר מבין האפשרויות הנתונות.

בארבעה עשר / ארבע עשרה בספטמבר 2010 פורסמו תוצאות של סקר שבדק את הקשר

בין הרגלי הנימוס של אנשים ובין רמת ההכנסה שלהם בישראל.

הסקר נערך בקרב **תשע מאות תשעים ושתיים / תשע מאות תשעים ושניים**

נשים וגברים, והם התבקשו לדווח כיצד הם מתנהגים במצבים שונים. על סמך תשובותיהם

ניתן לכל אחד מהם ציון בין 0 ל-4. הציון הממוצע שלהם היה קרוב ל**שלושה / שלוש**.

ממצאי הסקר הראו שככל שאדם מנומס יותר, הכנסתו גבוהה יותר: עלייה של **עשרה / עשר**

אחוזים בציון הנימוס לוותה בעלייה בהכנסתו של אותו אדם.

כמו כן, הסקר בדק היכן נתקלים בהתנהגות לא מנומסת, וב**שלוש / שלושת** המקומות

הראשונים נמצאים מרכזי קניות, מקומות עבודה ושדות תעופה. שיעור המשיבים שדיווחו

על חוסר נימוס במשרדי ממשלה היה גבוה פי **אחת וחצי / אחד וחצי** בהשוואה לשיעור

המשיבים בסקר דומה שנערך בארצות הברית.

נתון נוסף הוא שנייר־יורק היא העיר שתושביה הם המנומסים ביותר, ואילו תושבי פריז

ולונדון נמצאים רק במקום ה**חמש עשרה / חמישה עשר**.

ואיך אפשר לחנך לנימוסים? תמי לנצוט ליבוביץ, מומחית לנימוסים, פרסמה יותר

מ**אחת עשרה / אחד עשר** מאמרים בתחום, ובספרה "סיביליטי" שהתפרסם לפני

כ**שבע עשרה / שבעה עשר** שנים, היא מונה **תשע / תשעה** עצות להתנהגות מנומסת

כלפי הזולת.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר ופרק ג – מערכת הצורות.
בחרו בפרק שלמדתם: פרק ב – תחביר או פרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

ציינו את שם הפרק שבחרתם: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 7–11 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב:

- בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

- תוכלו להיעזר בנספח 2 – דף עזר.

7. א. לפניכם משפט פשוט.

לעיתים התנהגות מנומסת מסתירה את רגשותינו האמיתיים.

נתחו את המשפט: ציינו מעל המילים שבו את התפקידים התחביריים שלהן.

ב. לפניכם שני משפטים.

(1) **למרות התועלת שבנימוסים הם נתפסו ריקים מתוכן.**

הסוג התחבירי: _____

(2) **הנימוסים הם תולדה של עולם מעמדי והייררכי, ואף על פי כן הם מפתחים**

תודעה של שוויון בין בני אדם.

הסוג התחבירי: _____

- ציינו מתחת לכל משפט את סוגו התחבירי.

- ציינו מהו הקשר הלוגי המשותף לשני המשפטים. _____

- המירו את **משפט (1)** במשפט מסוג תחבירי אחר, בלי לשנות את הקשר

הלוגי שבו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

8. א. לפניכם ארבעה משפטים מורכבים, ובהם נתחמו פסוקיות הפותחות במילת השעבוד "כי".

(1) במשך מאות שנים מעולם לא פסקה התלונה הידועה כי הולך ופוחת הדור.

(2) יותר מחצי מן הנשאלים טענו כי חוסר נימוס הוא הבעיה הגדולה ביותר של

→ החברה האנושית.

(3) נימוסים עשויים להטעות כי הם אינם מבטאים בהכרח את יחסנו האמיתי לזולת.

(4) הדעה הרווחת היא כי הדור הצעיר כיום מנומס פחות מקודמו.

• ציינו מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.

ב. לפניכם שלושה משפטים.

(1) נימוס מסתיר רגשות ועמדות של הפרט, ולכן יש בו מידה לא מבוטלת של צביעות.

(2) יש דמיון בין נימוס לחנופה, משום שבשניהם אנשים נמנעים מהצגת הדברים באופן גלוי.

(3) חשיבות היתר שמוקנית לנימוס נובעת מהשפעתו הרבה על אופי המפגשים החברתיים עם הזולת.

• ציינו את מספרו של המשפט היוצא דופן מבחינת הסוג התחבירי. _____

• ציינו את הסוג התחבירי של המשפט היוצא דופן. _____

• ציינו את הסוג התחבירי המשותף לשני המשפטים האחרים. _____

• ציינו מהו הקשר הלוגי המשותף לכל המשפטים. _____

• כתבו מעל המילה "נימוס" המסומנת בקו בכל אחד מן המשפטים את התפקיד התחבירי שלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

9. א. לפניכם משפט ובו תמורה.

בניגוד לפשעים פליליים הנימוס נוגע לעניינים שוליים, כמו כללים לניהול שיחה,

אופן האכילה וצורת הלבוש.

- סמנו קו מתחת לתמורה במשפט.
- העתיקו מן המשפט את הביטוי המכליל שהתמורה ממירה. _____
- ציינו את התפקיד התחבירי של הביטוי המכליל. _____

ב. לפניכם קטע קצר העוסק בכללי נימוס ביפן.

ליפנים יש לא מעט כללי נימוס וכללי התנהגות. אמירת שלום נעשית בקידה קלה, ואת הנעליים הם משאירים בכניסה לבית. היפנים אינם מפגינים רגשות בציבור, ובארוחה הם שותים את המרק ישירות מן הקערה.

על פי הקטע הקצר, כתבו ארבעה משפטים פשוטים בציוני, שמיועדים לתייר המתכוון לבקר ביפן. בכל משפט כתבו כלל נימוס אחד.

- (1) _____
- (2) _____
- (3) _____
- (4) _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

10. א. לפניכם ארבעה משפטים.

(1) שמירה על כללי הנימוס עשויה למנוע פגיעות בלתי מכוונות.

(2) בזכות כללי הנימוס הקרבה בין בני אדם נהפכה לנעימה.

(3) מחוות הנימוס מבטאות הכרה במצבו של הזולת.

(4) עם השנים הלכו והתרבו כללי הנימוס.

• במשפטים (1)–(4) יש שני נשואים מורחבים. הקיפו אותם.

• ציינו מעל כל אחד מן הנשואים האחרים את סוגו.

ב. לפניכם שני משפטים, ובהם חלקים כוללים.

(1) נימוס הוא צורת ביטוי חיונית, אך לא אותנטית.

(2) אדם מסיט את מבטו הצידה באוטובוס או ברכבת בשעה שמישהו לידו מנהל שיחה אישית בטלפון.

• סמנו קו מתחת לחלק הכולל בכל אחד מן המשפטים.

• ציינו מעל כל חלק כולל את התפקיד התחבירי שלו במשפט.

• ציינו מהו הקשר הלוגי בחלק הכולל במשפט (1). _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

11. א. לפניכם משפט מורכב.

אם נבחן את התועלת שיש בהתנהגות מנומסת, נוכל להבין את תחום הנימוסים כולו. תחמו במשפט זה את הפסוקיות, וציינו מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.

ב. לפניכם משפט ובו הסגר.

אדוני הנכבד, כנראה אינך מבין את חומרת המעשה.

• סמנו קו מתחת להסגר במשפט.

• מהו תפקידו של ההסגר במשפט זה? _____

ג. לפניכם משפט, ובו שתי מילים מסומנות בקו.

אין ספק שהשילוב בין רגשות ובין נימוסים אינו פשוט.

ציינו מעל כל אחת מן המילים המסומנות בקו את התפקיד התחבירי שלה.

ד. לפניכם משפט, ובו המילה "יש" מופיעה פעמיים ומסומנת בקו. בשתי הפעמים תפקידה התחבירי הוא "נשוא".

יש לתת את הדעת על הבעיה הרצינית שיש לנו.

• מבין הנשואים המסומנים בקו, הקיפו את הנשוא שיש לו משמעות של קיום.

• מעל הנשוא שלא הקפתם – כתבו מילה אחרת שיכולה להחליף אותו ולשמור על משמעות המשפט.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 12–16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

- שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.
- תוכלו להיעזר בנספח 2 – דף עזר.

12. בטבלה שלפניכם נתחו את הפעלים המודגשים – ציינו את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הפועל	השורש	הבניין
חשיבות יתר מוקנית (מְקַנֵּית) לנימוס.		
ה"צברים" הוקיעו (הוֹקִיעוּ) את כללי הנימוס.		
נימוסים הצטיירו (הִצְטִירוּ) ככרטיס הכניסה לחברה הגבוהה.		
נימת הסתייגות מנומסת מאפשרת (מְאַפְּשֶׁרֶת) להביע עמדה בוטה.		
במאה האחרונה הואץ (הוֹאֵץ) תהליך ההשתחררות של החברה מן הנימוסים.		
השוטרת מורה (מוֹרֶה) לנהג להשתלב בתנועה.		
איני מניח לדלת להיטרק (לְהִטְרֵק) לך בפרצוף.		

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

13. א. בטבלה שלפניכם נתחו את שלוש המילים המודגשות – ציינו את השורש ואת הבניין של כל מילה.

המילה	השורש	הבניין
כללי הנימוס נועדו למנוע חיכוכים מיותרים (מִתְּרָיִם).		
האם התרתה (הִתְרַתָּה) בבנה שאם לא יתנהג בנימוס, לא יוכל לצאת עם חבריו.		
כשאני מבקרת בעיר זרה, אני תרה (תָּרַח) ברחובותיה.		

- ב. לפניכם קטע קצר.

הנימוס חיוני לבני אדם המצויים יחד, והוא מבטא התחשבות בזולת. גם בהבעת רגשות יש יסוד של התחשבות בזולת, ואפילו מדובר בהתחשבות מהותית יותר, ולכן התנהגות נימוסית נתפסת כהתנהגות בלתי כנה.

העתיקו מן הקטע שלושה פעלים סבילים, וציינו את הבניין של כל אחד מן הפעלים שהעיתקתם.

הפועל הסביל: _____ הבניין: _____

הפועל הסביל: _____ הבניין: _____

הפועל הסביל: _____ הבניין: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

14. א. לפניכם משפט, ובו מודגשות צורות בינוני.

בכל שנה עולים לישראל עשרות אלפי עולים חדשים, המתמודדים עם אתגרים רבים,

כמו הצורך להכיר כמה כללי נימוס מקבליים.

ציינו מעל כל אחת מצורות הבינוני המודגשות את חלק הדיבור שלה.

ב. לפניכם טבלה ובה שני משפטים, ובכל משפט מילה מודגשת. השלימו את הטבלה – ציינו

את חלק הדיבור ואת השורש של כל אחת מן המילים המודגשות.

השורש	חלק הדיבור	
		הפרחים מפיצים ריח נעים.
		בגלל הערפל כלי הרכב נעים באיטיות.

ג. (1) לפניכם שני משפטים, ובהם מודגשת המילה "שְׁבִירָה".

• לקראת הערב צפויה שְׁבִירָה של השרב.

• הזכוכית שְׁבִירָה.

מבין המילים המודגשות, הקיפו את המילה שיש בה צורן נטייה, וציינו מעליה את

משמעותו של צורן הנטייה.

(2) בטבלה שלפניכם – ציינו את המשקל של המילה "שְׁבִירָה" ואת משמעותו של המשקל

בכל אחד מן המשפטים.

משמעות המשקל	המשקל	
		לקראת הערב צפויה שְׁבִירָה של השרב.
		הזכוכית שְׁבִירָה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

15. א. לפניכם קטע שחסרים בו פעלים. כתבו בכל מקום ריק את הפועל המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

בעולם העסקים _____ (י/ו-צ-ר) יחסי קרבה בין לקוחות או משקיעים ממדינות שונות. אולם קרבה זאת עלולה _____ (ט-ע-י/ה). אם אנשי העסקים אינם מכירים את כללי הנימוס של המדינה שבה מתנהל העסק, במקרה הטוב עלולה _____ (ג-ר-ם) אי-נעימות, ובמקרה הרע עלול לפרוץ סכסוך ש _____ (י/ו-ב-ל) לביטול של עסקה. לכן חשוב ללמוד את כללי הנימוס וההתנהגות של המדינה שבה מנהלים את העסקים. להלן כמה עצות לאנשי עסקים: ביפן אל _____ (פ-ג-ן) רגשות בציבור, בבריטניה הקפידו _____ (ש-מ-ש) בכמה שיותר מילות נימוס, כמו "תודה" ו"בבקשה", ובצרפת _____ (פ-נ-י/ה) אל המארחים באופן רשמי.

ב. לפניכם קטע שחסרים בו שמות עצם. כתבו בכל מקום ריק את שם העצם המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

" _____ (ק-נ-י/ה) נימוסים לילד היא הדרך העיקרית ללמד אותו מה פירושה של _____ (ח-ש-ב) בזולת", אומרת חוקרת בתחום ההורות והמשפחה. " _____ (נ-ה-ג) מנומסת היא ביטוי לערך כבוד האדם וגילוי _____ (ב-ו-ן) לצרכים של הזולת. ילד המתנהג בנימוס מבין שלזולת יש _____ (ז-כ-י/ה) בדיוק כמו שלו".

יש שלושה סוגי נימוסים שיש ללמד את הילד: נימוסי שולחן – כיצד לנהוג בעת הארוחה, נימוסי _____ (ש-י-ח) – כל הגינונים הקשורים ב _____ (פ-נ-י/ה) אל הזולת, ונימוסים הקשורים ל _____ (י/ו-פ-ע) החיצונית – קודים של לבוש באירועים שונים. עם זאת חשוב לתת לילד גם מקום ל _____ (ב-ט-א) אישי ולפיתוח זהות עצמית.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

16. א. (1) מבין המילים המודגשות שלפניכם, הקיפו את המילה היוצאת דופן מבחינת השורש.

כינוי (כְּנוּי), התנהגות כְּנָה, התכוננות, מכון

(2) לפניכם שתי קבוצות של שמות.

בכל קבוצה הקיפו את השם היוצא דופן מבחינת המשקל.

• הורדה, הפליה, הרגשה, הנדסה

• מדינה, משימה, מחיקה, מניפה

(3) מבין המילים שלפניכם, הקיפו את המילה היוצאת דופן מבחינת הגזרה.

• תנאי, גלוי, זכאי, מציאה

ב. לפניכם משפטים, ובהם שלוש מילים מודגשות.

(1) ציינו ליד כל מילה את דרך התצורה שלה.

• הינה באה הַרְכֵּבֶת. _____

• בחרמון נסעה המשפחה בַּרְכֵּבֶל. _____

• הַפְרָמְלִית היא כלי תחבורה ציבורי תת־קרקעי שמאפשר להגיע מן הכרמל

לעיר התחתית בחיפה. _____

(2) לפניכם שלוש המילים הכתובות לעיל.

• רִכְבֵּת _____

• רִכְבֵּל _____

• פְרָמְלִית _____

ציינו ליד כל אחת מהן מילה אחת שנוצרה באותה דרך תצורה. את המילים בחרו מן

הרשימה שלפניכם.

קטנוע, מזל"ט, מטוס, טרקטור, חללית

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח 1 – מאמרים

לפניכם שלושה מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר 1

זה שעולה או זה שירוד? (1)

מאת יורם מלצר

פסקה א אין זה סוד שבחברה שלנו יש מסורת של בוז לנימוסים. הנימוסים ביטאו בעיני החברה הישראלית הצעירה, המהפכנית, החלוצית את העולם הישן שהיא הפנתה לו עורף: עולם של מעמדות נוקשים ושל הייררכייה שאין לסטות ממנה, ולמעשה נחשבו הנימוסים לטקסים ריקים מתוכן. התנהגות מנומסת נחשבה להתנהגות צבועה, מנוגדת לחלוטין ל"דוגרי" – הישירות הפנה וחסרת הפשרות שהצפירים רצו לטפח ולייחס לעצמם כדי לבטא שוויוניות מופגנת.

פסקה ב אך זו טעות, ואם נבחן את התועלת שיש בהתנהגות מנומסת, נוכל להבין את תחום הנימוסים כולו. בהתנהגות המנומסת באה לידי ביטוי החשיבה על הזולת. אדם פותח דלת במקום ציבורי, ומחזיק אותה פתוחה עד שמי שבא אחריו עובר בה גם הוא; בהחזקת הדלת הוא כאילו אומר: "אני יודע שגם אתה צריך לעבור, אני יודע שיהיה לך לא נוח לפתוח אותה שוב מייד אחריי, ולכן אני נותן לדלת להיטרק לך בפרצוף".

פסקה ג אדם מסיט את מבטו הצידה באוטובוס או ברכבת בשעה שמישהו לידו מנהל שיחה אישית בטלפון, בכך הוא אומר: "אני יודע שזו שיחה פרטית, כנראה אינך יכול להימנע מהשיחה, אבל אני מותיר לך 'בועה' משלך לנהל בה את השיחה, ולא תראה על פניי תגובה על תוכן השיחה שלך".

פסקה ד צבוע? מלאכותי? יכול להיות, אך המְחווות האלה מבטאות הכרה במצבו של הזולת, והבנה שייתכן שמדובר בעניין חשוב שאינו יכול להידחות לתנאים של פרטיות אמיתית. נהג מאפשר לנהג אחר להשתלב בתנועה, ובכך הוא אומר: "היום אתה, מחר אני; בוא, אקל עליך". מְחווות היד המזמינה נהג להשתלב, כמו מחוות היד המביעה תודה מצידו של מי שנתנו לו להשתלב, הן טקסים קטנים המביעים הכרה בזולת ובמצבו.

פסקה ה ראוי לציין שאין רע בטקסים קטנים מן הסוג הזה. כמו הבעות מילוליות, הם מבטאים תוכן, כוונה, רגש והכרה בזולת, והם אורכים פחות משנייה. הערך של פרק הזמן הקצרצר הזה הוא עולם ומלואו: פרק זמן המאט את הריצה שלנו בשגרת חיינו. שהרי ככל שאנחנו רצים קדימה, אנו ממעטים להביט סביב ולאחור, וכך למעשה מתעלמים מן האחרים. ההאטה שנוצרת עם המעשה המנומס מאפשרת לנו להרים את המבט ולראות את זולתנו. רגעים כאלה מזכירים לשני הצדדים שהם באותה הסירה, שהם שווים מבחינה אנושית. באורח משונה ואירוני נימוסים כאלה משיגים את המטרה המבורכת שה"דוגרי" הצברי נכשל בה זה עשרות שנים: תודעה חיה ונוכחת של השוויון בין בני האדם.

* מעובד על פי מלצר, י' (מרץ, 2022). זה שעולה או זה שירוד? אלכסון. אוחר מ' alaxon.co.il.
(1) כותרת המאמר, "זה שעולה או זה שירוד?", מאזכרת מערכון של שלישיית "הגשש החיזור" העוסק בנימוסים.

מאמר 2**רגשות ונימוס**
מאת אהרון בן זאב

- פסקה א המטרה של התנהגות מנומסת היא למנוע פגיעה בזולת, פגיעה שהיא במהותה פגיעה חברתית, לא חמורה ולא מכוונת. לעומת החוק שמטרתו למנוע פגיעות מוסריות חמורות, כמו פשעים פליליים, כללי הנימוס מסייעים למנוע פגיעות שוליות יותר כמו התפרצות לדברי הזולת בעת שיחה, לבוש לא הולם לנסיבות, התנהגות שאינה הולמת בתחום נימוסי שולחן וכדומה. התנהגות על פי כללי הנימוס גם מפחיתה מאוד את האפשרות שנפגע בזולת שלא במתכוון. ולבסוף, הנימוס נועד לבני אדם המצויים בחברה, לכן אי אפשר להיות מנומס בסתר או ביחידות.
- פסקה ב כמו בנימוס גם בהבעת רגשות יש יסוד של התחשבות בזולת, אולם בהבעת רגשות מדובר בהתחשבות עמוקה יותר מזו שעומדת ביסוד הנימוס. רגשות הם תגובה כנה וספונטנית, המבטאת את הערכים העמוקים שלנו, ואילו התנהגות מנומסת נחשבת להתנהגות לא כנה ולא ספונטנית, המבטאת ערכים שטחיים בלבד, ולעיתים היא אפילו מסתירה את רגשותינו האמיתיים.
- פסקה ג נימוסים עשויים להטעות, שכן הם אינם מבטאים בהכרח את יחסנו האמיתי לזולת. לעיתים קרובות יש ניגוד בין נימוס ובין כנות. נימוס מסתיר רגשות ועמדות של הפרט, ולכן יש בו לפעמים מידה לא מבוטלת של צביעות, כמו בחנופה, שגם בה יש הימנעות מהצגת הדברים באופן גלוי.
- פסקה ד למרות האופי השטחי והצבוע של הנימוס, לעיתים דווקא התנהגות מנומסת מתקבלת כעדות לאופי מוסרי. לכן אנשים בלתי מוסריים יקפידו לעיתים על כללי נימוס כדי להסוות את אי־מוסריותם, או לפחות כדי לשכנע את עצמם ואת הזולת שהם מוסריים ותרבותיים.
- פסקה ה הנימוס חיוני במיוחד ביחסים עם זרים, והוא מתבטא בצורך לכבד אותם ולא לפגוע בהם. לנימוס יש תפקיד חשוב יותר ככל שהמסגרת החברתית רחבה יותר ויש בה אנשים מרקע תרבותי שונה, שאינם מכירים היטב את אלה. במסגרת כזאת ייתכנו פגיעות בלתי מכוונות רבות, ושמירה על כללי הנימוס יכולה למנוע אותן.
- פסקה ו האם הנימוס חשוב גם במסגרות מצומצמות יותר, כמו בקרב המשפחה? רבים עונים על שאלה זו בחיוב וטוענים שההתחשבות בזולת, המתבטאת גם בכללי הנימוס, חייבת להתחיל בבית. אני סבור כי מאחר שהנימוס מבטא התחשבות בזולת, הוא צריך להיות מכוון גם כלפי הקרובים לנו, אך הנימוס הוא רק אחת מהדרכים להתחשב בזולת. בהתנהגות כלפי הקרובים לנו הפנות ועומק המחויבות הרגשית והמוסרית ממלאים תפקיד מרכזי. ביחסי קרבה ההתחשבות בזולת צריכה להתבטא בעמדות ובמעשים של ממש, ואלה חשובים יותר מהקפדה על כללי הנימוס הנוקשים. גם אם יש פגיעה בקרב בני המשפחה בגלל היעדר נימוס, התנהגות טבעית וכנה היא חשובה יותר במסגרת זו.

* מעובד על פי בן זאב, א' (נובמבר, 2002). רגשות ונימוס. מקור ראשון. אוחר מ־ makorrishon.co.il/nrg.

פסקה ז צריך לזכור שבחיי היום-יום יש חשיבות הן לרגשות הן לנימוס. לכן מן הראוי לנסות לשלבם. שילוב שכזה אינו פשוט, אך אין ספק שיש לו יתרונות רבים הן עבור האדם היחיד הן עבור החברה האנושית בכללותה.

מאמר 3

נא להתנהג בהתאם

מאת בר חיון

פסקה א מאז ומתמיד הייתה לכל כללי הנימוס מטרה עיקרית אחת: הם נועדו למנוע אי-נוחות וחיכוכים מיותרים בעולמנו, שבו רוב הזמן האדם נמצא בחברת אחרים. במילים אחרות: בזכות כללי הנימוס הקרבה בין בני אדם נהפכה לנסבלת. כך למשל, כבר בספרי נימוסים מן המאה ה-16, היה אפשר למצוא את האיסור לסַפֵּר סודות בחברה.

פסקה ב בחלוף השנים הלכו והתרבו הכללים, ונימוסים וגינונים נהיו כרטיס הכניסה לחברה הגבוהה במדינות רבות. בארץ-ישראל התגבשה חברה חדשה שהשילה מעליה את סממני הגלות וסלדה מגינונים ומכללי נימוס. בחברה זו "הצבר" הקוצני-מבחוץ-רך-מבפנים, הישיר והאותנטי שמתנהג "בלי חוכמות" – נהפך לגיבור תרבות. נדמה כי הישראלים משוחררים מכבלי הנימוסים, אבל אין זו אלא מראית עין בלבד. למעשה, השכנה הצרחנית והבלתי מתחשבת או המרואיין ה"מסתחבק" עם הבוס בראיון עבודה לא יוגדרו ישירים או אותנטיים, אלא יקוטלגו גסי רוח, שייכים למעמד הנמוך ובלתי משכילים.

פסקה ג במקרים אחרים נורמות הנימוס הן אסטרטגיה להסתרת כוונות. לשון נקייה ומנומסת עשויה להיות כלי להעברת מסרים שלא נעים להביע אותם ישירות. אנחנו משתמשים באסטרטגיה זו בכל יום. למשל, נימת הסתייגות וצניעות ("נראה ש...", "לעניות דעתי...", "בעיקרון...", "זה רק אני או ש...") מאפשרת להבליע עמדה נחרצת, שהייתה עלולה להישמע בוטה מדי ללא מעטפת הנימוס המעדנת.

פסקה ד אם כן רוב הנימוסים והגינונים הם מנגנון סמוי שנועד לסייע לסווג אנשים או להבליע מסרים שלא ראוי או לא רצוי להעביר ישירות. כלומר, מדובר בצורת ביטוי חיונית מאוד מבחינה חברתית, אך לא אותנטית. מעין שקר הכרחי.

פסקה ה על פי רוב, אותנטיות אינה רצויה במסגרת הנימוסים. כמו לדוגמה בטקס ה"מה נשמע" הנימוסי, כאשר שני מכרים נפגשים: זהו מחול מעגלי לא אותנטי ונטול ערך אינפורמטיבי, שנועד בסך הכול ליצור מראית עין של נורמליות, הכרה הדדית ומאוזנת. אף לא אחד מהם באמת רוצה לדעת "מה נשמע".

פסקה ו למרות אין-ספור כללי ההתנהגות והנימוסים הממלאים את חיינו, הדעה הרווחת היא שהדור הצעיר כיום מנומס פחות מקודמו. במחקר דעת קהל שנערך בשנת 2008 בבריטניה, יותר מחצי מן הנשאלים טענו כי חוסר נימוס הוא הבעיה הגדולה ביותר של החברה האנושית. טענות דומות עלו גם בעבר. במשך מאות שנים מעולם לא פסקה הקונבֵּלְנָה⁽¹⁾ הידועה, כי הולך ופוחת הדור. במאה האחרונה נדמה

* מעובד על פי חיון, ב' (אוגוסט 2013). נא להתנהג בהתאם. אלכסון. אוחזר מ־ alaxon.co.il.
(1) קונבֵּלְנָה – תלונה.

כי הואץ שחרור סד הנימוסים באופן חסר תקדים. המאה העשרים הביאה איתה שוויון ופתיחות שהעולם טרם ידע כמותם, ובתוך כך גינונים רשמיים התרופפו, התקשורת הבין־אישית נעשתה ספונטנית יותר ופנייה באמצעות תארים וכינויי כבוד מגוונים התחלפה בפנייה בשם פרטי וכיוצא בזה.

פסקה ז עם הזמן אנשים מרגישים מחויבים פחות לכללי הנימוס, אולי פשוט משום שזה אפשרי. המחיר שנגבה על הפרת כללי הנימוס כיום נמוך לאין־שיעור מן המחיר שנגבה על הפרתם בתקופות קודמות. אולם עם כל חסרונותיהם, ואף על פי שהם מוקעים בשל היעדר האותנטיות שבהם, כללי התנהגות, ובהם נימוס וגינונים, היו ועודם אמצעי נורמליזציה בחברה וכלי חברתי המקדם את התרבות כולה.

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות	
פתח	קמץ	פתח	a
סגול	צירי חסר צירי מלא	סגול	e
חיריק חסר	חיריק מלא		i
קמץ קטן	חולם חסר חולם מלא	קמץ	o
קובוץ	שורוק		u

טבלת הגופים

גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי	
מדבר	נוכח	נסתר	יחיד
מדברת	נוכחת	נסתרת	יחידה
מדברים	נוכחים	נסתרים	רבים
מדברות	נוכחות	נסתרות	רבות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחה/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אוגד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד,

ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פָּעַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעֵל (הופעל), פִּיעַל (פיעל), פָּעַל (פועל), הִתְפַּעֵל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפ"י/ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י) גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הֶלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 11241
נספחים: נספח 1 – טקסטים
נספח 2 – דף עזר לנבחן

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון	—	הבנה והבעה	—	50 נקודות
חלק שני	—	לשון	—	50 נקודות
פרק א: שם המספר				
פרק ב: תחביר				
פרק ג: מערכת הצורות				
יש לבחור באחד הפרקים				
סך הכול	—	100 נקודות		
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר לנבחן (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

חלק ראשון — הבנה והבעה (50 נקודות)

קרא את הטקסטים 1-3 שבנספח 1 המצורף, וענה על כל השאלות 1-5 שלפניך.
הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. על פי טקסט 1, כתוב פסקה ובה השווה בין השגיאות בילדות ובין השגיאות בבגרות מן הבחינות האלה: היחס של החברה לשגיאות ויכולת הלמידה מן השגיאות. את תשובתך עליך לכתוב באופן לכיד ומקושר (לא בטבלה ולא בנקודות). (6 נקודות)

---

2. א. כתוב במשפט אחד מהי הטענה המרכזית העולה מטקסט 2. (4 נקודות)

- ב. בטקסט 2 בפסקות ד-ה הכותבת גלי וינרב מציגה שתי הסתייגויות מן הטענה המרכזית. העתק מראשית פסקה ד מילה או מילים הרומזות לקורא כי הפסקות הבאות יעסקו בהסתייגויות. (2 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

3. בטקסט 3 מוצעת דרך שבאמצעותה יהיה אפשר לגרום לתלמידים שלא לחשוש מכישלונות בדרך אל ההצלחה.

מה יכולה להיות התגובה של גלי וינרב, כותבת טקסט 2, על הדרך המוצעת בטקסט 3? הסבר את דבריך והבא להם הוכחה מטקסט 2. (6 נקודות)

---

4. א. כותבת טקסט 3, אור ב. שמש, מפריכה טענה רווחת. כתוב מהי הטענה הרווחת שהכותבת מפריכה. (4 נקודות)

ב. לפניך התחלה של משפט, וארבע אפשרויות להשלמת המשפט. הקף את ההשלמה הנכונה. (2 נקודות)

לפי טקסט 3, תלמידים שמאמינים בטענה הרווחת –

- (1) לא יחוו תחושת כישלון.
- (2) לא יצליחו ללמוד מכישלון.
- (3) יהיו נחושים בדעתם להצליח.
- (4) יוכלו להפיק תועלת מן הכישלון.

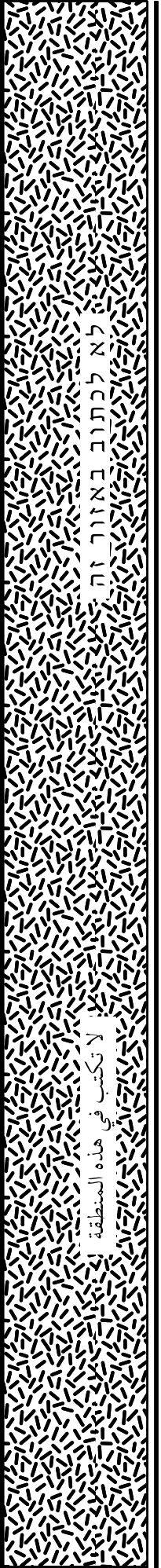

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

Lined writing area for the exam response.

שים לב: שאלה 6 בעמוד הבא.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. עליך לענות על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב-ג.

פרק א: שם המספר – חובה (10 נקודות)

ענה על שאלה 6.

6. בקטעים שלפניך **הקף** את הצורה הנכונה של כל שם מספר מבין האפשרויות המודגשות.

כישלונות מפורסמים

אם תחפשו בגוגל "כישלונות מפורסמים", תקבלו יותר מ**חמישים ואחת / חמישים ואחד** מיליון תוצאות. מבין הכישלונות מעוררי ההשראה תוכלו למצוא את **חמש / חמשת** העובדות המרתקות האלה: על וולט דיסני, יוצר דמותו של מיקי מאוס, שזכה ב**עשרים ושתיים / עשרים ושניים** פרסים, נאמר שהוא אינו יצירתי מספיק; אברהם לינקולן, הנשיא ה**שש עשרה / שישה עשר** של ארצות הברית, הובס בכמה מערכות בחירות, עד שזכה בבחירות לנשיאות והושבע לנשיא בשנת **אלף שמונה מאות שישים ואחת / אלף שמונה מאות שישים ואחד**; מספר הפעמים שבהן נדחה ספרו הראשון של דוקטור סוס גדול פי **שתיים / שניים** ממספר הפעמים שבהן נדחה הספר הראשון בסדרת "הארי פוטר"; שחקן הכדורגל הארגנטינאי ליונל מסי הודח מנבחרת הכדורגל שבה שיחק כשהיה בן **אחד עשרה / אחת עשרה** בשל קומתו הנמוכה; ג'יימס דייסון, שהמציא את שואב האבק המפורסם, ערך **חמשת אלפים מאה עשרים ושישה / חמשת אלפים מאה עשרים ושש** ניסיונות עד שהצליח לבנות אב טיפוס לשואב האבק שלו.

הידעתם?

ערבי כישלונות נערכים היום ב**מאתיים חמישים ושלושה / מאתיים חמישים ושלוש** ערים ברחבי העולם. בישראל נערך ערב כישלונות ב**שלישי / שלושה** במאי 2020.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

לפניך שני פרקים: פרק ב – תחביר ופרק ג – מערכת הצורות.
 בחר בפרק שלמדת: פרק ב – תחביר או פרק ג – מערכת הצורות.
 בפרק שבחרת ענה על השאלות לפי ההוראות.

ציין את שם הפרק שבחרת: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 7-11 (לכל שאלה – 10 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.
 תוכל להיעזר בנספח 2 – דף העזר לנבחן.
 7. לפניך שלושה משפטים.

(1) כשהיה בני הבכור בן שלוש, הוא נהג לקרוא לדובי שלו "בודי".

(2) עם השנים הפעוט גדל, והטעויות המקסימות האלה נכחדות בהדרגה.

(3) בשלב מסוים אנו מפסיקים להתפעל מן הטעויות שלו או לצחוק מהן.

א. ציין ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

- ב. אם המשפט מורכב – תחם את הפסוקית/הפסוקיות שבו, וציין מעל כל פסוקית שתחמת את התפקיד התחבירי שלה.
- ג. אם המשפט הוא משפט איחוי – תחם את איבריו.

ג. ציין את התפקיד התחבירי של המילים והצירופים המסומנים בקו.

במשפט (1): שלו

במשפט (2): עם השנים

במשפט (3): מן הטעויות

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

8. א. לפניך שני משפטים מורכבים, ובהם המילית **כי** מוגדלת.

(1) מניסויים שנערכו עולה **כי** אנשים הצליחו ללמוד מצפייה בכישלון של

אדם אחר.

(2) "ערבי כישלונות" מאפשרים למידה מכישלונות **כי** במהלכם אנו לא עסוקים בהגנה

על האגו.

בכל אחד מן המשפטים תחם את הפסוקית הפותחת במילית **כי**, וציין מעל כל פסוקית שתחמת את התפקיד התחבירי שלה במשפט.

ב. לפניך משפט מורכב.

אף על פי שאנו חיים בתרבות שמקדשת את המצוינות, אנו שוכחים שהדרך למצוינות

רצופה למידה מטעויות.

- תחם את הפסוקיות במשפט, וכתוב מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.
- על פי המשפט, כתוב שתי עובדות על מצוינות. נסח כל עובדה במשפט פשוט.

_____ (1)

_____ (2)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

9. א. לפניך משפט.

ב"ערבי כישלונות" מנהלים בכירים מספרים בגילוי לב לכאורה על הכישלונות שלהם.

- ציין את הסוג התחבירי של המשפט. _____
- ציין את התפקיד התחבירי של כל אחת מן המילים המסומנות בקו במשפט.
מנהלים _____
על הכישלונות _____
- במשפט יש הסגר. העתק אותו. _____
- הסבר את תפקידו של ההסגר במשפט זה. _____

ב. לפניך שני ציטוטים בנושא הכישלון.

(1) כישלון הוא מעקף. הוא אינו רחוב ללא מוצא. (זיג זיגלר)

(2) כל ההצלחות בחיים אינן אלא כישלונות שהוחמצו. (רומן גארי)

- ציטוט (1) הוא שני משפטים, ובכל אחד מהם המילה "הוא" מסומנת בקו. ציין מעל כל אחת מן המילים המסומנות בציטוט (1) את התפקיד התחבירי שלה.
- כתוב את שני המשפטים שבציטוט (1) במשפט אחד במבנה "אין... אלא...".
_____
- כתוב את ציטוט (2) במשפט במבנה רגיל (לא במבנה "אינו... אלא...").
_____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

10. א. לפניך חמישה משפטים.

- (1) נבירה בכישלון יכולה דווקא לטרפד הישגים.
- (2) הסטארט-אפ הראשון של ביל גייטס היה כישלון חרוץ.
- (3) איך שני הדברים האלה עולים בקנה אחד?
- (4) האמונה בבעלי הכישרון הולכת ומתחזקת.
- (5) באימון היומי שלה היא הולכת ורצה במסלול קבוע בפארק.
  - בכל אחד מן המשפטים מתח קו מתחת לנשוא.
  - הקף את מספרי המשפטים שהנשוא בהם הוא נשוא מורחב.
  - במה שונה משמעות המילה "הולכת" במשפט (4) ממשמעות המילה "הולכת" במשפט (5)?

ב. לפניך משפט.

- בסמסטר האחרון של השנה ניגשתי שוב לבחינה שנכשלת בה בסמסטר הראשון, והצלחתי בה לאחר שלמדתי מן הטעויות שלי בבחינה הראשונה. פָּרַק את המשפט לארבעה משפטים פשוטים לפי הסדר הכרונולוגי.

- (1) _____
- (2) _____
- (3) _____
- (4) _____

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

11. א. לפניך קטע שהושמטו ממנו מילות הקישור. הוסף בו את מילות הקישור המתאימות לפי הקשר הלוגי שבסוגריים.

ממש תתאמצו, תתקשו לחשוב על אנשים שנהנים להיכשל,   (סיבה) בחברה ההישגית והתחרותית שלנו אנו מכוונים להצלחה   (הוספה) לסלידה מכישלון. משחר ילדותנו מחנכים אותנו לראות בחוסר הצלחה   (ברירה) באי-עמידה ביעדים תוצאה של פגם בהתנהלותנו או באישיות שלנו.   (ויתור)   (תנאי) תשאלו יועצים ארגוניים ופסיכולוגים, הם יאמרו לכם שכישלון הוא כוח מניע מן החזקים שבנמצא.

ב. • לפניך שני משפטים.

(1) שיחות משוב בין המנהל לעובדיו נערכות כיום בכל מקום עבודה.

(2) בשיחות המשוב האלה בודקים את העמידה של העובדים ביעדים.

המר את שני המשפטים במשפט אחד מסוג תחבירי כלשהו. השמט מילים לפי הצורך.

• לפניך שלושה משפטים.

(1) שיחות המשוב הן צפויות ומתנהלות במועדים קבועים.

(2) חלק ניכר מן העובדים מגיעים אליהן בתחושה של "פרפרים בבטן".

(3) חשוב לקיים את שיחות המשוב באווירה נינוחה שתאפשר קשב ולמידה של

העובד.

המר את שלושת המשפטים במשפט אחד מסוג תחבירי כלשהו. השתמש במילות קישור מתאימות, והשמט מילים לפי הצורך.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).
 שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.
 תוכל להיעזר בנספח 2 – דף העזר לנבחן.

12. לפניך שבעה משפטים, ובכל משפט יש פועל מודגש ובסוגריים אותו הפועל מנוקד.
 ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפועל	השורש	הבניין
המורה מאפשרת (מֵאִפְשֵׁרֶת) לתלמידים להיות יצירתיים.		
אף שהתלמיד שגה בפתרון התרגיל, לא הורד (הוֹרֵד) לו ציון.		
התלמידה טעתה (טָעְתָה) בפתרון התרגיל.		
אווירה תחרותית מדכאת (מְדַכֵּאת) את הרצון של התלמיד להמשיך לנסות.		
התלמיד נבוך (נְבוֹךְ) מתגובת חבריו על הפתרון שהוא הציע.		
המורה הורתה (הוֹרְתָה) לתלמידים לפתור את התרגיל בדרך יצירתית.		
חשוב שהתלמידים ידעו שהמאמץ משתלם (מְשַׁתְּלֵם).		

لا تكتب في هذه المنطقة
 لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

13. לפניך קטע ובו פעלים מודגשים, ובסוגריים אותם הפעלים מנוקדים.

במחקר שנערך נמצא כי 70 אחוזים מן התלמידים לא **יפנו** (יִפְנוּ) לבקש עזרה מהצוות החינוכי בבית הספר במצבי לחץ ובמקרים של כישלון. תלמידים ש**פנו** (פָּנוּ) לבקשת עזרה דיווחו שלא תמיד קיבלו מענה לפנייתם.

אנשי חינוך עסוקים בשאלה כיצד לעודד תלמידים לבקש עזרה. המלצותיהם למורים הן:

- **פנו** (פָּנוּ) זמן להעלאת המודעות לחשיבותה של בקשת העזרה.
- כשתלמיד מבקש מכם עזרה, **התפנו** (הִתְפַּנּוּ) אליו מייד.
- לעולם אל תיתנו לתלמיד הרגשה שהזמן ש**מפונה** (מִפְּנֶה) בעבורו הוא בזבז זמן בעבורכם.
- אם יש צורך, **הפנו** (הִפְּנוּ) את התלמיד לגורם מקצועי.

א. ציין מעל כל פועל את הבניין שלו.

ב. בקטע יש שימוש רב בדרך הציווי.

(1) הקף את כל הפעלים בציווי בקטע.

(2) הסבר מדוע נעשה שימוש רב בצורות ציווי בקטע הזה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

14. א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות, ובסוגריים אותן המילים מנוקדות.

החוקרים גילו שהלמידה על כישלונות של מדענים **מעוררי** (מְעוֹרְרִי) השראה גורמת לתלמידים **לחוש** (לְחוּשׁ) מוטיבציה ללמוד מדע, והיא **ממריצה** (מְמַרְצָה) אותם להשיג הישגים גבוהים יותר. המדענים מעוררי השראה **משמשים** (מְשַׁמְשִׁים) בעבור התלמידים מודל **לחיקוי** (לְחִיקוּי) המדגים את הרעיון כי כישלון ו**קושי** (קָשִׁי) הם בלתי **נמנעים** (נִמְנָעִים) בדרך להצלחה.

מיין בטבלה את המילים המודגשות לשלוש קבוצות לפי הגזרות.

גזרת נחי ע"ו/י	גזרת נחי ל"י/ה	גזרת השלמים

ב. לפניך קטע.

מטרת המאמר היא להזכיר לנו את החשיבות של הטעייה בתהליך הלמידה ולחשוב איך למנוע מהתלמידים לחשוש שאם יטעו, ישלמו על כך מחיר כגון פסילת התשובה, גיחוך, הערה, הורדת ציון, לגלוג והקנטה מצד חברים.

העתק מן הקטע שמות פעולה על פי ההנחיות:

- שני שמות פעולה בבניין פֻעַל (קל) _____
- שני שמות פעולה בבניין פִיעַל _____
- שני שמות פעולה בבניין הפעיל _____

لا تكتب في هذه المنطقة
 لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

15. א. לפניך קטע שחסרים בו פעלים. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את הפועל המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

תנועת "ערבי כישלונות" _____ (ק-ו-ם) במקסיקו בשנת 2012, ומאז היא _____ (פ-ש-ט) ברחבי העולם והגיעה אף לישראל. התנועה _____ (י-ו-ע-ד) להפגיש בין יזמים לאנשי עסקים ש _____ (ח-ו-י) כישלונות עסקיים. "ערבי כישלונות" _____ (נ-ה-ל) בצורה פשוטה – לכל דובר יש שבע דקות להציג את הכישלונות שלו, ומותר לו להציג מצגת של עד עשר שקופיות. ליאורה גולומב, ש _____ (ב-ו-א) את התנועה לישראל, אומרת כי המטרה של תנועה זו היא ליצור שיח פתוח על כישלון והצלחה. עוד היא _____ (י-ו-ס-ף) כי היא _____ (ק-ו-י) שאירועים מסוג זה _____ (ס-י-ע) למישהו בקהל _____ (ת-כ-נ-ן) את המיזם הבא שלו, ו _____ (מ-נ-ע) מטעויות.

ב. לפניך קטע שחסרים בו שמות עצם. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את השם המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

כולנו מרגישים במהלך החיים _____ (ח-ו-ש) כישלון. זוהי הרגשה בלתי נעימה שעלולה להכאיב לנו, ולפגוע ב _____ (ד-מ-י) העצמי שלנו. מקצת מן האנשים אף רואים בכישלון _____ (א-י-ם) של ממש, והם נמנעים מלהתמודד עם _____ (ש-י-ם) שיש סיכוי שייכשלו בהן. ההתגברות על הפחד מכישלון מתחילה ב _____ (ב-י-ן) כי הפחד מכישלון מונע מאיתנו _____ (פ-ת-ח) אישית ו _____ (מ-מ-ש) של ה _____ (י-כ-ל) שלנו. אחת השיטות להסרת החשש מכישלון היא _____ (כ-ו-ן) תוכנית מגירה שתשמש _____ (ח-ל-ף) במקרה של כישלון.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

16. א. לפניך שלוש קבוצות מיילים, ובכל קבוצה יש מילה אחת יוצאת דופן מבחינת השורש שלה.

הקף את המילה היוצאת דופן, וציין את השורש שלה.

קבוצה 1: **תוֹשִׁיבוּ, תְּשׁוּבָה, מוֹשְׁבָה** _____

קבוצה 2: **מִחֶלֶת (השפעת), חוֹלִים, מְחִילָה (סליחה)** _____

קבוצה 3: **יְרָשָׁה, רְשָׁיוֹן, מוֹרְשֵׁת** _____

ב. לפניך רשימת מיילים. הקף את שלוש המילים שנוצרו בדרך של שורש ומשקל.

שִׁמְרוּ, מִדְּעוּ, קִבְּלוּ, שִׁאָן אולימפי, **בִּכִּין**

ג. הקף את השם היוצא דופן מבחינת דרך התצורה שלו.

דְּמִיוֹן, פְּתָרוֹן, סִרְטוֹן, כְּשָׁלוֹן

ד. הקף את השם היוצא דופן מבחינת משמעות הצורן הסופי.

מוֹנִית, חֻלְלִית, מְשֻׁאֵית, רְשָׁתִית

ה. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם המילה "ביתי" מודגשת.

(1) מסעדה זו מוכרת אוכל **בֵּיתִי**.

(2) **בֵּיתִי** הוא מבצרי.

ציין בנוגע לכל אחת מן המילים המודגשות את סוג הצורן הסופי ואת משמעות הצורן הסופי.

במילה **בֵּיתִי** במשפט (1): סוג הצורן הסופי _____

משמעות הצורן הסופי _____

במילה **בֵּיתִי** במשפט (2): סוג הצורן הסופי _____

משמעות הצורן הסופי _____

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

לא לכתוב באזור זה

לא לכתוב في هذه المنطقة

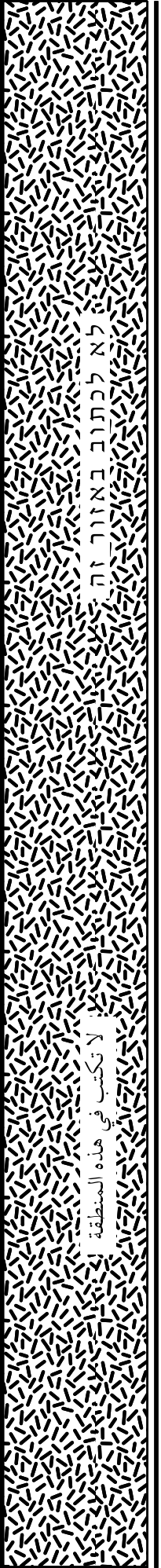

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תשפ"א, מס' 11241 + נספחים

טיוטה

Lined writing area for the draft response.

מדבקת משגיח

ملصقة مراقب

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"
"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالتحاح، مجلس الطلاب والشبيبة القطري"

נספחים: נספח 1 – טקסטים ונספח 2 – דף עזר לנבחן
לשאלון מותאם, עברית: הבנה, הבעה ולשון
11241, חורף תשפ"א

מותאם

נספח 1 – טקסטים

לפניך שלושה טקסטים.

קרא אותם, וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

טקסט 1

למידה מטעויות: על הזכות והחובה לשגות

מאת חגית קליימן צופן

פסקה א

כשהיה כבן שלוש נהג בני הבכור לקרוא לדובי שלו "בודי". זה הצחיק אותנו, ועד היום אנחנו זוכרים את השגיאה הזאת. אם אשאל אתכם, הקוראים, על שגיאת דיבור או על כשל לשון שהיו לכם בצעירותכם, יש להניח שמייד תשלפו מזיכרוכם כמה כאלה. שגיאה כזו יכולה ללמד שהילד אינו חושש לומר מילים חדשות שאינן מוכרות לו, משום שהוא נענה בחיזוקים ובחיוכים מהסביבה, ואלה מעודדים אותו להמשיך ולנסות, גם אם ישגה שוב. כמו כן, אחרי החיוכים, אנו אומרים את המילה או המשפט באופן הנכון, ובכך מאפשרים לו ללמוד.

פסקה ב

עם השנים הפעוט גדל, והטעויות המקסימות האלה נכחדות בהדרגה. הילד עדיין שוגה, אך בדברים אחרים, מורכבים יותר, וגם בהם הוא לומד ומתקן. בשלב מסוים, ככל שהילד גדל, מפסיקים להתפעל מן הטעויות שלו או לצחוק מהן, ומתחילים למתוח ביקורת ואפילו "להעניש" את הילד על טעויות כאלה. בבית הספר ה"עונש" הוא פסילת פתרון שתלמיד מציע בכיתה, הורדת ציון במבחן, גלגול והקנטה מצד חברים תחרותיים ועוד.

פסקה ג

התייחסות כזו או אווירה תחרותית עלולות לדכא את הרצון להמשיך לנסות, להעמיס מטען רגשי שלילי על התלמיד ולמנוע את השתתפותו החופשית בדיון. ובמילים אחרות, התלמיד יעדיף לשמור את מחשבותיו לעצמו כדי שלא להיפגע.

פסקה ד

אף על פי שאנו חיים בתרבות שמקדשת מצוינות, אנו שוכחים שהדרך למצוינות רצופה למידה מטעויות. והינה קיבלנו מסר כפול:

מצד אחד, כולנו יודעים שבחיים בכל למידה ועשייה יכולות להיות טעויות, ומהן אנו לומדים.

מצד אחר, אנו דורשים מן התלמידים הצלחה, תשובות נכונות, דיוק והבעת רעיונות מלאים.

* מעובד על פי קליימן צופן, ח' (2016). למידה מטעויות: על הזכות והחובה לשגות. הגיע זמן חינוך. אוהור מהאתר edunow.org.il

אז מה בדיוק אני רוצה? שנקבל תשובות שגויות כתשובות נכונות רק כדי שלא להעליב את התלמיד או לדכא את היצירתיות שלו? ממש לא! אני מורה למתמטיקה ואני דורשת אמת מדעית.

פסקה ה מטרת המאמר הזה היא להזכיר לנו את החשיבות של הטענה במהלך הלמידה ולחדד את השאלה: איך אנחנו יכולים לעודד את תלמידינו לנסות למצוא פתרון, להביע מחשבה או לפתח רעיון יצירתי עצמאי בלי שיחששו שאם יטעו, יהיה לכך מחיר כגון גיחוך, הערה או הורדת ציון?

פסקה ו אם תלמיד ענה תשובה שגויה, חשוב לתרגל בכיתה תהליך רפלקטיבי⁽¹⁾. הבנה של הסיבות שהובילו אותנו לטעות עוזרת לנו ללמוד מן הטעויות שלנו ולא לחזור עליהן. רצוי שתהליך זה יתרחש באווירה נעימה, בסבלנות ובעידוד שלנו את התלמידים. רק כך נצליח לנמק ולהסביר את החשיבה שהובילה לטעות. אם לא נאפשר לתלמידים התנסות עצמית, טעייה ואפשרות לתקן, ייחסמו היכולת ללמידה עצמאית, היצירתיות והרצון להתמודד עם למידה וקושי. יש לכך חשיבות בלימוד שפה, מתמטיקה וכמו כן מדעי הרוח והחברה. גם בחיים בכלל יש לכך חשיבות (פרט למקרים הנוגעים לבטיחות ולשמירה על החוק).

פסקה ז כדאי גם שנהיה נחרצים פחות ביחס שלנו כלפי טעויות. אפשרויות וגישות לכך יש בשפע:

- עידוד חשיבה יצירתית – שמעתי פעם על תרגיל שנעשה בשיעור, ובו אחת המטלות הייתה לנתח שיר קצר. מטרת המטלה לא הייתה להגיע לתשובה נכונה או לא נכונה, אלא לאפשר כיווני חשיבה והנמקה יצירתיים.
  - הנהגת שיח כיתתי שמשרה תחושת ביטחון, ובו הנימוק לדרך המחשבה חשוב יותר מהתשובה.
- רעיונות כאלה ואחרים מעודדים חשיבה והתנסות עצמית, מפחיתים את החשש מטעייה ומאמנים את התלמידים ברפלקצייה.

(1) תהליך רפלקטיבי (מן המילה רפלקצייה) – תהליך של התבוננות בפעולות שעשינו וחשיבה עליהן כדי לשפר אותן.

טקסט 2

באנו לבאס: למה רובנו מתקשים ללמוד מכישלונות?

מאת גלי וינרב

- פסקה א "ערבי כישלונות" הם אירועים שבהם מנהלים בכירים מספרים בגילוי לב לכאורה על הכישלונות שלהם בעבודה. התפיסה שעליה מבוססים ערבי כישלונות ושמנהלים רבים אימצו היא שמכישלונות אפשר ללמוד. המנהלים סבורים שאם הם יחקרו לעומק את הפרטים שהובילו לכישלונות שלהם, הם יגלו מה השתבש ויוכלו ללמוד מהם.
- פסקה ב פרופסור איילת פישבך, פסיכולוגית וחוקרת כלכלה התנהגותית, מטילה ספק בתפיסה הזאת שהולכת ומשתרשת. בשנים האחרונות היא חוקרת מה אנחנו לומדים מכישלונות, והממצאים מפתיעים: כשאנחנו נכשלים, קשה לנו מאוד להפיק לקחים, ודווקא הנבירה בכישלון עלולה לטרפד הישגים. במחקר שערכה היא ציינה שהחברה שאנחנו חיים בה מקדשת את התהליך של למידה מכישלון, אולם בפועל התוצאה הפוכה: כישלון מונע למידה.
- פסקה ג איך זה יכול להיות? הרי מן הכישלון אפשר לקבל מידע רב. מדוע איננו מצליחים להפיק אותו? התשובה, אומרת פישבך, היא שהכישלון תופס את כל תשומת הלב שלנו, ואז, במקום להתמקד בלמידה, אנחנו עסוקים בהגנה על האגו⁽¹⁾. כמו כן, כאשר אנחנו נכשלים, אנחנו עלולים לחשוב שהתחום שבו בחרנו אינו מתאים לנו ולנטוש אותו לחלוטין. במחקר נמצא שאנשים לומדים מכישלון פחות משהם לומדים מהצלחה. "כישלון הוא מעמסה גדולה על האגו", אומרת פישבך. "הוא גורם לאנשים לאבד את הקשב הנדרש ללמידה".
- פסקה ד יש נסיבות שבהן בכל זאת לומדים מכישלון. למשל, כאשר אין לנו אפשרות להימנע מביצוע משימה מסוימת, שנכשלו בה, אין לנו ברירה אלא לבחון את צעדינו וללמוד מהטעות. לדוגמה, אם אחווה כישלון שיגרום לי להרגיש שאני אימא גרועה, אנסה להפיק לקחים וללמוד מן הכישלון שחוויתי, כי אין אפשרות להפסיק להיות אימא. לעומת זאת, אם אֶכזבתי חברה, אני עלולה להחליט שאיני מתאימה להיות חברה שלה ולנתק את הקשר איתה, במקום לנסות לתקן את המצב.
- פסקה ה הכישלון צורב פחות ומלמד יותר גם כשאנחנו משוכנעים שאנחנו מתאימים למשימה והכישלון הוא רק תקלה בדרך. יש אנשים שזה באופי שלהם, והם אכן מגיעים להישגים, אך אלה אינם מייצגים את כלל האנושות.

* מעובד על פי וינרב, ג' (2019). באנו לבאס: למה רובנו מתקשים ללמוד מכישלונות? גלובס. אוחר מהאתר globes.co.il.

(1) אגו – דימוי עצמי של אדם, האופן שבו האדם רואה את עצמו ומעריך את עצמו.

פסקה ו

רוב האנשים זקוקים לעידוד מן הסביבה. לכן ביקורת ב"שיטת הסנדוויץ' " למשל, שבה "שותלים" משוב שלילי בין שתי מחמאות, יכולה לאפשר לאדם שהביקורת מופנית כלפיו לא רק שלא להיפגע, אלא גם להפנים אותה טוב יותר. זה תלוי, כמובן, באופן שבו המסרים החיוביים מנוסחים. הם ישפיעו לטובה אם הם ישכנעו את מקבל הביקורת שהוא עדיין בתחום המתאים לו ובדרך הנכונה, ואל לו להתייאש אלא רק להפיק לקחים וללמוד מטעותו.

פסקה ז

בניסויים שנערכו נראה כי אנשים כן הצליחו ללמוד מצפייה בכישלון של אדם אחר. האמפתיה שהרגישו המשתתפים בניסויים כלפי אדם שנכשל לא הפריעה לקשב ולתפקוד שלהם כפי שהשפיעה עליהם הפגיעה באגו שלהם כאשר הם עצמם נכשלו. זוהי הוכחה נוספת שהאגו הוא הגורם הפוגע בתהליך הלימוד, וגם רמז לאופן שבו אפשר ללמוד מכישלונות. אם נהיה מודעים לקושי שיש לנו ללמוד מכישלונות של עצמנו, אולי נפתח דרכים להפיק לקחים וללמוד מן הכישלונות שלנו בלי שהאגו שלנו ייפגע.

פסקה ח

ומה בנוגע ל"ערבי כישלונות"? פישבך חושבת שהם דרך מצוינת ללמוד, כי כשאנחנו שומעים על כישלונות של אחרים אנחנו לא עסוקים בהגנה על האגו שלנו, ולכן גם אין סכנה שנתייאש מהתחום כולו.

טקסט 3

למה חשוב ללמד על כישלונותיהם של אנשים מעוררי השראה?

מאת אור ב. שמש

פסקה א תומס אדיסון ערך יותר מאלף ניסויים כושלים עד שהצליח להפעיל נורה; הסטארט-אפ⁽¹⁾ הראשון של ביל גייטס⁽²⁾ היה כישלון חרוץ; ג'יי קיי רולינג כתבה במשך שש שנים את הספר הראשון בסדרת הארי פוטר, ו-12 הוצאות לאור דחו את ספרה; כשהיה אלברט איינשטיין ילד היו שניבאו כי "דבר לא יצמח" ממנו, שכן הוא התקשה ללמוד לדבר ולכתוב.

פסקה ב המשותף לכל האנשים הללו הוא שהם לא הפסיקו לנסות. הכישלונות והקשיים לא עצרו בעדם, והם לא נכנעו גם כשאנשים בסביבתם אמרו שהם לעולם לא יצליחו. למרות הקשיים הרבים שעיימו התמודדו כל האנשים הללו, רוב הידע שלנו על אודותיהם הוא בנוגע להצלחותיהם ולהישגיהם הגדולים.

פסקה ג לרוב איננו חושבים על המאמץ, על הקשיים ועל הכישלונות בדרך להצלחה. אנו נוטים להאמין שגיבורינו מוכשרים במיוחד, ואם לא נתעמק בסיפור חייהם, נחשוב שדרכם לפסגה הייתה סלולה רק בזכות יכולותיהם המופלאות. אך למעשה ההצלחה של מרבית האנשים הללו הייתה בזכות הנחישות, ההתמדה והמאמץ שלהם, לא פחות מבזכות הכישרון.

פסקה ד אף על פי שהמציאות מוכיחה כי למאמץ ולהתמדה יש לעיתים תרומה רבה יותר להצלחה משיש לכישרון, האמונה שהאנשים המצליחים הם רק אלה שיש להם כישרון הולכת ומתחזקת. אמונה זו מתחזקת מפני שלרוב איננו מודעים לקשיים ולכישלונות של גיבורינו. מתוך אמונה זו אנו סוגדים להצלחה ללא מאמץ, ומניחים שאם אנו צריכים להתאמץ כדי להצליח בתחום מסוים, כנראה אנחנו לא מספיק טובים בו.

פסקה ה המחקרים מראים כי כששואלים תלמידים בנוגע להשקעה בלימודים ולעבודה קשה, רובם יענו כי הן חשובות להצלחה. עם זאת בנוגע לעצמם, מתברר שלעיתים קרובות הם נמנעים מללמוד מקצועות מסוימים, למשל מתמטיקה, מדעים ותכנות, גם אם מקצועות אלה מעניינים אותם ונראים להם חשובים לעתידם, משום שהם סוברים שאין להם כישרון בתחום. הם אומרים משפטים כמו "אין לי ראש מתמטי" או "אני יותר הומנית". תלמידים שמאמינים שצריך כישרון ייחודי כדי להצליח, יראו בכל כישלון וקושי הוכחה שהם אינם כישלוניים במיוחד, ולכן הם לא ירצו להתאמץ וישקיעו פחות בלמידה.

* מעובד על פי שמש, א"ב (2017). למה חשוב ללמד על כישלונותיהם של אנשים מעוררי השראה? הגיע זמן חינוך. אוהור מהאתר edunow.org.

(1) סטארט-אפ – חברה שהוקמה תוך זמן קצר כדי לפתח רעיון או מוצר ייחודיים, לרוב בתחום הטכנולוגיה העילית (היי טק). בעברית: חברת הִזְנָק.
(2) ביל גייטס – יזם, אִיל הוֹן, משקיע, סופר ונדבן אמריקני. בשנת 1975 ייסדו גייטס ופול אלן את מיקרוסופט, שנהפכה לחברת התוכנה הגדולה בעולם.

פסקה ו

חוקרים ואנשי חינוך בכל העולם מנסים להתמודד עם הבעיה שרוב התלמידים מאמינים כי כישרון חשוב יותר ממאמץ. מחקר חדש מציע פתרון פשוט לבעיה, וכל מורה יכול ליישם אותו בקלות רבה. החוקרים החליטו לבדוק מה יקרה אם ילמדו את התלמידים לא רק על הצלחותיהם ועל תגליותיהם של האנשים הדגולים, אלא גם על הכישלונות שלהם, הקשיים שעימם התמודדו והדרכים שבהן הם פעלו כדי להתמודד עם הקשיים וללמוד מן הכישלונות הללו. החוקרים רצו לבדוק אם כשהתלמידים ילמדו שגם לאנשים מעוררי השראה יש חסרונות ומגבלות, ושהם התאמצו והתמודדו עם ביקורות, עלבונות וכישלונות צורבים – תשתנה דעתם בנוגע לדרך להצלחה.

פסקה ז

החוקרים מצאו שהלמידה על כישלונות של מדענים מעוררי השראה גרמה לתלמידים לחוש מוטיבציה ללמוד מדע, להאמין ביכולתם ולהגיע להישגים בטווח הארוך. לעומת זאת, למידה שהתמקדה רק בהצלחותיהם של המדענים לא שיפרה את הישגי התלמידים ואת אמונתם ביכולתם, ולעיתים אף נפגעה המוטיבציה של התלמידים ללמידה.

פסקה ח

בלמידה על הקשיים והכישלונות של האנשים מעוררי השראה התלמידים מקבלים מודל לחיקוי המדגים את הרעיון כי המאמץ משתלם וכי כישלון וקושי הם בלתי נמנעים בדרך להצלחה.

סוג הבחינה: בגרות
 מועד הבחינה: קיץ תש"ף, 2020
 מספר השאלון: 11281
 נספחים: נספח 1 – טקסטים
 נספח 2 – דף עזר לנבחן

מדינת ישראל
 משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
— 50 נקודות	— חלק ראשון	— הבנה והבעה
— 50 נקודות	— חלק שני	— לשון
- פרק א: שם המספר
- פרק ב: תחביר
- פרק ג: מערכת הצורות
- יש לבחור באחד הפרקים
- סך הכול — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר לנבחן (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

חלק ראשון — הבנה והבעה (50 נקודות)

קרא את הטקסטים 1-3 שבנספח 1 המצורף, וענה על כל השאלות 1-5 שלפניך.
הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. בטקסטים מתוארות שתי תופעות המאפיינות את תקופתנו: "פומו" ו"ג'ומו".
השווה בין שתי התופעות, "פומו" ו"ג'ומו", מן הבחינות האלה: התחושות של האנשים החווים אותן והפעולות של אנשים אלה.
את תשובתך עליך לכתוב באופן לכיד ומקושר (לא בטבלה ולא בנקודות). (8 נקודות)

---

2. הקף את המשפט שהנאמר בו נכון. (2 נקודות)

- (1) הפחד מהחמצה הוא תופעה חדשה שיצרו הרשתות החברתיות והטלפונים החכמים.
(2) הפחד מהחמצה הוא תופעה שהייתה מאז ומעולם, והטכנולוגיה המודרנית החמירה אותה.
(3) הפחד מהחמצה הוא תופעה שרווחה בעבר, והיא עדיין רווחת כיום בלי קשר להתפתחות הטכנולוגיה.
(4) הפחד מהחמצה הוא תופעה שהייתה נפוצה מאוד בעבר, ואילו כיום בזכות הרשתות החברתיות היא הצטמצמה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

3. לפניך פתגם ידוע: "אם אינך יכול לנצח אותם, הצטרף אליהם"

(באנגלית — If you can't beat them, join them).

הבא **מטקסט 2** דוגמה להתנהלות על פי הפתגם הזה, והסבר כיצד הפתגם בא לידי ביטוי בהתנהלות זו. (4 נקודות)

---

4. א. בפסקה האחרונה ב**טקסט 2** כתוב: "שאלה חשובה שצריכה להישאל היא אם הרשתות החברתיות משרתות אותנו או אם אנחנו משרתים אותן — אם אנחנו שולטים בשימוש שלנו ברשתות החברתיות ומפיקים מהן תועלת או אם השימוש שלנו בהן מופרז וגורם לנו חרדת החמצה".
על פי שאלה זו, כתוב מהו המצב הרצוי בעיני הכותבת של **טקסט 2**. (5 נקודות)

ב. בפסקות ב-ג ב**טקסט 2** כותבת הטקסט מצטטת את דבריה של יעל פולק-חלק. מהי מטרת ציטוט זה? הסבר את תשובתך. (5 נקודות)

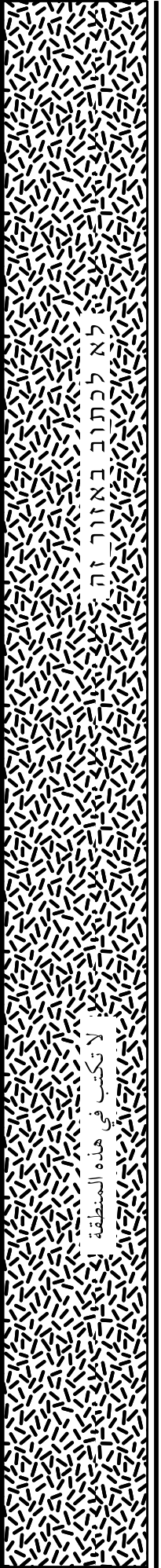

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

Lined writing area for the student's response.

שים לב: שאלה 6 בעמוד הבא.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. עליך לענות על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב-ג.

פרק א: שם המספר – חובה (10 נקודות)

ענה על שאלה 6.

6. בקטעים שלפניך **הקף** את הצורה הנכונה של כל שם מספר מבין שתי האפשרויות הנתונות.

- בשנת **אלפיים ושלוש עשרה / אלפיים ושלושה עשר** הוכנס למילון אוקספורד המושג "פומר", ונראה כי כיום המושג רלוונטי מתמיד. הקלדה של המילה "פומר" במנוע החיפוש של גוגל מניבה יותר מ**שישים ושלושה אלף / שישים ושלוש אלף** תוצאות.
- כדי ללמוד על הרגלי השימוש שלנו בטלפון החכם ערכו חוקרים סקר, ובו עקבו **חמש / חמישה** ימים בשבוע אחר השימוש בטלפון של קבוצת נבדקים. ממצאי הסקר הראו כי המשתתפים בסקר השתמשו בטלפון החכם שלהם **אלפיים שש מאות ושבע עשרה / אלפיים שש מאות ושבעה עשר** פעמים ביום בממוצע; בקרב רבים מן המשתתפים היה מספר הפעמים גדול פי **שתיים / שניים** מן הממוצע. הזמן הממוצע שבו הם השתמשו בטלפון החכם שלהם הוא **מאה ארבעים וחמש / מאה ארבעים וחמישה** דקות ליום.
- **שלושת / שלוש** הרשתות החברתיות הפופולריות ביותר בקרב המשתתפים בסקר הן פייסבוק, ואטסאפ ואינסטגרם. **אחד עשר / אחת עשרה** אחוזים מן המשתתפים בסקר אמרו כי בסביבות השעה שלוש לפנות בוקר הם בודקים אם קיבלו הודעות בטלפון שלהם.
- מדוח שפרסמה חברת בזק עולה כי מספר הגולשים באינטרנט בישראל הוא יותר מ**שישה מיליון / שש מיליון**, וכי כל משתמש בפייסבוק חבר ב**שישה עשר / שש עשרה** קבוצות בממוצע.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

לפניך שני פרקים: פרק ב – תחביר ופרק ג – מערכת הצורות.
 בחר בפרק שלמדת: פרק ב – תחביר או פרק ג – מערכת הצורות.
 בפרק שבחרת ענה על השאלות לפי ההוראות.

ציין את שם הפרק שבחרת: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 7-11 (לכל שאלה – 10 נקודות).
 שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.
 תוכל להיעזר בנספח 2 – דף העזר לנבחן.

7. לפניך שני משפטים.

(1) סקר שנערך לאחרונה הראה שהצעירים מבליים כיום פחות זמן ברשתות החברתיות.

_____

(2) זמן השימוש שלי בפייסבוק צומצם לארבעים דקות בלבד, ולא קרה שום אסון.

_____

א. ציין לכל משפט את הסוג התחבירי שלו.

ב. • אם המשפט מורכב – תחם את הפסוקית/הפסוקיות שבו, וציין מעל כל פסוקית שתחמת את התפקיד התחבירי שלה.

• אם המשפט הוא משפט איחוי – תחם את איבריו.

ג. ציין את התפקיד התחבירי של כל אחת מן המילים המסומנות בקו במשפטים (1) ו-(2).

_____ לאחרונה

_____ בפייסבוק

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

8. א. לפניך הכותרת של טקסט 2.

מחמיצים ונהנים: הכירו את "ג'ומו"

• כותרת זו בנויה משני חלקים. באיזה מן החלקים של הכותרת הנושא הוא סתמי?
העתק את החלק. _____

• כיצד מובעת הסתמיות בחלק שציינת? השתמש במונחים דקדוקיים.

ב. לפניך כותרת של כתבה שהתפרסמה ברשת.

הפחד מהחמצה: הכוח שמניע אתכם בחיים

• המר את הכותרת במשפט שלא יהיו בו נקודתיים. (הוסף מילה/מילים על פי הצורך).

• ציין את התפקיד התחבירי של הצירוף "הפחד מהחמצה" במשפט שכתבת.

ג. לפניך שני משפטים.

(1) אני מוזמן לאירועים מעניינים רבים.

(2) אני בוחר לא להגיע לכל האירועים.

המר את שני המשפטים במשפט מורכב בקשר לוגי מתאים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

9. לפניך שני משפטים, ובהם חלקים כוללים.

(1) "ג'ומו" אינו רק ההנאה שבהחמצה, אלא גם הידיעה שהשמיים לא ייפלו אם פספסת דבר מה.

(2) סגרו את ואטסאפ, פייסבוק, אינסטגרם וטוויטר, והעולם ישוב לשלוותו.

- א. ציין את התפקיד התחבירי של החלק הכולל במשפט (1).
- ב. ציין את התפקיד התחבירי של החלק הכולל במשפט (2).
- ג. ציין את הקשר הלוגי המשותף לחלקים הכוללים בשני המשפטים.

ב. כתוב את משפט (1) מחדש בלי להשתמש במבנה "אין... אלא...".
שמור על משמעות המשפט.

ג. הסבר מהי תרומתו של המבנה "אין... אלא..." להעברת המסר של הכותב במשפט (1).

ד. הסבר מדוע במשפט (2) לא סומן פסיק לפני וי"ו החיבור הראשונה (לפני המילה "וטוויטר"), ומדוע סומן פסיק לפני וי"ו החיבור השנייה (לפני המילה "והעולם").

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

10. א. לפניך משפט דור־משמעי, ובו פסוקית מצומצמת.

המורה ביקש מן התלמידים להשתתף בקבוצת הוואטסאפ של הכיתה.

- תחם במשפט את הפסוקית המצומצמת.
- ציין מעל הפסוקית המצומצמת את התפקיד התחבירי שלה.
- המר את המשפט הדור־משמעי בשני משפטים, שכל אחד מהם יבטא באופן חד־משמעי משמעות אחת של המשפט.

ב. לפניך משפט, ובו תמורה.

היישומונים ואטסאפ ווייז הם היישומונים הפופולריים ביותר בקרב כלל הגולשים.

- סמן את התמורה במשפט.
- כתוב את המשפט מחדש, באופן שבו התמורה שסימנת תשמש נשוא.

ג. לפניך קטע קצר ובו המילה "לדבריו" כתובה פעמיים, ומסומנת בכל פעם בקו.

ציין מעל כל אחת מן המילים המסומנות בקו את התפקיד התחבירי שלה.

בהרצאה דיבר המרצה על תופעת ה"פומו". לדבריו, תופעה זו משפיעה לרעה על חיינו.

איש מן הנוכחים לא הביע התנגדות לדבריו של המרצה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).
 שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.
 תוכל להיעזר בנספח 2 – דף העזר לנבחן.

12. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש, ובסוגריים אותו הפועל מנוקד.
 ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפועל	השורש	הבניין
לאנשים בימינו חשוב להיות מעודכנים (מְעַדְכָּנִים) בנעשה.		
האנשים מוצפים (מוֹצְפִים) במידע.		
המשתמשים מתחילים להתקומם (לְהִתְקוֹמֵם) נגד חברות הטכנולוגיה.		
יש אנשים שהחליטו שלא להיכנע (לְהִכָּנַע) לצורך להיות מעודכן כל הזמן.		
"ג'ומו" מעיד (מְעִיד) על התבגרות והתפכחות.		
הוצאתי (הוֹצֵאתִי) את הטלוויזיה מהבית.		
נוכחתי (נוֹכַחְתִּי) לדעת שאפשר גם בלעדיה.		

لا تكتب في هذه المنطقة
 لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

13. א. לפניך צירופים ומשפטים, ובהם מיילים מודגשות.
- העלאה** בשכר, **עולים** חדשים, **עלות** כספית, טקסט **עלום** (אנסיין), חברי הוא **עילוי** בנגינה בכינור.
- פותרח מנגנון **שמעלים** את הפוסטים הפוגעניים מעיני הגולשים.
- מיין בטבלה את המילים המודגשות לשתי קבוצות לפי השורש.

--	--

- ב. לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.
- ציין את השורש ואת ה**בניין** של כל אחד מן הפעלים.
- בשיעור חינוך גופני **רצתי** (רְצַתִּי) 2,000 מטר.
שורש: _____ בניין: _____
  - ה**רציתי** (הִרְצִיתִי) לפני הכיתה על תופעת ה"פומו".
שורש: _____ בניין: _____
  - **רציתי** (רְצַתִּי) שחבריי יהיו מודעים לתופעה.
שורש: _____ בניין: _____
- ג. כתוב את שם הפועל של כל אחד משני הפעלים שלפניך.
- **רצתי** (רְצַתִּי) _____
  - **רציתי** (רְצַתִּי) _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

14. א. לפניך משפט.

הביטויים של ה"פומר" הם בדיקה אובססיבית של הדואר האלקטרוני, ריענון חוזר ונשנה של אתרים וקבלה בלתי פוסקת של מידע.

לפניך טבלה. העתק מן המשפט ארבעה שמות פעולה, וציין את ה**בניין** של כל אחד מהם.

שם הפעולה	הבניין
1	
2	
3	
4	

ב. לפניך שלושה משפטים, ובהם שלוש מיילים מודגשות שנוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי.

- למרות ה**עִיפּוֹת** אנחנו הולכים למסיבה.
- ה**צוֹלָלָן** נשלח לשחרר את העוגן של האונייה.
- העידן ה**נוֹכְחִי** מאופיין בחרדת החמצה.

(1) מה המשותף ל**בסיסים** של שלוש המילים המודגשות?

ה**קף** את התשובה הנכונה.

- הבסיסים הם שמות פעולה.
- הבסיסים הם צורות בינוני.
- הבסיסים שאולים מלעז.
- הבסיסים שייכים לאותו משקל.

(2) ציין את המשמעות של ה**צורן הסופי** בכל מילה על פי ההקשר שלה.

_____ **עִיפּוֹת** _____ **צוֹלָלָן** _____ **נוֹכְחִי** _____

(3) איזו מבין שלוש המילים המודגשות יוצאת דופן מבחינת חלק הדיבור שלה? _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

15. א. לפניך קטע שחסרים בו פעלים. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את הפועל המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

החרדה מפני החמצה _____ (ב-ו-א) לידי ביטוי בתחומים רבים בחיינו.
 בתחום הצרכנות, למשל, החרדה הזאת _____ (ב-ט-א) בחשש של הציבור
 _____ (פ-ס-ד) הזדמנות לרכוש מוצר או לחוות חוויה.
 המפרסמים מודעים היטב לחרדה זו, והם מנצלים אותה כדי _____ (נ-ו-ע) את
 הציבור לפעולה, כלומר כדי לגרום לציבור לרכוש את המוצר או את השירות שהם מציעים לו.
 קל מאוד _____ (ז-ה-י) את הניצול של תופעת "חרדת ההחמצה" בסיסמאות
 פרסומת כמו: "אל תפספסו את זה!".
 השימוש בחרדת ההחמצה _____ (פ-ו-י) במיוחד באתרים להזמנת מלונות ברשת.
 לא משנה באיזה מלון תבחר, תהליך ההזמנה שלך ילווה בקביעות במשפטים ובאזהרות
 כמו " _____ (י/ו-ת-ר) רק שני חדרים פנויים!". מתברר כי השיטה הזאת
 מצליחה, והיא _____ (א-ו-י) באנשים להזמין מהר. החשש של האנשים
 להחמיץ הזדמנות שהם _____ (ע-נ-י-ן) בה, גובר לעיתים על ההיגיון.

(שים לב: סעיף ב של השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

ב. לפניך קטע שחסרים בו שמות עצם. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את השם המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

בשנים האחרונות זוכה תעשיית הטלוויזיה ל _____ (פ-ר-ח) חסרת תקדים, בעיקר בזכות ריבוי הערוצים החדשים ו _____ (פ-ת-ח) של מערכות דיגיטליות חדשות שמביאות את הסדרות הטובות ביותר בעולם לכל מכשיר המחובר לאינטרנט. בסקר שנערך בשנת 2014 על הרגלי הפנאי של ישראלים, ציינו 45% מן המשתתפים כי ה _____ (צ-פ-י) בסדרות היא ה _____ (ב-ל-י) המועדף עליהם, יותר מ _____ (ק-ר-א) בספרים ומכל פעילות אחרת. סקרים מעודכנים יותר יראו מן הסתם _____ (ע-ל-י) בנתון זה. לכאורה, חובבי הטלוויזיה אמורים להיות מרוצים מן ה _____ (ש-פ-ע) הרב המוצע להם בערוצים השונים, אולם רבים מהם חווים בעיקר _____ (ח-ו-ש) של חרדה ותסכול. החרדה והתסכול נובעים בעיקר מן ה _____ (ר-צ-י) של האנשים "להיות בעניינים" ולהשתתף בשיח החברתי ומן החשש שלא יצליחו בכך.

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

16. א. לפניך קבוצת מילים. הקף את המילה היוצאת דופן מבחינת השורש.

תְּבַנִּית, בְּנוּיָה, לְהַפְנוֹת, תְּבוּנָה

ב. לפניך קבוצת מילים. הקף את השם היוצא דופן מבחינת המשקל.

מְלוּכָה, מְבוּכָה, מְלוּנָה, מְנוּחָה

ג. המילה **ישומון** שחידשה האקדמיה ללשון העברית היא החלופה העברית למילה

אפליקציה, והמילה **ציצן** משמשת כדי לציין אדם המשתמש בטוויטר.

ציין את דרך התצורה של כל אחת מן המילים, ופרט אותה.

ישומון דרך התצורה: _____ פירוט: _____

ציצן דרך התצורה: _____ פירוט: _____

ד. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת מילה.

(1) **משפּטן** של הנשים שהתפרעו בהפגנה יחל בשבוע הבא.

(2) אביה של חברתי הוא **משפּטן** ידוע.

השלם את המשפט שלפניך.

במילה המודגשת במשפט (1) סוג הצורן הסופי הוא _____ ומשמעותו _____,

ובמילה המודגשת במשפט (2) סוג הצורן הסופי הוא _____ ומשמעותו _____.

/בהמשך דפי טיוטה/

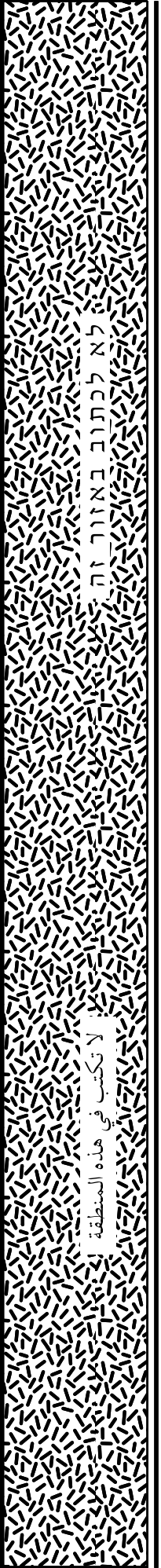
בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281 + נספחים

טיוטה

Lined writing area for the draft response.

נספחים: נספח 1 — טקסטים ונספח 2 — דף עזר לנבחן
לשאלון מותאם, עברית: הבנה, הבעה ולשון
11281, קיץ תש"ף

מותאם

נספח 1 – טקסטים

לפניך שלושה טקסטים.

קרא אותם, וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

טקסט 1

הפספוס של החיים שלכם

מאת הדס ברטל

פסקה א מהו הדבר הראשון שאתה עושה כשאתה מתעורר בבוקר? כנראה מושיט יד לטלפון החכם שלך ובודק מה קרה בזמן שהעזת לישון, וזה אם בכלל זכרת להעביר לפני השינה את הטלפון למצב "השתק" ולא התעוררת מכל זמזום ואטסאפ או התראת פייסבוק. ההתמכרות למה שקורה במרחבי הרשת היא כבר מזמן תופעה פסיכולוגית-חברתית המאפיינת את בני הדור שלנו. בארוחת הערב, בישיבה על הספה עם בני משפחה, בתור במרכול, ואפילו בזמן הליכה – המבט נמשך אל המסך – העיקר שלא להחמיץ את מה שכולם עושים.

פסקה ב הפסיכולוגים מכנים את התופעה הזאת "פומו", FOMO – ראשי תיבות של הביטוי: fear of missing out, או בעברית: "חֶרְדַּת הַחֻמְצָה". ההגדרה של המושג "פומו" במילון אוקספורד היא: "החרדה שלנו מלהחמיץ אירוע מרגש או חשוב שמתקיים במקום אחר שאיננו נמצאים בו. זוהי חרדה שהרשתות החברתיות מעצימות".

פסקה ג החשש מלהחמיץ אירועים חברתיים ולהיות מחוץ לעניינים הוא עתיק יומין, והוא היה בנו עוד הרבה לפני עידן הטלפונים החכמים. החידוש בדור הנוכחי הוא הצורך שלנו להיות מחוברים לטלפונים שלנו כל העת כדי להישאר מעודכנים. אנחנו רואים פוסטים שהחברים שלנו מעלים מארוחות ערב, ממסיבות או מכל בילוי אחר. בפוסט שהחברים מעלים, הבילוי תמיד נראה מהנה יותר ממה שקורה במציאות, ומייד מתעוררת בנו תחושת ההחמצה, מכיוון שאנחנו לא שם ולא משתתפים בבילוי, ואנחנו חוששים שחיינו אפורים ומשעממים לעומת חייהם המעניינים והמהנים של האחרים.

פסקה ד רועי סמנה, פסיכולוג קליני שמרצה לפני צעירים על תופעת ה"פומו", מספר: "בכל מקום שבו אני מרצה, הקהל הצעיר נסער מתופעת ה'פומו'. תופעה זו מטרידה את כל הצעירים כיום מכיוון שהם חשופים ליותר ויותר רשתות חברתיות באמצעות הטכנולוגיה המתקדמת שמשעבדת את כולם". הוא מיטיב לתאר את התופעה:

* מעובד על פי ברטל, ה' (3 במאי 2016). הפספוס של החיים שלכם. ידיעות אחרונות. אוהור מ־yediote.co.il.

"אנחנו חיים בתקופה מהירה, עמוסה ומרובת הזדמנויות, אנחנו כל הזמן רודפים אחרי הזדמנות כלשהי שאולי החמצנו, וזה קורה כמובן גם מחוץ לרשתות החברתיות. למשל, הגענו הביתה אחרי יום ארוך, אבל יש מסיבה, ואנחנו לא רוצים להחמיץ את ההזדמנות להצטלם עם כולם. משום כך למרות העייפות אנחנו הולכים למסיבה, מצטלמים, מעלים את התמונות לרשתות החברתיות וחוזרים הביתה – למקום שרצינו להיות בו מלכתחילה. העיקר שלא להחמיץ את ההתרחשות, או גרוע מכך – שיחשבו שאנחנו לא שותפים לה".

פסקה ה איך נרפאים מכך? איך אפשר להפסיק לחיות בתחושת החמצה? לדבריו של סמנה, לא בטוח שאפשר להירפא, אנחנו תמיד נרגיש שאנחנו מחמיצים משהו. תמיד יהיה מישהו שעושה משהו מעניין יותר או חווה משהו מרגש יותר. סמנה אומר: "העבודה הפסיכולוגית שאנחנו צריכים לעשות היא ללמוד לקבל את זה, להבין שכך העולם בנוי, ושאי אפשר להספיק הכול. הרי כשבחרים ללכת ימינה, מחמיצים את צד שמאל. רובנו לא מבינים זאת, ומותחים את החיים עד הקצה, העיקר שלא להחמיץ את ההתרחשות".

טקסט 2

מחמיצים ונהנים: הכירו את "ג'ומו" (JOMO)

מאת ויקי אוסלנדר

פסקה א
 אנו רוצים להיות מעודכנים ומחוברים כל העת. החשש מלהיות לא רלוונטי, מלהחמיץ דברים, "פומו" – (FOMO – fear of missing out) – נהפך להמנון הדור, וביטויי הם בדיקה אובססיבית של הדואר האלקטרוני והוואטסאפ, כניסה שוב ושוב לפייסבוק, לטוויטר ולאינסטגרם, ריענון חוזר ונשנה של אתרים וקבלת התראות בלתי פוסקות בנוגע לכל העדכונים החמים.

פסקה ב
 לפי מחקר שפורסם בשנת 2018, האמריקנים בודקים את מכשיר הטלפון שלהם 52 פעמים ביום בממוצע ומשתמשים בו כשלוש שעות בכל יום. "אנשים בודקים את הטלפון שלהם בכל עת, אפילו בזמן שהם בשירותים או באמבטיה", אומרת יעל פולק־חלק, שעוסקת בכלכלה התנהגותית.

פסקה ג
 "בעידן הנוכחי אנחנו מוצפים כל הזמן במידע שמגיע אלינו בפוש⁽¹⁾", מסבירה פולק־חלק. "המרחב הדיגיטלי מעניק סיפוק מידי. אנחנו רוצים לקבל עוד 'לייק' בפייסבוק, ולהעלות עוד תמונה לחשבון האינסטגרם כדי להגדיל את מספר העוקבים. כל אלה מסיחים את דעתנו מאוד – אנחנו נכנסים לאינטרנט כדי לשלוח דואר אלקטרוני ושעתיים אחר כך אנחנו עדיין גולשים באינטרנט ומוצאים את עצמנו באתרים אחרים לחלוטין. נראה שכיום אנשים אינם מצליחים לשמור על ריכוז".

פסקה ד
 זה היה רק עניין של זמן עד שתהיה תגובת נגד לתופעת ה"פומו". בשנים האחרונות החלה להתהוות קהילה של אנשים שאומנם משתמשים במכשירים דיגיטליים, אך קוראים לצמצם את השימוש בהם. קהילה זו מותחת ביקורת על ריבוי התכנים בפלטפורמות הדיגיטליות, ומבקשת להפחית את הסחות הדעת ואת העיסוק האובססיבי במכשירים הדיגיטליים, לנשום עמוק ו... להחמיץ.

פסקה ה
 הכוונה היא להתנתק מן הרשת ולהתחבר אליה רק בעת הצורך, לצרוך מידע באופן פעיל ומודע, ובשאר הזמן להתמקד בפעילויות לא מקוונות. במילים אחרות, להיות נוכח ב"כאן ועכשיו" ולא להיכנע לצורך בסיפוק מידי. הרעיון הוא לבחון מה גורם לנו הנאה בחיים, ולא לפחד להתנתק מהאינטרנט.

* מעובד על פי אוסלנדר, ו' (4 באוגוסט 2019). מחמיצים ונהנים: הכירו את JOMO, התופעה שתשחרר אתכם מלקושש לייקים. גלובס. אוחד מ־globes.co.il.

(1) פוש (Push) – התראה אוטומטית שנשלחת למשתמש על ידי יישומון (אפליקציה), גם כאשר הוא אינו משתמש בו.

פסקה ו "הרשת החברתית האהובה עליי הייתה פייסבוק", מספרת מאיה אבישר. "הייתי כל הזמן בפייסבוק, והשקעתי המון אנרגייה כדי להראות לעולם מה אני עושה, עד שהבנתי שזהו מאמץ מיותר, ואמרתי לעצמי: אני מתרכזת בעצמי ובאושר שלי. אני אמדוד את האושר שלי, ולא הרשת החברתית".

פסקה ז את השינוי שהחל באופן ספונטני אימצו עד מהרה חברות טכנולוגיה כמו גוגל ואפל. החברות האלה הבינו שהמשתמשים מתחילים להתקומם נגדן ונגד השימוש המופרז במכשירים הדיגיטליים שהן מייצרות, ושהם מתחילים לפעול למען רווחתם האישית. בכינוס של חברת גוגל הכריז מנכ"ל החברה על "עידן חדש של רווחה דיגיטלית" ובו יעודדו הרגלי שימוש נכונים יותר בטכנולוגיה. הוא הציג כלים חדשים שפותחו בגוגל, המקציבים את זמן הגלישה, וכן כלים המציעים למשתמשים הפסקות יזומות מפלטפורמות שונות. הוא עמד על הבמה ומאחוריו התנוסס המשפט: joy of missing out, ובראשי תיבות JOMO, ובעברית: "ההנאה שבהחמצה" (בניגוד מובהק ל"פומו").

פסקה ח גם חברת אינסטגרם הודיעה שהיא תפיץ עדכון ובו מאפיין (פִּיצ'ר) שיתריע אם המשתמש עבר את מכסת הזמן שהוגדרה באפליקציה. כמו כן היא הכריזה כי תסתיר את מניין הלייקים כדי שהמשתמשים יתרכזו בתוכן ולא בכמות הלייקים שהם מקבלים.

פסקה ט "הגדרתי בסמארטפון שלי חסימה להתראות מפייסבוק", מספרת עופר בילי. "כשהושק המאפיין שמסכם את הזמן שאני משתמשת בכל אפליקציה, נחרדתי לגלות שהרשתות החברתיות, פייסבוק ואינסטגרם, ממלאות זמן רב בחיי. מאז במקום להשתמש בפייסבוק שעתיים או שלוש שעות ביום, צמצמתי את הזמן לארבעים דקות בלבד, וגיליתי שזה לא סוף העולם. היום אני יודעת שגם אם לא איכנס לפייסבוק כמה ימים, לא אחמיץ שום דבר חשוב. זה שינוי תפיסה שקרה לאט".

פסקה י התשובה על השאלה איך לווסת את זמן המסך ולהפחית את תחושת ההחמצה, משתנה מאדם לאדם. לא צריך לחזור לשחק באבנים ובמקלות, אבל חייבים למצוא איזון. שאלה חשובה שצריכה להישאל היא אם הרשתות החברתיות משרתות אותנו או אם אנחנו משרתים אותן – אם אנחנו שולטים בשימוש שלנו ברשתות החברתיות ומפיקים מהן תועלת או אם השימוש שלנו בהן מופרז וגורם לנו חרדת החמצה.

טקסט 3**עבור מ"פומו" ל"ג'ומו" מייד, שאל אותי כיצד**

מאת ניסן שור

פסקה א לפני כמה שנים "העפתי" את הטלוויזיה מהבית. לא הוצאתי. "העפתי". אני אוהב טלוויזיה. אני חי ונושם טלוויזיה, אבל כבר לא יכולתי לסבול את נוכחותה המתמדת בחיי. כמה רעש הכניס המכשיר המהבהב והמרצד הזה לחיי! תמיד בזתי לאנשים שאחד המשפטים הראשונים שהם זורקים לאוויר הוא "אין לי טלוויזיה", כאילו הם אנשים טובים יותר. מה עושים אנשים שאינם צופים בטלוויזיה? כותבים את יצירת המופת הבאה של האנושות? הרי גם הם משחיתים את זמנם לריק. עם טלוויזיה או בלעדיה, כולנו צופים במחזה הטרגי של הימים החולפים והשגרה המדכאת. עם זאת אפשר להשתחרר גם מן הגורל האכזר הזה. גם לפסיביות יש גבול. לפעמים נוחתת עליך הארה רוחנית, ואתה מבין שזהו, זה נגמר. הטלוויזיה אינה מועילה ואינה מעניקה נחת, ידע או עונג. נהפכתי לאחד מאנשי ה"אין לי טלוויזיה", והטרטור הבלתי פוסק של המכשיר הזה בביתי נפסק לאלתר.

פסקה ב אולם הבעיה אינה רק הטלוויזיה אלא גם פייסבוק, טוויטר, אינסטגרם, ואטסאפ ואנשים שבמקום ליהנות מהופעת רוק מצלמים אותה בווידאו ומעלים את הסרטון מייד לסטורי. בעת האחרונה נחשפתי למושג "ג'ומו" (JOMO), ראשי תיבות של הביטוי joy of missing out (ההנאה שבהחמצה), שנוצר בעקבות המושג "פומו". "ג'ומו" מעיד על השלמה עם המצב הקיים, על התבגרות והתפכחות. אין מה לפחד יותר. אומנם אנו חיים רק פעם אחת, אך האם זה אומר שאנו צריכים להמשיך ולרדוף אחרי הזנב של עצמנו או להיות כמו אוגרים שרצים בתוך גלגל, ואינם מגיעים לשום מקום?

פסקה ג "ג'ומו" הוא תגובת נגד על השפע המשתק. אין שום סיכוי שתצליחו לראות הכול או לקרוא הכול, ועיניכם לעולם לא יספיקו להתבונן באין-סוף התמונות המועלות לרשת. אז למה לנסות בכלל? אולי תפסיקו כבר לרענן את דף הפייסבוק בבהלה קיומית, לקושש לייקים, לבדוק ללא הרף את הדואר האלקטרוני ואת הודעות הוואטסאפ, להיכנס שוב ושוב לאתרי אינטרנט כאילו מסתתר שם אוצר נדיר? מי שפועל על פי "ג'ומו" מצהיר: אני מחוץ למשחק. בטווח הארוך ינצח "ג'ומו" את "פומו". גם צעירים שנולדו בעידן של הצפה בתכנים, מתעייפים מן המרדף. גם הם אינם רוצים להיות אוגרים.

פסקה ד סקר שנערך בקרב מדגם מייצג של ילידי דור ה-Y⁽¹⁾, הראה ששלושה רבעים מהם מעדיפים להיות בבית במקום לצאת ולצבור חוויות חדשות. הם מבליים פחות זמן ברשתות החברתיות, אינם ממהרים לאמץ כל רשת חברתית חדשה, ובכלל הם אוהבים להיות בבית.

פסקה ה "ג'ומו" אינו רק ההנאה שבהחמצה אלא גם הידיעה שהשמיים לא ייפלו אם פספסת דבר מה. יש שירים שאיני מכיר אף על פי שיש להם מיליארדי צפיות ביוטיוב. איך אני מחמיץ חוויה ששותפים לה אנשים רבים כל כך? התשובה, במילה אחת, היא: "ג'ומו". במאה ה-21 עמוסת הגירויים – הפספוס מתבקש כל כך.

פסקה ו "ג'ומו" הוא בהחלט תגובה ראויה של צעירים שנולדו לתוך עידן של אינפלציה של תכנים, אולם גם "פומו" וגם "ג'ומו" הם ניסיון למצוא את הידיים ואת הרגליים בתוך תרבות השפע. ההצעה שלי: סגרו את פייסבוק, את האינסטגרם ואת הטוויטר, וזהו. העולם יחזור לשלוותו.

---

(1) דור ה-Y – בני הדור שנולדו במהלך שנות השמונים והתשעים של המאה ה-20, וגדלו לתוך ההאצה המהירה בפיתוחים הטכנולוגיים בתחום המחשב והאינטרנט.

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פָּעַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעֵל (הופעל), פִּיעַל (פיעל), פִּעַל (פועל), הִתְפַּעֵל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפ"י/ו), נחי ל"י (נל"י), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם (הרכב) בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תש"ף, 2020
מספר השאלון: 11281
נספחים: נספח 1 – טקסטים
נספח 2 – דף עזר

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון	—	הבנה והבעה	—	50 נקודות
חלק שני	—	לשון	—	50 נקודות
		פרק א: שם המספר		
		פרק ב: תחביר		
		פרק ג: מערכת הצורות		
		יש לבחור באחד הפרקים		
		סך הכול	—	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר מצורף (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

חלק ראשון — הבנה והבעה (50 נקודות)

קרא את הטקסטים 1-3 שבנספח 1 המצורף, וענה על כל השאלות 1-5 שלפניך.
הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. הכותרת של טקסט 1 היא קונים באינטרנט כי זה זול? יש מחיר נסתר שאולי לא הכרתם.

א. ציין על פי טקסט 1 מהו המחיר המוזכר בכותרת. (2 נקודות)

ב. הבא מטקסט 1 שתי סיבות למחיר זה של הקניות באינטרנט. (4 נקודות)

2. א. "את מגמת המעבר לצרכנות מקוונת מובילים בעיקר בני הדור הצעיר"

(טקסט 2, שורה 13).

ציין מהי הסיבה לכך, על פי טקסטים 2 ו-3. (2 נקודות)

ב. מדוע אלעד גולדנברג קובע שבני הנוער הם "צרכנים מתוחכמים" (טקסט 3, שורה 17)?

(2 נקודות)

הקף את התשובה הנכונה.

(1) משום שבני הנוער מתחילים לקנות באינטרנט כבר מגיל 11.

(2) משום שבני הנוער הם קהל אידיאלי בעבור משווקים, מפרסמים וחברות מסחריות.

(3) משום שרוב בני הנוער ממליצים להוריהם לקנות באינטרנט.

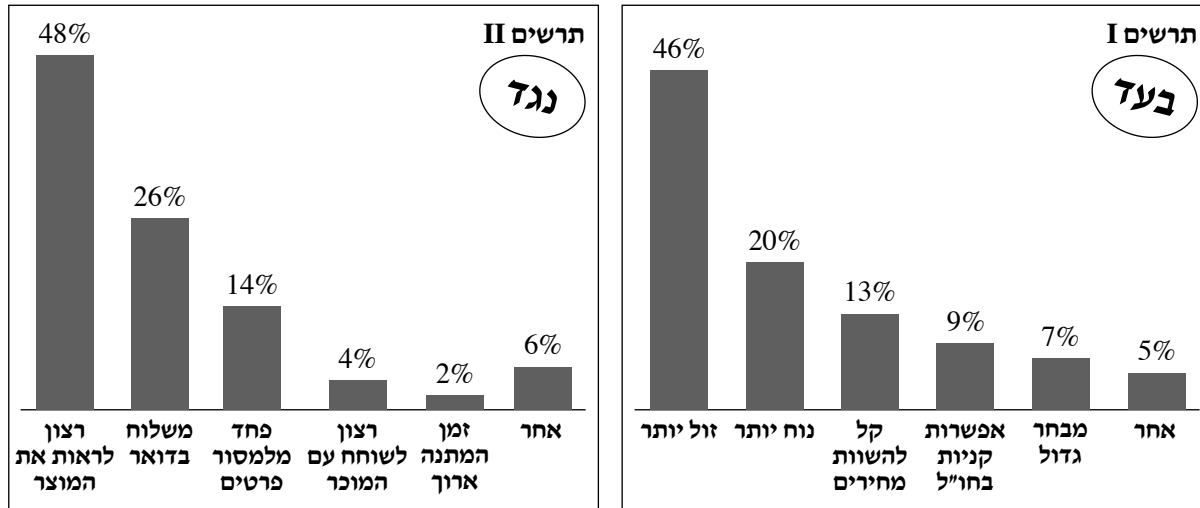
(4) משום שבני הנוער רואים את המוצר בחנות ולאחר מכן רוכשים אותו ברשת.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

3. לפניך שני תרשימים המציגים תוצאות של מחקר שנערך בשנת 2016 בקרב 1,500 ישראלים בני 18-65. תרשים I מציג את התפלגות השיקולים **בעד** קנייה באינטרנט, ותרשים II את התפלגות השיקולים **נגד**.

לקנות או לא לקנות באינטרנט

(הנתונים מתוך רז-חיימוביץ', מ' [31 במאי 2016]. eBay: כ-95% מהישראלים קנו השנה באינטרנט. מתוך האתר **גלובס**.)

א. על פי **טקסט 1**, ציין שיקול אחד המוצג בתרשים II שעימו התמודדו אתרי הקניות, וציין באיזה אופן התמודדו עימו אתרי הקניות. (4 נקודות)

ב. תרשים I פורסם בשנת 2016 ומציג את התפלגות השיקולים בעד הקניות באינטרנט באותה שנה.

בטקסט 1, שפורסם בשנת 2018, מתוארת מגמה של שינוי בשיקולים לרכישת מוצרים באינטרנט (שורות 6-8; שורות 21-27).

שער כיצד המגמה המתוארת בטקסט 1 יכולה להשפיע על הנתונים המוצגים בתרשים I. (4 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

4. על פי טקסט 3, מקור המימון העיקרי לקניות של בני הנוער הוא ההורים. אם מניחים שההורים הם מקור המימון העיקרי, מה לדעתך צריכה להיות מידת המעורבות של ההורים בקניות של ילדיהם באינטרנט – האם עליהם לפקח על כל קנייה, לקבוע סכום חודשי או לא להתערב כלל? נמק את דבריך. (6 נקודות)
- כתוב בהיקף של כעשר שורות.

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

Lined writing area with horizontal lines for text entry.

لا تكتب في هذه المنطقة

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. עליך לענות על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב-ג.

פרק א: שם המספר – חובה (10 נקודות)

ענה על שאלה 6.

6. במשפטים שלפניך הקף את הצורה הנכונה של כל שם מספר מבין שתי האפשרויות.

- על פי מחקר שנערך בשנת 2016, שמונים ו**חמש / חמישה** אחוז מבני הנוער בישראל רוכשים מוצרים באמצעות האינטרנט פעמיים בחודש לפחות, והגיל שבו הצעירים מתחילים לרכוש מוצרים באמצעות הרשת הוא **אחת עשרה / אחד עשר**.
- בארצות הברית, שהיא מעצמת הקניות מספר **אחד / אחת** בעולם, אחד מכל שישה קניונים צפוי להיסגר ב**עשר / עשרת** השנים הקרובות.
- ב**חמש עשרה / חמישה עשר** השבועות הראשונים של שנת 2019 נסגרו בארצות הברית כ־6,000 חנויות. מומחים צופים כי עד שנת 2026 ייסגרו עוד כ**שבעים וחמש / שבעים וחמישה** אלף חנויות.
- במהלך השנים 2010-2017 גדל היקף הקניות של הישראלים באינטרנט פי **עשרה / עשר**.
- נתונים מראים כי בשנת 2018 הגיעו לארץ יותר משישים ו**שבעה / שבע** מיליון חבילות. **שלושת / שלוש** הערים המובילות במספר ההזמנות של מוצרים ברשת הן רמת גן, פתח תקווה וגבעתיים. העיר תל אביב ניצבת במקום ה**שתים עשרה / שנים עשר** ברשימת הערים המובילות במספר הזמנות המוצרים ברשת.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

לפניך שני פרקים: פרק ב – תחביר ופרק ג – מערכת הצורות.
 בחר בפרק שלמדת: פרק ב – תחביר או פרק ג – מערכת הצורות.
 בפרק שבחרת ענה על השאלות לפי ההוראות.

ציין את שם הפרק שבחרת: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 7-11 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

תוכל להיעזר בנספח 2 – דף העזר לבחינה.

7. לפניך שני משפטים.

(1) אחד התושבים בלוס אנג'לס סיפר שהוא רוכש מוצרים בעסקים מקומיים ולא

באתרי קניות.

(2) ברשתות המרכולים צמצמו את השימוש בשקיות הניילון באמצעות חקיקה, אולם על

אתרי הקניות לא חלה חקיקה זו.

- ציין ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו: פשוט, מורכב, איחוי (מאוחה/מחובר).
- אם המשפט מורכב, תחם את הפסוקית שבו, וציין מעליה את התפקיד התחבירי שלה.
- אם המשפט הוא משפט איחוי (מאוחה/מחובר), תחם את איבריו.
- ציין מעל המילים והצירופים המסומנים בקו במשפטים (1) ו-(2) את התפקידים התחביריים שלהם.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

8. א. לפניך הכותרת של טקסט 1.

קונים באינטרנט כי זה זול? יש מחיר נסתר שאולי לא הכרתם

- סמן קו מתחת לכל אחד מן הנשואים שבכותרת.
  - החלק הראשון בכותרת מנוסח בלשון דבורה, שאחד המאפיינים שלה הוא השימוש במילה "זה".
- כתוב את החלק הראשון של הכותרת מחדש: המר את המילה "זה" שבכותרת במילה אחרת, שתתאים לתוכן המשפט (תוכל לשנות מילים נוספות במשפט, אם יש צורך).

ב. לפניך שתי כותרות נוספות.

(1) "אמזון": אימת הקניונים בארץ

(2) סקר: בני הנוער הישראלים מתחילים לקנות באינטרנט בגיל 11

המר כל אחת מן הכותרות (1) ו-(2) במשפט שלא יהיו בו נקודתיים. הוסף מילה או מילים על פי הצורך.

המרה של כותרת (1):

המרה של כותרת (2):

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

9. א. לפניך משפט מורכב, ובו פסוקית תחומה.

עדיין לא ברור אם בעלי הקניונים יצליחו להתאים את הקניונים למציאות המשתנה.

- ציין את התפקיד התחבירי של הפסוקית התחומה במשפט.
- כתוב שלושה משפטים מורכבים: בכל משפט כתוב חלק עיקרי משלך, באופן שהפסוקית התחומה תשמש במשפט בכל פעם בתפקיד תחבירי אחר, לפי ההוראות שלפניך.

בתפקיד פסוקית מושא: _____

בתפקיד פסוקית נשוא: _____

בתפקיד פסוקית תיאור תנאי: _____

ב. לפניך משפט.

המוצרים הנרכשים ביותר בקניונים הם בגדים, נעליים, משקפיים ותכשיטים.

- במשפט יש חלק כולל. ציין את התפקיד התחבירי של החלק הכולל במשפט.

_____

- נסח את המשפט מחדש באופן שהחלק הכולל יהיה תמורה לאחת המילים במשפט. פסק כהלכה.

_____

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

10. א. לפניך שני משפטים, ובהם סומנו הנשואים.

(1) המכירות בחנויות ובקניונים הולכות ומצטמצמות.

(2) בני נוער רבים הולכים לקניונים ומשווים בין מחירי הפריטים בחנויות.

- ציין ליד כל משפט את סוג הנשוא בו: נשוא כולל או נשוא מורחב.
- הסבר מהו ההבדל בין משמעות הפועל "הולכות" במשפט (1) ובין משמעות הפועל "הולכים" במשפט (2).

• פֶּרַק את המשפט שהנשוא בו כולל לשני משפטים פשוטים.

משפט פשוט I:

משפט פשוט II:

ב. לפניך שני משפטים, ובהם עצות לרכישה בטוחה באינטרנט מטעם המועצה הישראלית לצרכנות.

בכל אחד מן המשפטים מסומן שם פועל בקו.

(1) לפני כל רכישה באתר קניות רצוי לוודא מי הגוף שמנהל את האתר ומפעיל אותו.

(2) מומלץ לערוך חיפוש בגוגל או בפורומים מוכרים לבדיקת אמינות האתר.

• בכל אחד מן המשפטים שם הפועל המסומן פותח פסוקית מצומצמת.

ציין את התפקיד התחבירי המשותף לשתי הפסוקיות המצומצמות.

• מהו התפקיד התחבירי המשותף למילים "רצוי" ו"מומלץ" שלפני שמות הפועל

המסומנים בקו? _____

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

11. א. לפניך חמישה משפטים. חבר אותם לקטע לכיד ומקושב. השתמש במילות קישור מתאימות, והשמט מילים לפי הצורך.

- (1) בשנים האחרונות התפרסמו תחזיות על ירידה מתמדת ברווחי הקניונים.
- (2) לא ברור אם הירידה נובעת מן המעבר לקניות באינטרנט או מהקמת שטחי מסחר נוספים.
- (3) הקניון נועד לא רק לקניות.
- (4) הקניון הוא מרכז בילוי ומפגש חברתי.
- (5) נראה שעדיין מוקדם להספיד את הקניונים.

ב. לפניך משפט.

81% מבני הנוער העידו כי המליצו להוריהם לערוך את קניותיהם באינטרנט. המר את המשפט במשפט בדיבור ישיר. פסק כהלכה.

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

תוכל להיעזר בנספח 2 – דף העזר לבחינה.

12. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש ובסוגריים אותו הפועל מנוקד.

ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הבניין	השורש	הפועל
		כמויות האשפה מעידות (מְעִידוֹת) שמדובר בתופעה רחבה.
		הסיור נערך בלילה שבו מפנים (מְפַנִּים) את הפסולת.
		הסיור אינו מותיר (מוֹתִיר) ספק בנוגע לשאלה היכן ערכו התושבים את קניותיהם.
		ברשתות המרכולים צומצם (צֹמְצֵם) השימוש בשקיות ניילון.
		ד"ר יעל פרג מתמחה (מְתַמְּחָה) בכלכלת הסביבה.
		הפגיעה בעסקים מקומיים מעוררת (מְעוֹרְרֶת) מחאה בארצות הברית.
		במחקר השתתפו (הִשְׁתַּתְּפוּ) 500 נערים ונערות.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

13. לפניך חמישה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

• בזכות המבחר הגדול באתרי הקניות אני תמיד **מוצאת** (מוצאת) את מה שאני מחפשת.

_____

• אנשים רבים הודו כי הם מעדיפים לציין כתובת **מומצאת** (ממצאת) ולא את כתובתם האמיתית.

_____

• בני הנוער בישראל **מוציאים** (מוציאים) על קניות באינטרנט סכום חודשי קטן בהרבה מן הסכום שבני הנוער מוציאים בארצות הברית.

_____

• באתרי קניות רבים יש הסברים למי שאינם **מתמצאים** (מתמצאים) בקניות ברשת.

_____

• אם לא **נמצא** (נמצא) מתנה מתאימה בחנות בקניון, נחפש בחנויות המקוונות.

_____

א. ציין ליד כל משפט את הבניין של הפועל המודגש בו.

ב. (1) מבין חמשת הפעלים המודגשים במשפטים, איזה פועל יוצא דופן מבחינת השורש?

_____

(2) ציין את השורש שלו. _____

(3) ציין את השורש המשותף לארבעת הפעלים המודגשים האחרים. _____

ג. ליד כל אחד משני הפעלים שלפניך, כתוב את שם הפועל שלו ואת שם הפעולה באותו הבניין.

מוצאת (מוצאת) _____ , _____

מוציאים (מוציאים) _____ , _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

14. א. לפניך משפט, ובו שתי מילים מודגשות.

• המוצרים ה**אַרוּזִים** נ**אַרְזִים** מחדש לצורך שליחתם בדואר.

(1) ציין נכון או לא נכון ליד כל אחד מן המשפטים שלפניך.

• שתי המילים שייכות לאותו הבניין.

• שתי המילים גזורות מאותו השורש.

• לשתי המילים יש משמעות סבילה.

• שתי המילים משמשות במשפט באותו חלק דיבור.

(2) בחר באחד מן המשפטים ה**לא נכונים**, והסבר בעזרת שימוש במונחים דקדוקיים

מדוע הוא אינו נכון.

ב. לפניך משפט מטקסט 1.

הפער בין שְׁלוּחַ יבשתי לשילוח אווירי מבחינת פליטת גזי חממה הוא עצום.

לפניך ארבע מילים מודגשות שנגזרו מן השורש ש-ל-ח.

שְׁלוּחַ, **שְׁלִיחוֹת**, **הַשְּׁתֻלְחוֹת**, **שְׁלִיחָה** של חבילות מחור"ל נעשתה נפוצה.

(1) איזו מן המילים המודגשות אינה נוטה במשקלי שמות הפעולה?

הקף אותה.

(2) ציין מעל כל אחד משלושת שמות הפעולה את הבניין שאליו הוא שייך.

ג. לפניך שני משפטים, ובכל משפט מילה מודגשת.

• הילדים הם קהל אידיאלי בעבור **משווקים** (מְשׁוֹקִים).

• בני הנוער הם **צרכנים** (צִרְכָּנִים) מתוחכמים.

(1) מבין המילים המודגשות במשפטים הקף את המילה שהשורש שלה הוא גזר שם.

(2) ציין מעל המילה שהשורש שלה גזור שם את שם העצם שממנו נגזר השורש שלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

15. א. לפניך קטע שחסרים בו פעלים. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את הפועל המתאים

על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

דוגמה: המורה התחשב (ח-ש-ב) בתלמיד.

כדאי לנו לפעמים לעצור לרגע ו _____ (ב-ו-ן) בחפצים שאנחנו קונים ומכניסים

אלינו הביתה. כשאני _____ (ש-ו-ט) בדירתי, מביטה ברהיטים, פותחת ארונות

ובוחנת את תכולתם, אני _____ (ג-ל-י/ה) כי מעטים מאוד החפצים שאני

_____ (י-כ-ל) לומר עליהם בבטחה כי לא אזרוק אותם לעולם. למשל, את הכיסא

החום שהיה פעם של סבא שלי לעולם לא _____ (ר-צ-י/ה) להשליך לפח. אם

הכיסא הזה _____ (ש-ב-ר), אני _____ (ת-ק-ן) אותו. מחשבה זו מעט חריגה

בתרבות הצריכה שלנו, שבה גורמים לנו לזרוק כמה שיותר, כדי שנקנה כמה שיותר. אילו

היינו _____ (ס-פ-ק) רק במעט פריטים מכל דבר, ומתקנים את מה שמתקלקל, כל

השיטה הכלכלית של תרבות זו הייתה _____ (ק-ר-ס).

(מעובד על פי ארנה קזין. תרבות הצריכה או תרבות הזבל? מתוך האתר מסע אחר)

ב. לפניך קטע שחסרים בו שמות עצם. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את השם המתאים

על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

דוגמה: תעלֵית (ג-ל-י/ה) זו שיפרה את איכות החיים של רבים.

"תרבות הצריכה" הוא מונח המתאר את התנהגות הצרכנים בעולם המערבי.

התנהגות זו מתאפיינת ב _____ (ק-נ-י/ה) מרובה של מוצרים שאינם הכרחיים.

ה _____ (ב-ק-ר) על "תרבות הצריכה" היא שתרבות זו מייחסת חשיבות יתר

לחומריות ומעודדת אנשים לרכוש מוצרים שהם מעבר ל _____ (י-כ-ל) הכספית

שלהם. הגורם העיקרי שמעודד צריכה בקרב הציבור הוא הפרסומות המופצות באמצעי

ה _____ (ק-ש-ר) ההמוניים: העיתונות, הטלוויזיה והמרשתת.

בשנים האחרונות דווקא הקולות של אנשים התומכים ב"תרבות הצריכה" מתרבים.

לדבריהם, לאיש אין _____ (ז-כ-י/ה) להחליט בעבור אחרים אילו מוצרים

הכרחיים להם ואילו אינם הכרחיים. כמו כן הם טוענים שהכלכלה העולמית מתבססת

על "תרבות הצריכה", ובלעדיה לא הייתה מתאפשרת _____ (פ-ת-ח) בתחומים

רבים החשובים לאנושות, כגון מדע, _____ (ר-פ-א) ואף אומנות.

(מעובד על פי הערך "תרבות הצריכה" באתר ויקיפדיה)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

16. א. לפניך ארבע מילים מודגשות מחידושי האקדמיה ללשון העברית.

מְרְכֹלִית (בלועזית: מינימרקט)

דְרָגְנוֹעַ – גֶּרֶם חשמלי של מדרגות עולות או יורדות.

מְגִדְנִיה (בלועזית: קונדיטוריה)

מְחַנְאוֹת (בלועזית: קמפינג)

(1) מבין ארבע המילים **הקף** את המילה שלא נוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי.

(2) ציין את דרך תצורתה של המילה שהקפת. _____

(3) העתק את שלוש המילים האחרות, וציין את משמעות הצורן הסופי שבכל אחת מהן.

המילה: _____ משמעות הצורן הסופי: _____

המילה: _____ משמעות הצורן הסופי: _____

המילה: _____ משמעות הצורן הסופי: _____

ב. לפניך שלושה זוגות של צירופים, ובכל זוג מודגשות שתי מילים.

בכל זוג **הקף** את המילה שמקורה בלעז.

זוג 1: גַז / החנקן / **המְגִזֵר** הפרטי

זוג 2: בתי מִלּוֹן / שקית נִילוֹן

זוג 3: סדרת דְרָמָה / מְהוֹמָה רבה

ג. שמות בעלי המקצוע והעיסוק בעברית נוצרו בדרכי תצורה מגוונות.

(1) לפניך שלושה שמות של בעלי מקצוע. ציין ליד כל שם את דרך התצורה שלו.

קִנְיָן _____

מִנְפָּ"ל _____

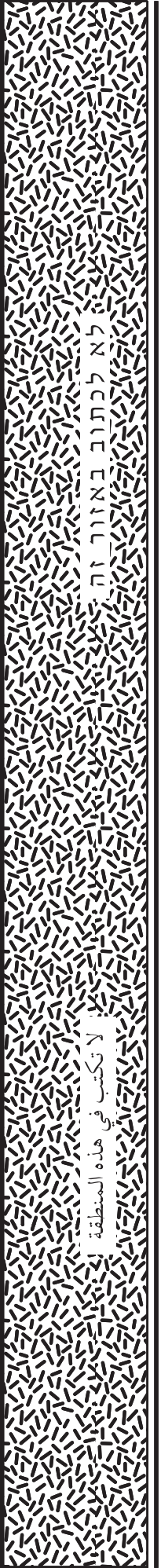
בִּימָאי _____

(2) בחר באחד משמות בעלי המקצוע, והסבר בפירוט את דרך התצורה שלו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חורף תש"ף, מס' 11281 + נספחים

טיוטה

Lined writing area for the draft response.

נספחים: נספח 1 — טקסטים ונספח 2 — דף עזר
לשאלון מותאם, עברית: הבנה, הבעה ולשון
11281, חורף תש"ף

מותאם

נספח 1 – טקסטים

לפניך שלושה טקסטים.

קרא אותם, וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

טקסט 1

קונים באינטרנט כי זה זול? יש מחיר נסתר שאולי לא הכרתם

מאת סיון קלינגבייל

אחר צוהריים בפרוור של העיר ניו יורק. שליח של "אמזון"¹ מגיע לבניין דירות ומשאיר חבילות בכניסה. ערמות החבילות בכניסה לבניינים נהפכו למחזה נפוץ בכל רחבי ארצות הברית. סיור ברחובות ניו יורק בלילה שבו מפנים את פסולת אריזות הקרטון אינו מותיר אף הוא ספק בנוגע לשאלה היכן ערכו התושבים את קניותיהם. בכניסה לרבים מן הבניינים מונחות ערמות של קרטונים הממתינות לפינוי הזבל.

כמויות האשפה מעידות שמדובר בתופעה הולכת וגדלה. "אופי הקניות שלנו השתנה במשך השנים", מספר אודי, שחי עם בני משפחתו בלוס אנג'לס. "אנחנו קונים באינטרנט כי זה נוח. פעם זה היה זול יותר, כיום לא – אבל זה נוח יותר". כבר שנים מדברים על מעבר מקניות בחנויות ה"מסורתיות" שנמצאות ברחוב ובקניון, לקניות מקוונות². אבל בשנתיים האחרונות השינוי מהיר יותר, ומותיר מאחור את החנויות הקמעוניות³ הוותיקות ואת הקניונים. רק לאחרונה הגישה אחת מרשתות הבגדים הגדולות, שהייתה בעבר הרשת הקמעונית הגדולה בארצות הברית, בקשה לפשיטת רגל והצטרפה לשורה ארוכה של רשתות קמעוניות מפוארות שלא הצליחו להתמודד עם השינוי.

מנתונים שהתפרסמו בשנה האחרונה באתר המרכז נתונים סטטיסטיים ומחקרים מכל העולם, עולה כי המסחר הדיגיטלי העולמי צומח בהדרגה – ב־2015 הוא הסתכם ב־1.5 טריליון דולר, ב־2018 הוא כבר צפוי להסתכם ב־2.8 טריליון דולר וב־2021 ב־4.8 טריליון דולר. המגמה ברורה: שיעור המכירות בחנויות המסורתיות בקניונים וברחובות מצטמצם, ואילו שיעור המכירות בחנויות המקוונות גדל בכל שנה.

מה שיבטיח את המשך הצמיחה של החנויות המקוונות ואת העלייה בכמות אריזות הקרטון הוא בעיקר היתרונות שיש לצרכנים בקניות באמצעות הטלפון או המחשב. בעבר העדיפו צרכנים לרכוש מוצרים בחנויות מקוונות מכיוון שהמחירים בחנויות אלה היו נמוכים בהשוואה למחירים בחנויות

* מעובד על פי קלינגבייל, ס' (19 באוקטובר 2018). עושים קניות באינטרנט כי זה זול? יש מחיר אחד נסתר שאולי לא הכרתם. מתוך האתר TheMarker.

1 "אמזון" – חברה אמריקנית למסחר באינטרנט.

2 מקוון – (online) שמחובר למחשב, מפיק מידע מעודכן ומאפשר שימוש מיידי.

3 חנות קמעונית – חנות שמוכרת סחורה ליחידים.

25 ברחובות ובקניונים, ואילו בשנה-שנתיים האחרונות הנוחות היא המניע העיקרי. ממחקר שנערך בדצמבר 2017 עולה כי האפשרות לרכוש בחנויות האינטרנט בכל שעה וכן האפשרות להשוות מחירים חשובות יותר לצרכנים מן המחיר הטוב ביותר. במשך השנים השכילו אתרי הקניות להסיר חששות שמנעו מצרכנים לרכוש מהם מוצרים: השליחויות המהירות הסירו את החשש של הצרכנים מהמתנה ארוכה למוצר, והמדיניות המקילה של החזרות מוצרים ביטלה את החשש של הצרכנים מרכישות שגויות. הנוחות הזאת עודדה אף היא את הצריכה המקוונת.

30 בעבר רווחה התפיסה שרכישות מקוונות עדיפות על רכישות בחנויות המסורתיות מבחינת השמירה על איכות הסביבה, אבל כיום יותר ויותר אנשים העוסקים בתחום הקיימות וכלכלת הסביבה אינם בטוחים בכך עוד. כיום כבר ברור כי לקניות המקוונות יש השפעה רבה על הסביבה.

35 קודם כול בנוגע לסוגיית הפסולת: ברשתות המרכולים ניסו בשנים האחרונות לצמצם את השימוש בשקיות ניילון ובאריזות הן על ידי שינוי הרגלי הצרכנים הן על ידי חקיקה, אבל על אתרי הקניות לא חלים אותם החוקים. למשל, חובת התשלום על שקיות ניילון חלה רק על הצרכנים במרכולים ולא על מי שקונה באתרים ברשת.

40 שליחת המוצרים בארגזי קרטון מחמירה את בעיית הפסולת. חברות רבות אורזות את המוצרים בקופסת קרטון בגודל קבוע, בלי קשר לגודל המוצרים. כך מוצרים ארוזים נארזים מחדש, וכדי שלא ירשרשו בתוך ארגז הקרטון, ממלאים אותו בפלסטיק – שכבות על גבי שכבות של אריזה שאינה הכרחית.

45 ד"ר יעל פֶּרְג, המתמחה בכלכלת הסביבה, מעלה שאלות נוספות בנוגע למחיר שכדור הארץ "משלם" בעקבות העלייה ברכישות המקוונות. נוסף על כמויות האשפה שנוצרות מן השימוש באריזות מרובות היא מציינת את עניין השינוע – העברת הסחורות ממדינות הייצור (בדרך כלל מסין או מבנגלדש) והפצתן של הסחורות. בעבר ההפצה הייתה לחנות יחידה, ואילו כעת היא נעשית לנקודות חלוקה רבות (לבנייני המגורים). שינוע זה מגביר את כמות פליטת הגזים מכלי התחבורה.

50 גם השיפור בנוחות הרכישות המקוונות מגביר את השפעתן של הקניות המקוונות על הסביבה: בשל מדיניות החזרות הנוחה של מוצרי אופנה וספורט, פריטים רבים נוסעים הלוך וחזור. מדיניות זו מכפילה הן את כמויות הפסולת הן את פליטות הגזים.

באתרים רבים אפשר לבחור שהמוצר יגיע בשילוח אווירי, המבטיח הגעה של המוצר למוחרת ההזמנה. ד"ר ורד בלאס, מומחית למדעי הסביבה, אומרת: "הפער בין שילוח יבשתי לשילוח אווירי מבחינת פליטת גזי חממה הוא עצום. מטוס מוציא פי 20 עד 30 יותר אנרגייה לטונה לקילומטר מכמות האנרגייה שמשאית מוציאה, והוא פולט פי 20 עד 40 יותר גזי חממה לטונה לקילומטר מכמות הגזים שהמשאית פולטת".

על אף כל זאת הפגיעה הסביבתית של המסחר המקוון אינה מעוררת התנגדות ציבורית רבה, לעומת זאת הפגיעה של אתרי הקניות בעסקים המקומיים דווקא מעוררת מחאה בארצות הברית, ועקב כך לאחרונה יותר ויותר צרכנים משתדלים לרכוש מוצרים מעסקים מקומיים ולא מאתרי הקניות.

בשנים האחרונות חלה בישראל עלייה ניכרת בשיעור הקניות באתרי הקניות הבין-לאומיים. לדברי נוי קדם-מדמון, סמנכ"לית תקשורת והסברה בדואר ישראל, בעשור האחרון צמח תחום הסחר המקוון במידה ניכרת, והוא ממשיך לצמוח משנה לשנה. מנתוני חברת דואר ישראל עולה כי ב-2012 הוזמנו בישראל כ-18 מיליון חבילות מחו"ל, ואילו ב-2017 הוזמנו יותר מ-61 מיליון חבילות מחו"ל – שיעור ההזמנות גדל פי שלושה בתוך חמש שנים. "אנחנו רואים שאנשים מזמינים הכול: ביגוד והנעלה, טלפונים חכמים וג'דג'טים⁴ ואפילו מוצרים גדולים וכבדים – שמיכות וכריות, כלי נגינה, סירים וכלי בית, חלקי חילוף לרכב, ברוזים ועוד", אומרת קדם-מדמון. על פי הדוח השנתי של חברת בזק שפורסם בנובמבר 2017 ועסק בשימוש באינטרנט בישראל, 80% מן הישראלים קונים ברשת. תופעה זו חוצה גילים ונהפכת לרווחת יותר ויותר. הקניות המקוונות כבר אינן נחלת הצעירים בלבד, וחלה קפיצה בשיעור בני 55 ויותר שקונים ברשת.

נתונים אלה באים לידי ביטוי בגידול ניכר בכמות החבילות שנכנסות לישראל ועימן כמויות האריזות והפסולת. מנתוני הדואר עולה שב-2006 משקל החבילות שנכנסו לישראל היה 1,853 טונות, ואילו ב-2017 הוא כבר היה 10,800 טונות. יצרני מוצרי הצריכה ויבואניהם הפועלים בישראל כפופים לחוק האריזות ולכן מחויבים לטפל בפסולת שמייצרים המוצרים שלהם, ואילו האתרים הבין-לאומיים אינם כפופים לחוק זה.

4 ג'דג'ט – בעברית: חפיץ. חפיצים הם חפצי מותרות שיש בהם חידוש או תחכום כלשהו.

סופו של הקניון? עתיד הקניונים בעולם של מסחר מקוון

מאת ג'קי מוקמל

חודש נובמבר בשנת 2017 היה אחד מן החודשים העמוסים ביותר שראתה ישראל בשנים האחרונות בענף הרכישות המקוונות. זאת בשל אירועי המכירות הגדולים, ובהם אירוע מכירות בחסות גוגל ישראל, "חג הרווקים" הסיני וה"בלאק פריידיי" האמריקני¹. בשל כך אף נערכו בדואר ישראל לפתיחת מוקדי חלוקה חדשים ולקליטת החבילות הצפויות להגיע מחו"ל.

ברור כי אין מדובר בתופעה חולפת. בשנת 2016 רכשו הישראלים מוצרים באינטרנט בהיקף של יותר מ-14 מיליארד שקלים בתכיפות של רכישה בכל שתי שניות, ובשנת 2017 אף אפשר לראות עלייה בשיעור הקניות המקוונות. יותר ויותר ישראלים עורכים קניות בלי לצאת מן הבית ועל כך אין עוררין, אולם יש ענף עסקי שחייבים לתת עליו את הדעת: ענף הקניונים.

בסקר נמצא כי המוצרים הנרכשים ביותר בקניונים בארץ ובעולם הם מוצרים מתחום ההלבשה, ההנעלה, האופטיקה והתכשיטים. עוד גילה הסקר כי את מגמת המעבר לצרכנות מקוונת מובילים בעיקר בני הדור הצעיר הרגילים לשוטט ברשת ולהשיג את מבוקשם במהירות ובמחיר נמוך יותר.

האם הקניונים המסורתיים נמצאים בסכנת הכחדה? כיצד יוכלו בעלי החנויות בקניונים להתמודד עם השינוי הצרכני הבלתי נמנע? וכיצד בשוק תחרותי כל כך הם יוכלו לפתות את הלקוחות שכבר עברו לקנות במרחב המקוון לחזור ולקנות אצלם? עדיין מוקדם להספיד את הקניונים. כמו ענפי מסחר אחרים, גם בעלי הקניונים משקיעים זמן, מחשבה ומשאבים כדי למצוא את הדרך הטובה ביותר להתקיים בעידן הדיגיטלי – ואם ישכילו לעשות זאת, נמשך לבקר בקניונים עוד שנים רבות. קניון המבקש לשרוד במציאות החדשה יהיה חייב למשל להשקיע יותר בחוויית הצרכן, כגון בעיצוב מעניין ובפעילויות מושכות, וכן להציע מוצרים ושירותים שאי אפשר לרכוש ברשת, כמו מסעדות ומתחמי בילוי.

כבר עכשיו יש קניונים שעוצבו מחדש, וברבים מהם נוספו מסכי ענק ושודרגו השטחים הציבוריים. קניונים אחרים נהפכו למרכזים פעילים עבור התושבים באזור – וליד החנויות יצרו מתחמים ייעודיים לילדים, כגון פינות יצירה, מסלולי חידות ועוד.

האם בספרי ההיסטוריה ייזכרו הקניונים כ"דינוזאור" צרכני שלא שרד את המהפכה הדיגיטלית? האם הם יישארו יציבים גם בעתיד? ימים יגידו.

* מעובד על פי מוקמל, ג' (18 בדצמבר 2017). סופו של הקניון? עתיד הקניונים בעולם של מסחר מקוון. מתוך האתר ynet.

1 "חג הרווקים הסיני" (שחל ב-11 בנובמבר) וה"בלאק פריידיי" האמריקני (שחל ביום שישי של השבוע הרביעי בנובמבר) הם ימי שיא של צרכנות בעולם.

סקר: בני הנוער הישראלים מתחילים לקנות באינטרנט בגיל 11

מאת שירה קרפיק ספיר

חברת אי־ביי (eBay) ישראל פרסמה הבוקר נתוני מחקר שמהם אפשר ללמוד על העדפות הקנייה המקוונת של בני נוער ישראלים. הנתון המפתיע הוא הגיל שבו מתחילים בני הנוער לקנות ברשת – במחקר התברר כי מקצתם התחילו לקנות באינטרנט כבר כשהיו בני 11. במחקר השתתפו 500 נערים ונערות בני 12-17 מרחבי הארץ, שערכו בשנה האחרונה קנייה מקוונת אחת לפחות.

5 בין השאר חשף המחקר כי 85% מבני הנוער רוכשים מוצרים באינטרנט פעמיים בחודש. הסכום הממוצע בכל קנייה הוא כ־66 שקלים. בני הנוער רוכשים בעיקר גדג'טים (חפיצים), מוצרי חשמל ואלקטרוניקה ומשחקי מחשב. נערות קונות יותר מוצרי אופנה, אביזרי אופנה, תכשיטים ומוצרי קוסמטיקה.

10 ההורים הם מקור המימון הנפוץ ביותר לקניות בקרב 65% מבני הנוער, ומקור המימון המדורג במקום השני הוא שכר העבודה של בני הנוער עצמם.

לדברי אלעד גולדנברג, מנהל הפעילות העסקית של חברת אי־ביי ישראל, "גיל 13 הוא הגיל הממוצע שבו מתחילים לקנות באמצעות האינטרנט, ובשל התפתחות האינטרנט ניכר כי גיל זה יורד – נערים ונערות שכיום הם בני 16-17 התחילו לקנות כשהיו בני 14 בממוצע, ואילו בני 12-13 התחילו לקנות כבר כשהיו בני 11. כיום 15 בני הנוער הם כוח קנייה חזק, ולכן הם קהל אידיאלי בעבור משווקים, מפרסמים וחברות מסחריות. בני נוער הם צרכנים מתוחכמים, ולראיה 53% מהם העידו שראו מוצר כלשהו בחנות ולאחר מכן חיפשו אותו ברשת ורכשו אותו שם. מלבד היותם קניינים משמעותיים, 81% מבני הנוער העידו כי המליצו להוריהם לקנות באינטרנט.

20 הם כמעט נולדו לסביבה המקוונת, הם 'שוחים' בה, ולכן טבעי מאוד בעבורם לערוך בה גם את הקניות שלהם".

* מעובד על פי קרפיק ספיר, ש' (13 בספטמבר 2016). סקר: בני הנוער הישראלים מתחילים לקנות באינטרנט בגיל 11. מתוך האתר **גלובס**.

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פָּעַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעַל (הופעל), פִּיעַל (פיעל), פִּעַל (פועל), הִתְפַּעֵל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרת הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפי"ו), נחי ל"י (נל"י), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם (הרכב) בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: **חצב־ברק**, אוגוסט 2019
מספר השאלון: 11281
נספח: טקסטים

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
— 50 נקודות	— חלק ראשון — הבנה והבעה
— 50 נקודות	— חלק שני — לשון
	פרק א: שם המספר
	פרק ב: תחביר
	פרק ג: מערכת הצורות
- יש לבחור באחד הפרקים
-
- 100 נקודות סה"כ
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראה מיוחדת: יש לקרוא את הטקסטים שבנספח ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.

שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

חלק ראשון — הבנה והבעה (50 נקודות)

- קרא את טקסטים 1-3 שבנספח המצורף, וענה על השאלות בפרקים שלפניך.
הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.
 ענה על כל השאלות 1-4.
 1. לפניך קטע קצר. קרא אותו, וענה על השאלות שאחריו.

מיכל לא הצליחה להחליט מי משני המועמדים יהיה מנכ"ל טוב יותר לעסק שהקימה וניהלה יותר מעשרים שנה. "אני מאמינה שההחלטות של רונן יהיו נכונות מכיוון שהוא מתייעץ עם הצוות, ויש לו סיכוי להשיג תוצאות טובות בעבודתו. הוא הוכיח שהוא מנהל מצוין, אבל הוא יבשושי ומופנם, ואני חוששת שהצוות ואולי גם הלקוחות לא יתחברו אליו", אמרה. "צחי, לעומת זאת, הוא אדם שיסחוף אחריו את כולם מן הרגע הראשון, אבל אני לא בטוחה שהוא מבין את האתגר שאנו צריכים להתמודד איתו, ואני חוששת שברגעים החשובים ההחלטות שלו לא יהיו נכונות".

(מעובד על פי שמואל מרחב, "מלכודת הכריזמה", מאתר **TheMarker**, 22/6/2016, אוחר ב-4/2/2019)

- א. בקטע הקצר שקראת רונן וצחי מתוארים באמצעות מאפיינים מסוימים.
 על פי המאפיינים **בקטע הקצר** ועל פי **טקסטים 1-2**, איזה סוג מנהיג עתיד להיות רונן בעבור עובדיו, ואיזה סוג מנהיג עתיד להיות צחי בעבור עובדיו? (2 נקודות)
- רונן עתיד להיות מנהיג _____
 — צחי עתיד להיות מנהיג _____
- ב. נמק את תשובותיך בנוגע ל**רונן** ול**צחי** על פי **הקטע הקצר** ועל פי **טקסטים 1-2**.
 (6 נקודות)

(שים לב: המשך השאלות בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצבי-ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

2. בטקסט 3 יש שתי הגדרות למושג "כריזמה". רוטנברג, כותב **טקסט 3**, מסתייג מן ההגדרות האלה.

א. **נסח שתי** הסתייגויות **שונות** של כותב **טקסט 3** מהגדרות המושג "כריזמה". (4 נקודות)

ב. הכותרת של טקסט 3 היא **כריזמה (לא) מקודשת**.

הסבר כיצד כותרת זו מבטאת את עמדת כותב **טקסט 3**. (4 נקודות)

---

3. בטקסט 1, שורות 7-8 כתוב: "כל אחד מאיתנו הוא מנהיג במהלך חייו, אם בעבודה,

אם בקהילה ואם בחיק המשפחה".

תאר בקצרה מקרה שבו נדרשת לגלות תכונות של מנהיג או נאלצת להיות אחראי על אנשים

אחרים (בחיק המשפחה, בקהילה או בבית הספר).

איך בחרת לנהוג במקרה שתיארת, ואילו תכונות של מנהיגות גילית בעצמך? (8 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצב-ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. עליך לענות על שני פרקים: על פרק א – **חובה**, ועל אחד מן הפרקים ב-ג.

פרק א: שם המספר – חובה (10 נקודות)

ענה על שאלה 5.

5. במשפטים שלפניך **הקף** את הצורה הנכונה של שמות המספר המודגשים.

- מודעות עצמית היא רק **אחד / אחת** מן המאפיינים של מנהיגות אותנטית.
- פרופסור מאוניברסיטת הרווארד כתב מאמר על **שלושת / שלוש** הסיבות להצלחתה של חברה עסקית.
- בחודש אפריל ירד הייצור התעשייתי בגרמניה בכ-**שני אחוזים / שני אחוז**.
- הבחירות לכנסת **העשרים ואחד / העשרים ואחת** נערכו ב-9 באפריל.
- בבחירות לכנסת העשרים בשנת 2015 היו **ארבעים ושלושה אלף שמונה מאות חמישים וארבעה / ארבעים ושלוש אלף שמונה מאות חמישים וארבע** קולות שנפסלו.
- ארגון המדינות המתועשות (נקרא גם ה-G-8) הוא ארגון כלכלי בין-לאומי, וכיום יש בו **שבעה / שבע** מדינות.
- ב**עשרים ותשעה / עשרים ותשיעי** במרץ 2010 התכנסו שרי החוץ של מדינות ה-G-8 בקנדה לדיונים על המצב בעולם.
- מומחית בניהול ובמנהיגות בעולם הדיגיטלי טוענת שניהול ציבורי קשה פי **שלוש / שלושה** מניהול עסקי.
- בטקסט 1 מובאים ארבעה סעיפים, ובהם המאפיינים של המנהיג האותנטי. סעיף **שניים / שתיים** עוסק בערכיות ומוסריות.

لا تكتب في هذه المنطقة
 لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצבי-ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

לפניך שני פרקים: פרק ב – תחביר ופרק ג – מערכת הצורות.
בחר בפרק שלמדת: פרק ב – תחביר או פרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרת ענה על השאלות לפי ההוראות.

ציין את שם הפרק שבחרת: _____

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע מן השאלות 6-10 (לכל שאלה – 10 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

6. לפניך שני משפטים.

(1) המנהיגים הטובים ביותר הם אנשים צנועים, אולם תכונת הצניעות אינה נכללת בהגדרת המנהיג. _____

(2) מנהיגים נרקיסיסטים אינם משרתים את הקבוצה שלהם, אלא את עצמם. _____

א. כתוב בקו שאחרי כל משפט מהו הסוג התחבירי של כל אחד מן המשפטים.
בחר מן הרשימה: פשוט, מורכב, מחובר (איחוי) _____

ב. הקף בכל משפט את המילה או את המילים המבטאות את הקשר הלוגי שבו.
ג. • במשפט (2) יש חלק כולל. העתק אותו. _____

• הקף את התפקיד התחבירי של החלק הכולל: לוואי, נשוא, תיאור, מושא _____

ד. המר את משפט (1) במשפט מסוג תחבירי אחר שישמור על הקשר הלוגי שבמשפט המקורי. _____

ה. נסח את משפט (2) מחדש באמצעות המילה "ולא". שמור על משמעותו המקורית של המשפט. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

7. לפניך ארבעה משפטים מורכבים.

- (1) אם נבחר במנהיג אותנטי או צנוע, העולם סביבנו ייעשה מקום טוב יותר.
- (2) רבים תוהים אם כריזמה היא מתת אֵל או תכונה נרכשת.
- (3) לא ברור אם הבחירה במנהיג כריזמטי בעת משבר היא פתרון למצוקות הציבור.
- (4) השאלה שמעסיקה את הציבור היא אם בחירה במועמד הבולט תוביל לשינויים של ממש.
- א. בכל משפט תחם את הפסוקית שפותחת במילית "אם", וציין מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה. בחר את התפקיד התחבירי מן הרשימה שלפניך:
פסוקית נושא, פסוקית נשוא, פסוקית לוואי, פסוקית מושא, פסוקית תנאי
- ב. במשפט (4) יש פסוקית נוספת.
• העתק אותה: _____
• מהו התפקיד התחבירי של הפסוקית שהעתקת? הקף את התשובה הנכונה.
פסוקית נושא, פסוקית נשוא, פסוקית לוואי, פסוקית מושא
- ג. העתק ממשפט (1) את שני הנשואים שבו: נשוא 1: _____ נשוא 2: _____

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצבי-ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

8. א. לפניך משפט.

מקור המילה "כריזמה" יווני, ופירושה הראשוני "מתנת חסד".

• מהו הסוג התחבירי של המשפט? הקף את התשובה הנכונה.
פשוט, מורכב, מחובר (איחוי)

• הקף את התפקיד התחבירי של המילים המסומנות בקו במשפט.

"כריזמה" — נושא, נושא, תמורה, לוואי

"מתנת חסד" — נושא, נושא, תמורה, לוואי

ב. לפניך משפט מורכב.

לעיתים קרובות קהל הבוחרים מעדיף את המנהיג הכריזמטי מפני שהוא קוסם לו.

המר את המשפט במשפט מחובר. שמור על המשמעות המקורית של משפט זה.

ג. לפניך שני משפטים על פי טקסט 2.

(1) לדברי פרופסור המבורגר, הרבה פעמים כריזמה יוצרת עטיפת צלופן למסר

שאינו קיים.

(2) פרופסור המבורגר מוסיף: "במשברים אנחנו מחפשים מנהיגים חזקים שיש להם

פתרונות פשוטים".

• מהי דרך מסירת הדברים במשפט (1)? הקף את התשובה הנכונה.

פסוקית בדיבור ישיר / פסוקית בדיבור עקיף / הסגר

• מהי דרך מסירת הדברים במשפט (2)? הקף את התשובה הנכונה.

פסוקית בדיבור ישיר / פסוקית בדיבור עקיף / הסגר

• איזו דרך מדרכי מסירת הדברים אמינה יותר? _____

הסבר את תשובתך.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, חצב־ברק, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

9. א. לפניך שלושה משפטים.

(1) לקראת הבחירות לכנסת אורגנה עצרת תמיכה ביושב הראש של אחת המפלגות.

(2) לכתב העיתון נודע על העצרת מפי מקורבים לראשי המפלגה.

(3) לדברי הכתב, בסיום העצרת מחאו כפיים ליושב ראש המפלגה.

• מהו הסוג התחבירי המשותף לשלושת המשפטים? הקף את התשובה הנכונה.

פשוט, מורכב, מחובר (איחוי)

• באיזה משפט יש נושא מפורש? ציין את מספרו: _____

• בחר באחד המשפטים שהנושא בו סתמי, ונסח אותו מחדש: הוסף לו נושא מפורש.

ב. לפניך שלושה משפטים.

(1) מנהיגים כריזמטיים מנצלים את הכריזמה שלהם כדי לסחוף אחריהם אנשים רבים.
_____

(2) לפי מקס ובר, אדם כריזמטי מובדל מזולתו בגלל תכונת הכריזמה.
_____

(3) מנהיגים נרקיסיסטים אינם מקבלים ביקורת, ואילו מנהיגים אותנטיים נועצים
_____ בסובבים אותם.

• בכל אחד משלושת המשפטים הקף את המילה המציינת את הקשר הלוגי שבו.

• ציין בקו שלאחר כל משפט את סוג הקשר הלוגי במשפט. בחר מן הרשימה שלפניך:

השוואה, סיבה ותוצאה, תכלית, זמן, תנאי, ויתור והסתייגות

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

10. לפניך שלושה משפטים.

(1) בדיונים על מנהיגות אנחנו בדרך כלל נוטים להזכיר ראשי מדינות, פוליטיקאים או מנהיגים היסטוריים, כמו נביאים או מלכים בתנ"ך.

(2) מנהיגים אותנטיים חורטים על דגלם את ערכי היושר והצניעות.

(3) כריזמטיות היא תכונה מולדת של האדם.

א. סמן קו מתחת לנשוא בכל משפט.

• באיזה משפט הנשוא יוצא דופן? ציין את מספרו: _____

• מהו סוג הנשוא המשותף לשני המשפטים האחרים? _____

ב. באחד מן המשפטים יש תמורה.

• העתק אותה. _____

• העתק את המילים שהתמורה ממירה. _____

• מהו התפקיד התחבירי של המילים שהתמורה ממירה? הקף את התשובה הנכונה.

נושא, נשוא, מושא, תיאור

ג. לפניך משפט מורכב, ובו שתי פסוקיות, אחת מהן היא פסוקית מצומצמת.

לכל אדם יש לפחות מנהיג אחד שגורם לו להרגיש מיוחד.

תחם את הפסוקיות במשפט, וציין מעל כל אחת מהן את התפקיד התחבירי שלה.

בחר את התפקיד התחבירי של הפסוקיות מן הרשימה שלפניך:

פסוקית נושא, פסוקית נשוא, פסוקית לוואי, פסוקית מושא

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
 + נספח

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע מן השאלות 11-15 (לכל שאלה – 10 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

11. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד).
 ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של הפעלים המודגשים.

הבניין	השורש	הפועל	
		המנהיג הנרקיסיסט מאופיין (מִאָפֵּיין) בחשיבות עצמית.	(1)
		סביר להניח שאנשים ירימו (יָרִימוּ) גֶּפֶה.	(2)
		מנהיגים צנועים נכונים (נִכְוָנִים) להקשיב לדעות של אחרים.	(3)
		שוו (שִׁוּוּ) בנפשכם שאדם כלשהו יטען שהוא בעל כריזמה.	(4)
		העולם סביבנו ייעשה (יִיעָשֶׂה) מקום טוב יותר, אם מנהיגים צנועים ינהלו אותו.	(5)
		בגלל צרכים פסיכולוגיים ש טבועים (טְבוּעִים) בנו, אנחנו בוחרים במנהיגים כריזמטיים.	(6)
		מנהיג הבטוח בעצמו אינו צריך להוכיח (לְהוֹכִיחַ) את צדקת דרכו.	(7)

لا تكتب في هذه المنطقة
 لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצבי-ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

12. א. לפניך חמישה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- (1) חברי כנסת **עונים** (עוֹנִים) כיום על שאלות גם באמצעות האינטרנט.
  - (2) מנהיגים נרקיסיסטים **מונעים** (מוֹנְעִים) גם מן הצורך בכוח ושליטה.
  - (3) החוק אינו **מונע** (מוֹנֵעַ) מחברי מפלגה לטוס לכינוסים בחו"ל.
  - (4) כלי הרכב של פמליית ראש הממשלה **נעים** (נְעִים) ברחובות בליווי משטרתני.
  - (5) דברי המנהיג **נעמו** (נְעַמוּ) לציבור.
- בטבלה שלפניך, מייין את הפעלים המודגשים לשלוש קבוצות על פי הגזרה.

נחי ע"י/ו	נחי ל"י/ה	שלמים

ב. לפניך שני משפטים.

- (1) מנהיגים אותנטיים **נועצים** (נוֹעְצִים) בדעתם של אחרים.
  - (2) בזמן שיחה אנחנו בדרך כלל **נועצים** (נוֹעְצִים) עיניים בבן שיחנו.
- השלם את הטבלה שלפניך.

הפועל	שורש	בניין	גוף
נועצים (משפט 1)			
נועצים (משפט 2)			

הקף את שם הפועל של הפועל **נועצים** (נוֹעְצִים) שבמשפט (1).

להיוועץ (לְהוֹעֵץ), לייעץ (לְיַעֵץ), לנעוץ (לְנַעֵץ), להתייעץ (לְהִתְיַעֵץ)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
 + נספח

13. א. לפניך קטע קצר, ובו מודגשות שלוש מילים בצורת הבינוני.

מיכל **מאמינה** (מֵאֲמִינָה) שההחלטות של רונן יהיו נכונות מכיוון שהוא מתייעץ עם הצוות, ויש לו סיכוי להשיג תוצאות טובות בעבודתו. הוא הוכיח שהוא **מנהל** (מְנַהֵל) טוב, אבל הוא גם אדם **מופנם** (מֻפְנָם), והיא חוששת שאנשי הצוות לא יתחברו אליו.

שבץ בטבלה שלפניך את שלוש המילים המודגשות בקטע, וציין בנוגע לכל אחת מהן את השורש ואת הבניין שלה.
 כמו כן בעמודה האחרונה הקף את חלק הדיבור של כל אחת מן המילים ששיבצת.

צורת הבינוני	שורש	בניין	הקף את חלק הדיבור הנכון
			שם עצם / שם תואר / פועל
			שם עצם / שם תואר / פועל
			שם עצם / שם תואר / פועל

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובהם שמות פעולה.

- (1) טריאתלון הוא ענף ספורט אולימפי המשלב שחייה, רכיבה על אופניים וריצה (ריצה).
- (2) בהתנהגות הוותרן יש משום ריצוי (ריצוי) אחרים על חשבון טובתו האישית.
- (3) לשכת רואי החשבון יוזמת מהלך של הרצת (הרצת) מועמד מטעמה לנשיאות הלשכה.
- (4) יש אירועים שמצריכים התרוצצות (התרוצצות) רבה בין חנויות.

- הקף את שם הפעולה היוצא דופן מבחינת השורש.
- מהו השורש המשותף לשלושת שמות הפעולה האחרים? הקף את התשובה הנכונה.

ר-ו-ץ   ת-ר-ץ   ר-צ-י/ה

לא לכתוב באזור זה

לא לכתוב في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצבי-ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

14. א. לפניך קטע שחסרים בו **פעלים**. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את הפועל המתאים, על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.
דוגמה: המורה התחשב (ח-ש-ב) בתלמיד.
- "אתם אומרים שאתם אוהבים את הילדים שלכם יותר מכול, אך אתם גוזלים מהם את עתידם", _____ (ט-ו-ח) גֵרְטָה תוֹנֵבֶרְג בת ה־16 משוודיה בחבורת פוליטיקאים מעונבת שהתכנסה בפולין כדי _____ (ד-ו-נ) בהתחממות כדור הארץ.
גרטה _____ (פ-נ-י/ה) אצבע מאשימה אל בעלי אינטרסים כלכליים ואמרה שבני דורה והדורות הבאים עתידים לשלם את המחיר.
זה עשרה חודשים הנערה השוודית _____ (י-ב-ל) את מאבק התלמידים לצדק אקלימי. היא _____ (י-ס-ד) תנועת מחאה נגד שינויי האקלים, תנועה המעודדת בני נוער _____ (מ-ח-י/ה) על אדישות הממסד בנוגע למשבר האקלים.
(מעובד על פי נורית רובין-ווילסון, "גרטה יוצאת להציל את העולם", **גלובס**, 9/6/2019)
- ב. לפניך קטע שחסרים בו **שמות**. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את השם המתאים, על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.
דוגמה: תַּעֲלִית (ג-ל-י/ה) זו שיפרה את איכות החיים של רבים.
פיתוח מנהיגות אינו דבר פשוט, הוא מצריך _____ (ב-ו-נ) ואבחון עצמי, לימוד, רכישת ידע ו _____ (נ-ס-י/ה).
אנחנו מצפים ממנהיג שיתמיד ויפתח את ה _____ (י-כ-ל) שלו ולא יסתפק ב _____ (כ-ש-ר) המולדים שלו. כמו כן אנחנו מצפים ממנהיג שיבחן את _____ (נ-ק-ד) החוזק והחולשה שלו כל הזמן, שיהיה פתוח לכל מיני אתגרים ויהיה מוכן לקבל _____ (ב-ק-ר) על אופן ההנהגה שלו ועל ה _____ (נ-ה-ג) שלו כלפי אחרים.
(מעובד על פי יעל מהודר, "ניהול ומנהיגות", **גלובס**, 9/12/2018)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

15. א. לפניך שלושה משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- (1) הציבור מחפש מנהיג שהוא **ביצועיסט** (בְּצוּעִיִּסְט).
  - (2) הציבור מעדיף הנהגה שבה ה**מדינאי** (מְדִינָאִי) מחויב למדיניותו המוצהרת.
  - (3) אחד מראשי ממשלת בריטניה היה **בנקאי** (בַּנְקָאִי) בצעירותו.
- מיון בטבלה שלפניך את המילים המודגשות.

בסיס <u>לועזי</u> וצורן <u>עברי</u>	בסיס <u>עברי</u> וצורן <u>לועזי</u>	בסיס <u>עברי</u> וצורן <u>עברי</u>

ב. לפניך משפט.

ההנהגה **מסירה** (מְסִירָה) מעליה אחריות.

במשפט זה מודגשת המילה **מְסִירָה**. ציין את השורש ואת הבניין של מילה זו.

השורש: _____ הבניין: _____

בהקשר אחר המילה **מְסִירָה** משמשת שם פעולה.

כתוב את השורש של שם פעולה זה. _____

ג. האקדמיה ללשון העברית אישרה את השימוש במילה **ראשה** (רְאִשָּׁה) –

(רְאִישָׁת ממשלה, ראשת עיר).

מהו סוג הצורן הסופי (גזירה או נטייה) במילה **ראשה**, ומהי משמעות צורן זה?

סוג הצורן הסופי: _____ משמעות הצורן: _____

ד. לפניך ארבעה שמות.

מקצוע (מְקַצוּעַ), **מרגוע** (מְרַגּוּעַ), **קולנוע** (קוֹלְנוּעַ), **צנוע** (צָנוּעַ)

• הקף את השם היוצא דופן מבחינת דרך התצורה.

• מהי דרך התצורה של השמות האחרים? הקף את התשובה הנכונה.

שורש ומשקל בסיס וצורן סופי הלחם בסיסים

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

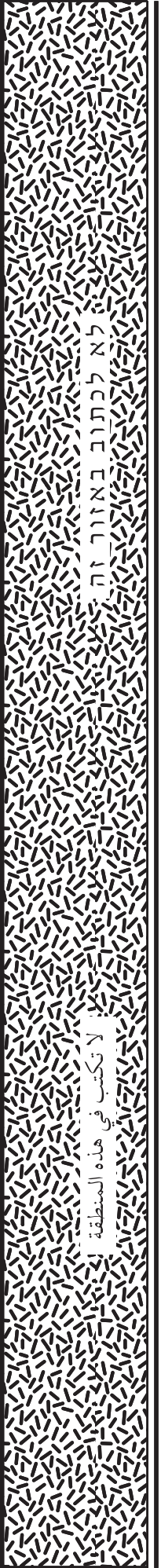

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281
+ נספח

טיוטה

Lined writing area for the draft response.

נספח: טקסטים

לשאלון מותאם, עברית: הבנה, הבעה ולשון

11281, "חצב ברק", אוגוסט 2019

מותאם

לפניך שלושה טקסטים.

קרא אותם, וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

טקסט 1

מנהיגים באמת!

מאת **אלעד קלעי** (1)

לרוב האנשים יש לפחות מנהיג אחד שגרם להם בנקודת זמן מסוימת או בתקופה כלשהי בחייהם להרגיש מיוחדים. כשאנחנו חושבים על מנהיגות, אנחנו נוטים בדרך כלל לחשוב על ראשי מדינות, פוליטיקאים או מנהיגים היסטוריים, כמו נביאים או מלכים בתנ"ך. עם זאת המנהיגים שהשפעתם עלינו היא הגדולה ביותר, הם בדרך כלל המנהל בעבודה, המפקד בצבא, המורה בבית הספר, ההורים שלנו ואנשים אחרים שבמהלך חייו יש לנו קשר יום־יומי איתם. מנהיגות אינה רק תכונתם של יחידי סגולה. למעשה כל אחד מאיתנו הוא מנהיג במהלך חייו, אם בעבודה, אם בקהילה ואם בחיק המשפחה.

אדם שמעוניין להוביל אחריו אחרים צריך לשמש דוגמה אישית ולהיות השראה להולכים אחריו. מנהיגות שיש בה דוגמה אישית היא "מנהיגות אותנטית"⁽²⁾. מנהיגים אותנטיים חורטים על דגלם את האמרה "נאה דורש, ונאה מקיים". למנהיג האותנטי ארבעה מאפיינים עיקריים: (1) מודעות עצמית – מנהיג שמבין את חוזקותיו ואת חולשותיו ומודע להשפעתו על אחרים. (2) שקיפות במערכות יחסים – מנהיג המציג את ה"אני" האמיתי שלו ובונה מערכות יחסים המבוססות על אמון הדדי, משתף אחרים במחשבותיו וברגשותיו. (3) הפעלת שיקול דעת בקבלת החלטות – מנהיג המחליט החלטות מתוך פתיחות לעמדות אחרות. (4) ערכיות ומוסריות – מנהיג הפועל על פי ערכים ונורמות של מוסר, ולא לשם טובתו האישית וגם לא בגלל תמריצים, ציפיות של החברה או דחפים רגעיים. המנהיג האותנטי מממש את העקרונות שהוא מאמין בהם, והוא מעורר אמון ויוצר מערכות יחסים כנות עם אחרים. המנהיג האותנטי גם מקבל בברכה עמדות ודעות השונות משלו, ויש בו רצון ללמוד מטעויות. המנהיג האותנטי שואף להפוך את העולם לטוב יותר ואינו משקיע את מרצו בהגשמת מאוויים אנוכיים. בזכות האמון,

* מעובד על פי קלעי, א' (10/7/2017). מנהיגים באמת. **אלכסון**. אוחר מ־alaxon.co.il

(1) אלעד קלעי הוא פסיכולוג, יועץ ארגוני ומנחה קבוצות מוסמך.

(2) אותנטי – אמיתי, לא מזויף.

השקיפות והאכפתיות המנהיג האותנטי מסוגל להניע את מונהגיו לעשייה פורייה וחיובית.

25 עם זאת נראה כי כיום יש נְהִייה אחר מנהיגים המנסים לְרצות את כולם ומנצלים את הכריזמה⁽³⁾ שלהם כדי לסחוף אחריהם אנשים רבים. מנהיגים אלה מונעים על ידי המשיכה לכוח ולשליטה המאפיינים בדרך כלל מנהיג נרקיסיסט. נרקיסיסט הוא אדם המאוהב בעצמו. המנהיג הנרקיסיסט הוא בעל חשיבות עצמית גדולה ודורש שיעריצו אותו. יש לו תחושות וציפיות בלתי הגיוניות של "מגיע לי", והוא קנאי ושחצן. המנהיג הנרקיסיסט דורש "ציות עיוור", מבקש שיחמיאו לו ואינו 30 מסוגל לקבל ביקורת. כאשר המנהיג הנרקיסיסט מרגיש מאוים הוא מגיב בכעס ובהתקפות אישיות על מי שלדעתו מאיים עליו. נוסף על כך המנהיג הנרקיסיסט נוטה שלא לייחס חשיבות לאיסורים מוסריים⁽⁴⁾ ומתעלם מהם בדרכו להשיג את מטרותיו. הוא נוטה לזקוף לזכותו הצלחות ולהאשים אחרים בכישלונות.

35 מנהיגים נרקיסיסטים מקיפים את עצמם באנשים שתמיד מסכימים איתם, והם מנסים להשתיק את מי שמביעים עמדות הסותרות את עמדותיהם או מעיזים למתוח עליהם ביקורת. לעומתם מנהיגים אותנטיים נועצים בסובבים אותם גם אם מובעת ביקורת על התנהלותם.

40 על מנהיגים אותנטיים לדעת להציב גבולות ברורים המבוססים על הערכים, העקרונות והסטנדרטים המקצועיים שלהם. כל עוד לא נחצה הגבול, ואין ניסיונות לפגוע בהם, עליהם להשתדל שלא לבטל דעות של אחרים ולהיות נכונים להתפשר על נושאים שאינם עקרוניים. מנהיגים הבטוחים בעצמם אינם צריכים בכל הזדמנות להוכיח את צדקת דרכם.

---

(3) כריזמה – ראה טקסט 2, שורות 18-19.

(4) איסורים מוסריים – איסורים שמטרתם ליצור מערכת יחסים תקינה בין בני אדם.

טקסט 2

למה אנחנו בוחרים במנהיגים הכריזמטיים והנרקיסיסטים?

מאת מעין מנלה

אנשים צנועים הם המנהיגים הטובים ביותר. מחקרים רבים מראים שאם נבחר במנהיג צנוע שאינו יומרני, העולם סביבנו יהיה מקום טוב יותר. עם זאת כאשר מסתכלים על המנהיגים שלנו, מגלים שאנחנו נוהרים דווקא אחרי הכריזמטיים שבהם, מנהיגים שהצניעות היא מהם והלאה.

5 מנהיגים צנועים גורמים לאנשים סביבם להרגיש שייכות ויוצרים שיתוף פעולה

בין אנשים. כיום מנהיגים נאלצים להתמודד עם בעיות מסובכות יותר מבעבר. העולם שבו אנחנו חיים מורכב יותר, ואדם אחד אינו יכול למצוא פתרון לכל הבעיות לבדו. לכן צניעות ונכונות להקשיב הן תכונות הכרחיות לפתרון בעיות. מנהיגים צנועים נכונים להיוועץ באחרים, פתוחים להקשיב לדעות אחרות משלהם וגם ללמוד מטעויות. מנהיגים כאלה מוכנים להודות בטעויותיהם, לקבל ביקורת,

10 להסתכן לטובת הכלל ולהעצים את מונהגייהם. אם למנהיגים צנועים יתרונות

רבים כל כך, מדוע איננו בוחרים בהם להנהיג אותנו? מדוע אנחנו נשבים שוב ושוב בקסמם של אנשים כריזמטיים ונרקיסיסטים? התשובה על השאלות האלה נוגעת לא רק לצורך הרציונלי שלנו באדם שיוביל אותנו, אלא גם לצרכים פסיכולוגיים שטבועים בנו. "אנחנו מבינים שאיננו כל-יכולים, ומחפשים 'סופר כוח', מנהיג שיגן עלינו מפני העולם, מין דמות אב, ואת זה אנחנו מוצאים במנהיג הכריזמטי", מסביר פרופסור יאיר עמיחי המבורגר, ראש המרכז לחקר הפסיכולוגיה של האינטרנט.

מקור המושג "כריזמה" הוא במילה מן השפה היוונית שפירושה "מתנת חסד".

המושג "כריזמה" משמעותו קסם אישי יוצא דופן, היכולת לסחוף ולמשוך אנשים.

20 מנהיגים כריזמטיים הם מנהיגים המעוררים השראה והתלהבות, הם משפיעים על

הרגש של אנשים, וכך הם מחברים אותם לחזון אופטימי שבו היחיד מרגיש שהוא מממש את עצמו. הבעיה היא במנהיגים שהם גם כריזמטיים וגם נרקיסיסטים.

* מעובד על פי מנלה, מ' (22/4/2017). אם אנשים צנועים הם מנהיגים טובים יותר, למה אנחנו בוחרים

בכריזמטיים והנרקיסיסטים? **כלכליסט**. אוהזר מ' www.calcalist.co.il

- 25 כאשר הכריזמה מתחברת לנרקסיזם נוצרת בעיה – משום שהמנהיג הוא שעומד במרכז. מחקרים מראים שמנהיגים כאלה נוטים לנצל לרעה את כוחם, והם אינם פועלים לטובת המונהגים שלהם. הם אינם משרתים את הקבוצה או את העם שהם מייצגים, אלא את עצמם.
- 30 מנהיגים כאלה הם כוחניים וחסרי אמפתיה כלפי אחרים, הם מרוכזים בעצמם ויוצרים אווירה של תחרות בין בני אדם. באווירה כזאת אין הרגשת שייכות. עם זאת פעמים רבות מנהיגים אלה מציגים למונהגיהם אשליה של עתיד זוהר וורוד באמצעות פתרונות פשוטים גם למציאות מורכבת, וכך הם נראים בעיני הציבור כריזמטיים אף יותר. לדברי פרופסור המבורגר, פעמים רבות כריזמה יוצרת עטיפת צלופן למסר שאינו קיים, אשליה של פתרון פשוט למציאות הסבוכה שבה בני אדם חיים. פרופסור המבורגר מוסיף: "במשברים אנחנו מחפשים מנהיגים חזקים שיש להם פתרונות פשוטים, ואנחנו מאמינים שהם אפשריים. אנחנו מחפשים משענת, והמנהיג הכריזמטי־נרקסיסט יספק את התשובה".
- 35

טקסט 3

כריזמה (לא) מקודשת

מאת **מרדכי רוטנברג** (1)

בשיח היום-יומי ובכלי התקשורת משתמשים לא פעם בצירוף "טיפוס כריזמטי" כדי לתאר אדם כלשהו. דומה כי מן הייחוס של כריזמטיות למנהיג, למפקד, למורה או לדמות ציבורית כלשהי משתמעת נימה חיובית, ולפיה כריזמטיות היא ערך מוסף לאדם שניחן בה ולסביבתו.

5 מן התכונה המכונה "כריזמטיות" פורצת לעיתים קרובות אנרגייה חיובית אדירה, ודווקא משום כך יש לשים לב שלאדם המאופיין בכריזמטיות אורבות סכנות הנובעות מחריגות מוסריות שלו עצמו, ויש לחריגות אלה השפעה על סביבתו החברתית. יש לשים לב לכך מפני שאין מספיק מודעות לניצול שלילי של כוח הכריזמה.

10 אולם לפני שנדון בניצולה השלילי של הכריזמה עלינו לשאול: מהי ההגדרה של הכריזמה? כיצד היא נוצרת? האם היא תכונה מולדת או נרכשת?

במִרְשֶׁת רווח השימוש במילה "כריזמטי" במובנה הפופולרי, ושם היא משמשת לתיאור אדם יצירתי בעל שאר רוח שאינו נגרר אחרי הרוב. אדם שבכוח האינטליגנצייה שלו – בעיקר האינטליגנצייה הרגשית – מקרין אנרגייה 15 לסביבתו. בשימוש הפופולרי במושג "כריזמה" אין כל התייחסות לסכנה הגלומה בפולחן לטיפוסים כריזמטיים. באשר לשאלה אם כריזמה היא מתת אֵל או תכונה נרכשת – על כך אין תשובה חד-משמעית.

20 גם בהגדרתו של מקס וֶבֶר, אבי הסוציולוגיה המודרנית, אין שום הזהרה מפני הכריזמה. לדעתו, כריזמה היא תכונה מסוימת שאדם יחיד ניחן בה, ובגללה הוא מובדל מזולתו, ובשל הכריזמה אנשים מייחסים לו כוחות מְגִיִּים (2) ותכונות על-טבעיות ועל-אנושיות. תכונות אלה אינן נרכשות, אדם רגיל אינו יכול לסגל אותן לעצמו. בשל כך היחיד הכריזמטי שיש לו תכונות כאלה נחשב בעיני הציבור למנהיג.

* מעובד על פי רוטנברג, מ' (3/5/2019). כריזמה (לא) מקודשת. **מקור ראשון**.

(1) פרופ' מרדכי רוטנברג הוא חתן פרס ישראל לחקר העבודה הסוציאלית ומייסד מכון רוטנברג – המרכז לפסיכולוגיה יהודית.

(2) מְגִי – שיש בו כוחות קסומים, לא טבעי.

קביעה זו של מקס ובר, שאנשים כריזמטיים הם אנשים שניחנו ב"תכונות על-טבעיות" ובכוחות מְגִיִּים, מעלה את התמיהה מדוע הוגה דעות כמו ובר, שהסוציולוגיה היא יסוד עיקרי במשנתו, משתמש במושג "מְגִי" שהוא מפוקפק ובלתי מדיד, ומדוע אין בהגדרת הכריזמה שלו הזהרה מפני הניצול השלילי של תכונה זו. 25

גם אם נסכים כי כריזמטיות היא תכונה מולדת של האדם, רק האנשים בסביבתו של האדם הכריזמטי שהם הקרובים ביותר אליו או המשפיעים ביותר עליו יכולים לאפיין אותו בתכונה זו. שוו בנפשכם שאדם כלשהו המעוניין להתקבל למשרת ניהול בחברה, יציג מסמך "קורות חיים", ובו יצוין באחד הסעיפים שהוא "בעל כריזמה". אם הוא יעשה זאת, סביר שהממונים על גיוס כוח האדם בחברה זו לא רק ירימו גבה, אלא הם אף עלולים לפקפק בכל מה שכתב המועמד בנוגע לשאר תכונותיו וכישוריו רק משום שהגדיר את עצמו בתכונה זו. למה הדבר דומה? לסיפור על החסיד שבוקר אחד לאחר שקם משנתו סיפר לאשתו בגאווה שהוא חלם בלילה כי נהפך לאדמו"ר⁽³⁾. אשתו לא התרגשה מחלומו וטענה כנגדו שאם שאר החסידים לא חלמו גם הם שהוא נהפך למנהיגם, אין לחלומו שום ערך. 30

אולם מה קורה לאחר שמכתירים אדם למנהיג? האם עדיין אפשר לבקר אותו? האם חובה לציית לו "ציות עיוור" בשל תכונותיו הכריזמטיות? יש דוגמאות רבות לאנשים שהצטרפו לכת וקיבלו עליהם את פסיקותיו של מנהיג הכת, הגורו, בלי הרהור ובלי ערעור. במקורות כתוב "לא תְּגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ" (דברים, א', י"ז), ואפשר לפרש כי דברים אלה הם איסור לציית "ציות עיוור" לאדם הכופה את רצונו על הזולת, כמו מנהיג כת. 35

לדעתי, הכוח שהציבור נותן לדמות כריזמטית שהוא מכתיר למנהיג, טומן בחובו סכנות לחופש המחשבה. 40

---

(3) אדמו"ר – כינוי השגור בפי החסידים ל"רבי" שלהם. אלה הם ראשי תיבות של אדוננו, מורנו ורבנו.

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשע"ט, 2019
מספר השאלון: 11281
נספח: טקסטים

מדינת ישראל
משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
— 50 נקודות	— חלק ראשון	— הבנה והבעה
— 50 נקודות	— חלק שני	— לשון
		פרק א: שם המספר
	יש לבחור באחד הפרקים	פרק ב: תחביר
		פרק ג: מערכת הצורות
— 100 נקודות	— סה"כ	
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראה מיוחדת: יש לקרוא את הטקסטים שבנספח ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.

שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

חלק ראשון — הבנה והבעה (50 נקודות)

קרא את הטקסטים (1)-(3) שבנספח המצורף, וענה על כל השאלות 1-4 שלפניך.
הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. א. הגדר את המושג "חדשות כזב", על פי טקסטים 1 ו-2. (4 נקודות)

ב. על פי טקסטים 1 ו-3, האם השימוש של מנהיגים בימינו במושג "חדשות כזב" תואם את השימוש המקובל במושג זה? נמק את קביעתך. (4 נקודות)

---

2. בטקסט 1 בשורות 28-29 ובטקסט 2 בשורות 17-19 מובאות דוגמאות המבססות טענה משותפת. נסח את הטענה. (3 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

3. עיין בתרשים שלפניך.

איך תזהה פייק ניוז?

<p>בדוק אם המקורות תומכים</p> <p>היכנס לקישורים המופיעים בידיעה: האם המידע המופיע בהם תומך בתוכן הידיעה?</p> 	<p>בדוק מי הם הכותבים</p> <p>בצע חיפוש מהיר לגבי זהות הכותבים. האם אפשר לסמוך על דבריהם? האם הם קיימים בכלל?</p> 	<p>קרא מעבר לכותרת</p> <p>כותרות עלולות להיות מוגזמות ולנפח עובדות כדי 'למשוך הקלקות'; מהו הסיפור המלא?</p> 	<p>בדוק את האתר</p> <p>בדוק את האתר שבו פורסמה הידיעה, את מטרתו ואת הדרכים ליצירת קשר עם מנהליו.</p>
<p>שאל את המומחים</p> <p>שאל את הספרן או בדוק באחד מן האתרים המבררים עובדות.</p> 	<p>בדוק את ההטיות שלך ואת דעותיך הקדומות</p> <p>בחן אם עמדותיך ודעותיך משפיעות על שיפוטך לגבי הידיעה.</p> 	<p>אולי זוהי בדיחה?</p> <p>אם הידיעה מופרכת, אולי זוהי פשוט בדיחה? בדוק אם האתר הוא אתר סאטירי.</p> 	<p>בדוק את תאריך הפרסום</p> <p>אם אלו חדשות ישנות, אולי הן לא רלוונטיות עוד.</p>

IFLA
International Federation of Library Associations and Institutions
With thanks to www.FactCheck.org

מעובד על פי תרשים בדף "פייק ניוז" בוויקיפדיה. תרגום: אביתר, ג', על פי מידע מאתר IFLA.

א. אחת מן ההמלצות שבתרשים היא **"בדוק את ההטיות שלך ואת דעותיך הקדומות"**.

המלצה זו שונה משאר ההמלצות בתרשים. הסבר במה שונה ההמלצה הזאת משאר ההמלצות בתרשים, והעתק **מטקסט 3** משפט שיכול לשמש נימוק להמלצה זו. (5 נקודות)

ב. אחת מן המטרות של תוכנית הלימודים בעברית (לשון, הבנה והבעה) היא "פיתוח חשיבה ביקורתית בעקבות קריאת טקסטים".

(עברית – תוכנית הלימודים לבית הספר העל-יסודי, ירושלים תשס"ג, 2003, עמ' 14)

גם מטקסטים 1 ו-2 וגם מן התרשים אפשר ללמוד על החשיבות של פיתוח חשיבה ביקורתית. האם שיעורי העברית (לשון, הבנה והבעה) שלמדת במהלך שנותיך בבית הספר סייעו לך בפיתוח חשיבה ביקורתית? נמק את תשובתך או הדגם את דבריך. (6 נקודות)

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

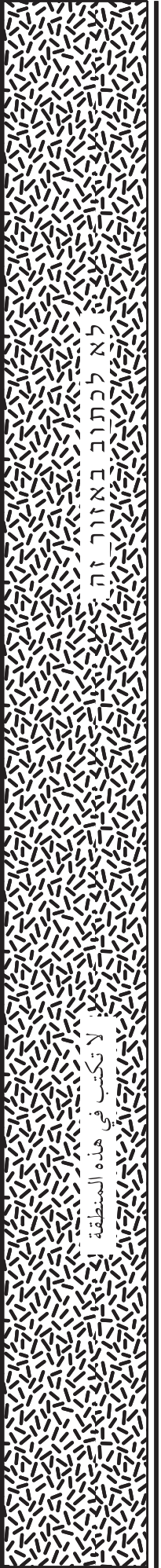

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

Lined writing area for student response.

שים לב: שאלה 5 בעמוד הבא.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. עליך לענות על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב-ג.

פרק א: שם המספר – חובה (10 נקודות)

ענה על שאלה 5.

5. בקטעים שלפניך הקף את הצורה הנכונה של כל שם מספר מבין שתי האפשרויות.

- מאה ארבעים ותשע / תשעה ארגונים "לבדיקת עובדות" פועלים כיום ביותר מחמישים מדינות בעולם. ארגונים אלה מנתחים, מאמתים ומפריכים עובדות שונות. מספר הארגונים האלה כיום גדול פי שלושה / שלוש ממספרם בתקופה שלפני חמש / חמישה שנים.
- באחת עשרה / אחד עשר מדינות בעולם יש יותר משתי / שני מוסדות "לבדיקת עובדות". יש הסבורים כי מוסדות כאלה הם הפתרון לבעיית חדשות הכזב.
- בעשרים ואחת / אחד בינואר בשנת אלפיים ושבע עשרה / שבעה עשר, יום לאחר השבעתו של דונלד טראמפ לנשיא הארבעים וחמש / חמישה של ארצות הברית, תקף טראמפ את התקשורת והאשים אותה בפרסום חדשות כזב. לטענתו, התקשורת לא פרסמה את התמונה האמיתית מטקס ההשבעה.
- בטקסט מספר שניים / שתיים הכותבת מציגה את ארבע / ארבעת השיטות העיקריות לזיהוי חדשות כזב.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

לפניך שני פרקים: פרק ב – תחביר ופרק ג – מערכת הצורות.
 בחר בפרק שלמדת: פרק ב – תחביר או פרק ג – מערכת הצורות.
 בפרק שבחרת ענה על השאלות לפי ההוראות.

ציין את שם הפרק שבחרת: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 6-10 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

6. לפניך קטע, ובו שלושה משפטים.

- (1) באוגוסט 1835 פורסמה בעיתון ניו יורקי סדרה של מאמרים "מדעיים" המתארים לכאורה גילויים חדשים על החיים בירח: עטלפים דמויי אדם, שטח מאבני בזלת ועצי ירח.
- (2) ה"חדשות" מן הירח הוצגו באופן שנועד לשוות להן מידה של אמת. (3) המאמרים נלקחו כביכול מכתב עת מדעי, והובאו בהם נתונים כמותיים רבים.

א. מהו הסוג התחבירי המשותף למשפטים (1) ו-(2)? הקף את התשובה הנכונה.

פשוט, מורכב, איחוי (מחובר)

מהו הסוג התחבירי של משפט (3)? הקף את התשובה הנכונה.

פשוט, מורכב, איחוי (מחובר)

ב. בקטע יש תמורה. העתק אותה. _____

מהי חשיבותה של תמורה זאת לקטע? _____

סמן קו מתחת למילה (או לצירוף) בקטע, שהתמורה ממירה.

מהו התפקיד התחבירי של המילה (או הצירוף) שסימנת בקו?

הקף את התשובה הנכונה.

נשוא, מושא, תיאור, לוואי

ג. העתק מן הקטע את שתי המילים שהתפקיד התחבירי שלהן הוא הסגר.

_____

ציין מהי מטרת השימוש של הכותב בהסגרים האלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

7. א. לפניך קטע, ובו מסומנות בקו שלוש מילים. ציין מעל כל מילה המסומנת בקו את התפקיד התחבירי שלה. בחר מן הרשימה: נושא, נושא, מושא, מושא, תיאור, לוואי

בימינו ידיעות ברשתות החברתיות מתגלגלות במהירות, וכל שמועה היא ידיעה

בלעדית. בעידן כזה שאלות בנוגע לאמינות הידיעות נשכחות כמעט לחלוטין.

ב. לפניך קטע.

"מדובר בבעיה גדולה, בעיקר מפני שהרשתות החברתיות מקילות את הפצתן של ידיעות פיקטיביות", אומר סונדר. "יש סכנה אמיתית שהמגמה הנוכחית של פרסום חדשות כזב תגרום לאנשים להיות ספקנים בנוגע לכל מה שהם קוראים. האמינות של הסיפורים העיתונאיים תהיה בסכנה. לכן חשוב לנו מאוד להציע פתרון שימנע הפצה של חדשות מזויפות באינטרנט, כי בסופו של דבר חדשות אלה פוגעות במעמד העיתונות ובתקשורת כולה."

• מהו הקשר הלוגי הרווח בקטע? הקף את התשובה הנכונה.

זמן, סיבה, תכלית, ניגוד

• הקף בקטע שלוש מילים (או צירופים) המעידות על קשר זה.

• כתוב, על פי הקטע, שלושה משפטים פשוטים שכל אחד מהם יבטא תוצאה של פרסום חדשות כזב.

_____ (1)

_____ (2)

_____ (3)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

8. א. לפניך שני משפטים מורכבים.

(1) אנשים נוטים להאמין לדיווחים המאששים את הדעות שלהם.

(2) אם הדיווח השקרי עולה בקנה אחד עם העמדה של האנשים, יש סיכוי גבוה יותר שהם יאמינו לו.

- בכל משפט תחם את הפסוקית או הפסוקיות, וציין מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה. בחר את התפקיד התחבירי מן הרשימה שלפניך: פסוקית מושא, פסוקית לוואי, פסוקית זמן, פסוקית ויתור, פסוקית תנאי
- במשפטים (1)-(2) נעשה שימוש בנשואים מורחבים. העתק מן המשפטים שני נשואים מורחבים.

ב. לפניך משפט.

לדברי הפרופסור, דרוש פתרון טכנולוגי ולא פתרון אנושי לבעיית חדשות הכזב המופצות באינטרנט.

- העתק מן המשפט חלק כולל: _____
- מהו התפקיד התחבירי של החלק הכולל במשפט? _____
- מהו הקשר הלוגי שבחלק הכולל? הקף את התשובה הנכונה: ניגוד, ברירה, תנאי, סיבה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

9. א. לפניך חמישה משפטים. חבר מן המשפטים קטע לכיד. השתמש במילות קישור מתאימות, והשמט מילים על פי הצורך.

- בידיעות כזב יש מידע שגוי.
- בידיעות כזב המידע חלקי.
- ידיעות כזב מוצגות כידיעות אמיתיות.
- ידיעות כזב נועדו להטעות את הקורא בכוונה תחילה.
- חשוב מאוד לבדוק מי עומד מאחורי פרסום הידיעה.

ב. (1) לפניך כותרת של ידיעה.

המלחמה בפייק ניוז: פייסבוק תפיק מהדורות חדשות משלה
 המר את שני חלקי הכותרת במשפט אחד שתהיה בו פסוקית תכלית מצומצמת.

---

(2) לפניך כותרת נוספת.

האיחוד האירופי: הצעה למאבק בחדשות הכזב לקראת הבחירות
 המר את שני חלקי הכותרת במשפט אחד.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

10. א. לפניך קטע, ובו שלושה משפטים.

(1) בעקבות הביקורת הנוקבת שספגה "פייסבוק" בנוגע למתן במה חופשית לחדשות כזב אמר מארק צוקרברג, מייסד הרשת החברתית: "יש לנו אחריות גדולה יותר מאשר רק לבנות טכנולוגיה שדרכה זורם מידע". (2) לדבריו, יינקטו צעדי ייעול כדי להגביל פרסום חדשות כוזבות בפייסבוק. (3) הוא ציין כי חברת פייסבוק החלה לשתף פעולה עם סוכנות ידיעות המתמחה באיתור ידיעות מזויפות כדי לצמצם עד כמה שאפשר את תפוצתן ברשת.

- בכל אחד מן המשפטים (1)-(3) נעשה שימוש במבנה תחבירי שונה למסירת דברים בשם אומרם.
ציין את המבנה התחבירי המשמש למסירת הדברים בכל אחד מן המשפטים.
בחר מבין המבנים התחביריים שלפניך:
משפט מורכב בעל פסוקית בדיבור עקיף; משפט מורכב בעל פסוקית בדיבור ישיר;
שימוש בהסגר

משפט (1)

_____

משפט (2)

_____

משפט (3)

_____

- נסח את הדברים המובאים במשפט (1) על פי המבנה למסירת הדברים שבמשפט (3).

_____

_____

ב. לפניך שני משפטים.

- (1) ראש השב"כ התריע שמדינה זרה ניסתה להשפיע על תוצאות הבחירות.
  - (2) קנצלרית גרמניה אנגלה מרקל הזהירה כי תופעת חדשות הכזב מזיקה לדמוקרטיה.
- הקף את שני פועלי האמירה במשפטים (1)-(2).
  - במה שונים פועלי האמירה במשפטים (1)-(2) בסעיף זה מפועלי האמירה במשפטים שבסעיף א?

_____

_____

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

ג. לפניך שני משפטים המנוסחים בתבנית אין... אלא...

- (1) אין תפקידה של חברת פייסבוק רק לבנות טכנולוגיה להעברת מידע, אלא גם לנקוט צעדים להגבלת מידע כוזב.
- (2) אין תפקידה של חברת פייסבוק לאסור על משתמשיה להפיץ מידע, אלא להסיר מידע פוגע ושקרי.

על פי שני המשפטים, הקף את כל התפקידים של חברת פייסבוק מבין האפשרויות שלפניך.

- בניית טכנולוגיה להעברת מידע
- נקיטת צעדים להגבלת מידע כוזב
- איסור על המשתמשים להפיץ מידע
- הסרת מידע פוגע ושקרי

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 11-15 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

11. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד).

ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הבניין	השורש	הפועל	
		הדרך שבה אנו צורכים מידע השתנתה (הִשְׁתַּנְתָּה)	(1)
		אופן הצגת החדשות מהירח נועד (נוֹעַד) ליצור אמיונות.	(2)
		בעיתון לא פורסמה (פֻּרְסְמָה) כל התנצלות.	(3)
		לעיתים הקוראים אינם חשים (חָשִׁים) בסאתירה.	(4)
		מנהיגים מערערים (מְעַרְעְרִים) את הלגיטימיות של גופי תקשורת.	(5)
		בהודו הובילו (הוּבְּלוּ) ידיעות כזב לידי מקרי אלימות מזעזעים בקרב אזרחים.	(6)
		כבר בימי מלחמת העולם השנייה פורסם מידע מוטעה כדי להרים (לְהָרִים) את מורל החיילים.	(7)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

12. א. לפניך ארבעה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- (1) החדשות "מן הירח" הוצגו באופן שנועד **לשוות** (לְשׁוֹת) להן אמינות.
- (2) בכתבה **הושוו** (הִשְׁוּוּ) מחירי הדירות בארץ למחירי הדירות בחוץ לארץ.
- (3) בשיעור ביולוגיה **ישווה** (יִשְׁוֶה) המורה את פעילות הלב לפעילות של משאבה.
- (4) הישגיו של התלמיד בלימודים **השתוו** (הִשְׁתְּווּ) להישגיו בשנה שעברה.

• ציין את השורש המשותף לכל הפעלים המודגשים. _____

• ציין את הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

לשוות (לְשׁוֹת) _____ הושוו (הִשְׁוּוּ) _____

ישווה (יִשְׁוֶה) _____ השתוו (הִשְׁתְּווּ) _____

• כתוב שם עצם מן השורש של הפעלים המודגשים. _____

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- (1) בימינו הידיעות **מופצות** (מוֹפְצוֹת) במהירות.
- (2) לאחר פרסום הכתבה הוא קיווה שהאדמה **תפצה** (תִּפְצָה) את פיה ותבלע אותו.
- (3) חברת פייסבוק **פיצתה** (פִּיצְתָה) את התובע בגין פרסום לשון הרע.
- (4) זוהי תופעה **נפוצה** (נִפְּוֶצָה).

בטבלה שלפניך, מיין את הפעלים המודגשים לשתי קבוצות על פי השורש.

פ-ו-י	פ-צ-י/ה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

13. א. (1) לפניך שתי קבוצות של שמות פעולה. בכל קבוצה יש שם פעולה יוצא דופן מבחינת הבניין.

בכל אחת מן הקבוצות, הקף את שם הפעולה היוצא דופן מבחינת הבניין, וציין את הבניין המשותף לשמות הפעולה האחרים.

I. הוֹרְדָה, הִטְעָה, הִתְאַם, הִבְנָה, הִלִיכָה

הבניין המשותף: _____

II. תִּרְגַּוּם, פִּרְנָסָה, בִּיעָרָה, תִּאֹר, בִּקְשָה

הבניין המשותף: _____

(2) ציין את השורש של כל אחד משמות הפעולה שלפניך.

הִטְעָה _____ הִבְנָה _____

ב. לפניך הנחיה לזיהוי ידיעת כזב, ובה מילים מודגשות.

שִׁימוּ לב לכותרת. בִּדְקוּ אם היא קשורה לתוכן או אם היא מְגֻזְמָת, דְרַמְטִית, מְעַצְבֶּנֶת במיוחד או לא רְאֵלִית.

(1) מבין המילים המודגשות בהנחיה העתק את שני שמות התואר שהם

צורות בינוני, וציין את הבניין של כל אחד מהם.

צורת בינוני: _____ הבניין: _____

צורת בינוני: _____ הבניין: _____

(2) ציין שתי נקודות דמיון בתצורתם של שמות התואר האחרים (שאינם צורות בינוני)

שבהנחיה.

(3) ציין את השורש ואת הבניין של הפועל שִׁימוּ שבהנחיה.

השורש: _____ הבניין: _____

(4) באיזה זמן (דרך) נוטים הפעלים שִׁימוּ, בִּדְקוּ שבהנחיה? _____

(5) בעברית יש דרכים נוספות לניסוח הנחיות.

כתוב בדרך אחרת את ההנחיה: " בִּדְקוּ אם היא קשורה לתוכן".

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

14. א. לפניך קטע שחסרים בו פעלים. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את הפועל המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד. דוגמה: המורה התחשב (ח-ש-ב) בתלמיד.
- לפני כמה חודשים _____ (י-ד-ע) חברת פייסבוק על השקת פלטפורמה חדשה לפיתוח "בוטים", ובכך הצליחה להביא לקדמת הבמה את תחום הבוטים כולו. מאותו רגע אנו _____ (ע-ו-ד) לחברות נוספות המחליטות לפתח בוטים משלהן. בוט הוא למעשה תוכנת מחשב ה _____ (א-פ-ש-ר) למשתמש לעשות פעולות או משימות באמצעות שיחה עימה בכתב או בקול.
- הבוט יכול לעשות עבורנו מגוון רחב של פעולות כמו _____ (ז-מ-ן) בעבורנו טיסה ומלון, _____ (מ-ל-ץ) לנו על סרטים, ואפילו _____ (ב-נ-י/ה) בשבילנו אתר אינטרנט. הסיבה שהבוט זוכה לפריחה היא שמשתמשים רבים מעדיפים _____ (ש-ו-ח) כמה שניות עם בוט ולבקש ממנו את השירות הרצוי, מלהוריד אפליקציה [יישומון] לשימוש חד-פעמי.
- ב. לפניך קטע שחסרים בו שמות עצם. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את השם המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד. דוגמה: תגלית (ג-ל-י/ה) זו שיפרה את איכות החיים של רבים.
- עם _____ (כ-נ-ס) האינטרנט לחיינו חל _____ (ש-נ-י/ה) מהותי במפת התקשורת. בצד כלי התקשורת המסורתיים קמה תשתית טכנולוגית חדישה המאפשרת ל _____ (א-ר-ג-ן) תקשורת חדשים לפעול ללא חוקים וללא כללי _____ (פ-ק-ח). בשנים האחרונות מתלבטים ברחבי העולם כיצד להחיל חוקים על _____ (פ-ע-ל) רבות המתבצעות באינטרנט.
- _____ (ל-ב-ט) זו נובעת מהעובדה שהטכנולוגיה החדשה מאפשרת _____ (פ-ר-ס-ם) של מידע בהיקף עצום וב _____ (ע-ל-י/ה) אפסית. אומנם אלה הם _____ (י-ת-ר) חשובים, אולם כאשר כל אדם יכול לבנות אתר משלו ולכתוב ככל העולה על רוחו, נדרשים כללים שיסייעו לציבור להבחין בין מידע אובייקטיבי ובין דעה אישית.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

15. א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

"פקודת העיתונות" היא **פקודה** אשר נחקקה בימי **שלטון** המנדט הבריטי בארץ-ישראל, ונועדה לאפשר לשלטונות לפקח ב**יעילות** על העיתונות בארץ. על פי פקודה זו, כדי להוציא לאור עיתון נדרש רישיון מן הממשל ולשלטון יש **זכות** להפסיק את פעולתו של העיתון, אם לדעתו הוא מפרסם ידיעות המהוות סכנה לשלום הציבור. עם הקמת המדינה בשנת 1948 אימצה ממשלת ישראל פקודה זו. במהלך השנים הוטחה ב**יקורת** קשה על קיום הפקודה. המבקרים טענו שהיא גורמת ל**התערבות** יתר של השלטון בחופש הפעולה של אמצעי התקשורת, שהיא משפיעה על **זהות** העיתונים, וכן שהיא מנוגדת לערך העיתונות ה**חופשית**. בסופו של דבר, בוטלה הפקודה בשנת 2017.

מיין בטבלה שלפניך את המילים המודגשות על פי דרך התצורה שלהן.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

(שים לב: סעיף ב של השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

ב. (1) לפניך רשימת צירופים ובכל צירוף מילה מודגשת.

מבין המילים המודגשות **הקף** את שלוש המילים שהצורן הסופי בהן הוא צורן נטייה.

גרונ יבש מידע **שקרי** **סוכנות** ידיעות

רשתות חברתיות תפוצה **רחבה** של מידע **מדען** חלל

(2) לפניך משפט ובו מילה מודגשת.

אדם זה פיקח, רהוט בדיבורו, ו**דעתן**.

• מהו סוג הצורן הסופי במילה **דעתן** שבמשפט הנתון?

הקף את התשובה הנכונה.

צורן גזירה / צורן נטייה

• כתוב משפט או צירוף, ושבץ בו את המילה **דעתן** כך שסוג הצורן הסופי בה

יהיה אחר מזה שהקפת.

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

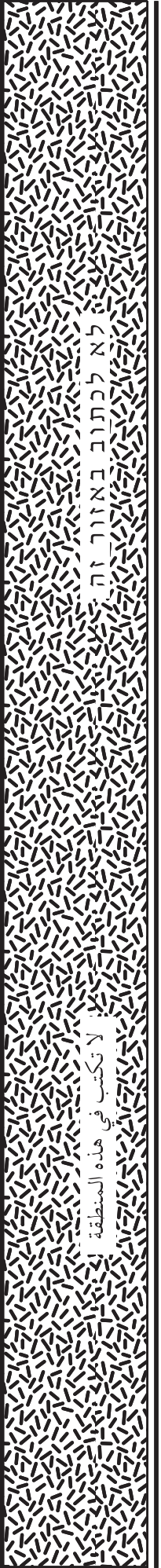
זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

טיוטה

Lined writing area for the draft response.

נספח: טקסטים

לשאלון מותאם, עברית: הבנה, הבעה ולשון

11281, קיץ תשע"ט

מותאם

לפניך שלושה טקסטים.

קרא אותם, וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

טקסט 1

"חדשות כזב": קיצור תולדות ה"פייק ניוז"

מאת הגר בוחבוט

האקדמיה ללשון העברית אישרה את החלופה העברית "חדשות כזב" לאחד הביטויים הלועזיים השגורים ביותר בשנים האחרונות — "פייק ניוז". אבל חדשות כזב היו כאן זמן רב לפני הרשתות החברתיות ולפני אתרי האינטרנט המפוברקים. מה השתנה מאז?

5 ב־25 באוגוסט 1835 פורסם אחד מן "הברווזים העיתונאיים"¹ הידועים לשמצה עד היום: תחת הכותרת "תגליות אסטרונומיות שגילה לאחרונה סר ג'ון הרשל" פרסם עיתון ניו־יורקי סדרה של מאמרים "מדעיים", המתארים לכאורה גילויים חדשים על החיים בירח: עטלפים דמויי אדם, קרקע עשויה אבני בזלת ועליה פרחים אדומים, עצי ירח ותיאורים מופרכים נוספים.

10 ה"חדשות" מהירח הוצגו באופן שנועד לְשוות להן מידה של אמת. שמו של האסטרונום המוכר ג'ון הרשל כיבב בכותרת אף על פי שלא היה לו קשר לפרסום, המאמרים הוצגו כאילו נלקחו מכתב עת מדעי, הובאו בהם נתונים כמותיים רבים ובצידם תיאור של הטלסקופ ששימש לגילוי. כל אלה העניקו לקוראים תחושת ודאות באשר לאמינות הפרסום, והחדשות הופצו במהרה — תחילה בארצות הברית, ולאחר מכן גם באירופה. עד לסגירת העיתון בשנות החמישים של המאה ה־20 לא פורסמה בו התנצלות על הפרסום השקרי.

20 המונח "חדשות כזב" כולל קשת רחבה של הטעיות וּבִדויות — כתבות שהן המצאה מוחלטת, שינויים מגמתיים של חלקים מסוימים בכתבה וכתבות שהן סאטירה מוחלטת, אבל כזאת שהקוראים אינם חשים בה אלא רואים בה ידיעה אמיתית. אולם הטכנולוגיה הוסיפה נדבך לחדשות הכזב: היא הפכה אותן לווראליות (נפוצות במהירות).

25 המנגנונים של הרשתות החברתיות תוכננו להפיץ מידע בתפוצה רחבה ככל האפשר. באמצעות שיתוף מהיר, הפצה של קישורים ומעבר מהיר בין פלטפורמות המשתמשים נהנים מזמינות גבוהה של מידע על כל סוגיו. ברשתות החברתיות המשתמשים נחשפים לסיפורים שחבריהם קראו ושיתפו (מכיוון שהאצבע קלה על כפתור השיתוף), וקשה לדעת מה מגיע ממקור חדשות אמין, ומה המצאה מוחלטת. יש המייחסים להפצתן הנרחבת של חדשות כזב באמצעות ענקיות הטכנולוגיה השפעה על אירועים פוליטיים, כגון הבחירות לנשיאות ארצות הברית, משאל העם בנוגע ל"ברקזיט"² בבריטניה או הבחירות לנשיאות צרפת.

* מעובד על פי ה' בוחבוט, "חדשות כזב": קיצור תולדות ה'פייק ניוז", מאתר **ynet**, 8 באוקטובר 2018.

1 ברווז עיתונאי — כינוי לידיעה עיתונאית שאינה מבוססת על עובדות.

2 ברקזיט — פרישת בריטניה מהאיחוד האירופי

30 בזמן האחרון נעשה שימוש מגמתי במושג "חדשות כזב" בכל פעם שמנהיג כלשהו מנסה להדוף ביקורת המופנית כלפיו. מנהיגים מאשימים בעקביות גופי תקשורת ומדיה בהפצת "פייק ניוז" כאשר מתפרסם סיפור חדשותי שאינו תואם את עמדותיהם, ובכך הם מערערים את הלגיטימיות של גופים אלה.

35 חדשות כזב מופצות כמובן גם בטלפונים החכמים. יישומון המסרים הפופולרי "ואטסאפ" נאלץ לשנות את האופן שבו מוצגות הודעות מועברות, לאחר שבהודו הובילו ידיעות כוזבות על חוטפי ילדים למקרי אלימות מזעזעים בקרב אזרחים.

ענקיות הטכנולוגיה נמצאות היום במרכזו של קרב על האמת: הן מואשמות בצנזורה ובהשתקה מצד אחד, ובאוזלת יד מצד אחר. הן מצידן מציגות יוזמות שונות שנועדו לסייע למשתמש להפגין מידה של ספקנות וביקורת על תכנים שמופצים ברשת. אחרי הכול, המפתח להתמודדות עם חדשות הכזב הוא בחינוך לאוריינות דיגיטלית.³

---

3 אוריינות דיגיטלית – היכולת של האדם להבין את סביבת המחשב והאינטרנט ולהשתמש בה נכון תוך הקפדה על כללי התנהגות; פיתוח כישורי חשיבה ביקורתית ויכולת מציאת מידע, הערכתו והבנתו. האוריינות הדיגיטלית מאפשרת לאדם לנצל ביעילות את יתרונות הטכנולוגיה ולהישמר מסכנות אפשריות.

טקסט 2

4 שיטות בדוקות לזיהוי "פייק ניוז"

מאת אביטל לב

הדרך שבה אנו צורכים מידע השתנתה מרגע כניסתו של האינטרנט לחיינו. המידע, שבעבר היה מגיע אלינו מן העיתון או ממבזקי החדשות ברדיו ובטלוויזיה בשעות קבועות, מגיע היום בזמן אמת ממגוון עצום של מקורות – מאתרי חדשות גדולים וממוסדים, אך גם מבלוגים פרטיים ומאתרים של חברות מסחריות, מפוליטיקאים ומן המדיה החברתית.

5

עם הצריכה האין־סופית של המידע, גם ייצור המידע והפצתו נעשים קלים יותר, במיוחד בזכות המדיה החברתית. אולם ברשתות החברתיות, שלא כמו באתרי החדשות הממוסדים, רמת הפיקוח על איכות התוכן ואמינותו נמוכה מאוד. אמינותם של חלק מהתכנים המופצים כיום ברשת מפוקפקת, וחלקם כוזבים ומטעים. על המצע הזה צמחה התופעה המקוונת הבולטת והמטרידה: חדשות כזב.

10

חדשות כזב הן חדשות מזויפות שמופצות במכוון לשם השגת רווח כלשהו. הרווח יכול להיות כלכלי, פוליטי, חברתי או תדמיתי. השיתוף ברשתות החברתיות מאפשר לידיעות שקריות להתפשט ולהפוך לווראליות בקצב שאי אפשר לרסן אותו. הן זוכות לשיתופים, לצפיות ולאזכורים רבים. היקף הידיעות המזויפות הולך וגדל, והן מחלחלות לכל תחום – פוליטיקה, כלכלה, ספורט, ביטחון ועוד.

15

שנת 2016 הייתה שעתן הגדולה של חדשות הכזב. הן השפיעו על המאורעות הגדולים של השנה, למשל על מערכת הבחירות בארצות הברית ועל הברקזיט בבריטניה: ככל שגבר המתח בין המחנות היריבים, התרבו הידיעות הכוזבות על שני הצדדים.

על אף תפוצתן הנרחבת של חדשות כזב ומראית העין של ידיעה אמיתית, אפשר בהחלט לזהות אותן, או לפחות לחשוך בנכונותן. כדי לעשות זאת מספיקים חשיבה ביקורתית ושיקול דעת. בידיעות כוזבות יהיו בדרך כלל כמה תמרורי אזהרה, שאפשר לסווג אותם לארבע קטגוריות עיקריות: מקור הידיעה, זהות המחבר, כותרת הידיעה ותוכן הידיעה.

20

מקור הידיעה: בדקו אם הידיעה פורסמה באתר חדשות מהימן, בררו את פרטי האתר, מי מפעיל אותו, מהי מטרתו, מהי היסטוריית הפרסומים שלו. כמו כן כדאי לבדוק אם האתר אינו מנסה להתחזות באמצעות שמו לאתר חדשות, למשל של BBG במקום BBC.

25

* מעובד על פי א' לב, "4 שיטות בדוקות לזיהוי 'פייק ניוז'", מאתר **חורים ברשת**, 4 באפריל 2017.

המחבר: בררו באמצעות מנועי החיפוש את זהותו של כותב הידיעה ואת פרסומו בעבר. 30

הכותרת: בדקו את הקשר של כותרת הידיעה לתוכנה. שימו לב אם הכותרת דרמטית, מפחידה, מעצבנת במיוחד, לא ריאלית או אפוקליפטית. כל אלה הם תמרורי אזהרה שאמורים לעורר בכם ספק.

תוכן הידיעה: בדקו אם התוכן הגיוני ואינו מצחיק מדי או מעניין באופן מחשיד; בדקו אם יש בידיעה קישורים למקורות תומכים מהימנים ואם הידיעה מופיעה באתרים גדולים ומהימנים. כמו כן בדקו את תאריך פרסום הידיעה ואם יש הסתייגויות בנוגע לאחריות לאמיתות הפרטים. 35

צריכת מידע מהרשת נהייתה חלק בלתי נפרד מהחיים שלנו, אך בצד התרומה האדירה של המידע החיוני שאנחנו מפיקים מהאינטרנט, גם החדשות המסולפות הן כיום חלק מן ה"חבילה". אולם החדשות הטובות הן שכל אדם יכול לזהות את הידיעות הכוזבות באמצעות קריאה ביקורתית ותשומת לב לפרטים. נדרשים רק ערנות ותרגול. 40

טקסט 3**שני פרופסורים אמריקאים ינסו לנצח את ה"פייק ניוז"**

מאת צח יוקד

בעת האחרונה החליטו בחברת פייסבוק לטפל ברצינות בבעיית חדשות הכזב בעקבות הביקורת הנוקבת שספגה הרשת החברתית בנוגע למתן במה חופשית לכל מיני מפריחי שמועות ומפיצי קונספירציות בבחירות האחרונות לנשיאות ארצות הברית. בין השאר השיקה הרשת החברתית פלטפורמה מיוחדת שמאפשרת לגולשים להתריע בזמן אמת על ידיעות וסיפורים שנראים לא אמינים או בעלי אופי פוגעני. 5

גם בחברת גוגל נקטו לאחרונה שורה של צעדי התייעלות דומים, למשל סימון ידיעות מזויפות והקמת צוות מיוחד לאיתור של תוצאות חיפוש בעייתיות ולהסרתן. כעת מצטרף למאבק גם הממשל האמריקאי, והוא הודיע כי ייתן מענק ראשון מסוגו למי שיפתח מנגנון מיוחד לזיהוי חדשות כזב ולהזהרת הגולשים מפניהן. 10

המענק, בסך 300 אלף דולר, ניתן לשני פרופסורים מאוניברסיטה בפנסילבניה: הפרופסור דונגוון לי והפרופסור ס' שיאם סונדר.

בריאיון למוסף "הארץ", ימים ספורים לאחר ההודעה על קבלת המענק היוקרתי, אמר סונדר: "מדובר בבעיה גדולה, בעיקר מפני שהרשתות החברתיות מקילות את הפצתן של ידיעות פיקטיביות, ואין בהן מערך בקרה כמו למשל בעיתונות המודפסת. 15

יש סכנה אמיתית שהמגמה הנוכחית של פרסום חדשות כזב תגרום לאנשים להיות ספקנים בנוגע לכל מה שהם קוראים, שהאמינות של הסיפורים העיתונאיים תהיה בסכנה. אנשים עלולים לפתח דפוס חשיבה שהכול הוא 'פייק ניוז אחד גדול'. לכן חשוב לנו מאוד להציע פתרון שימנע הפצה של חדשות מזויפות באינטרנט, כי בסופו של דבר חדשות אלה פוגעות במעמד העיתונות ובתקשורת כולה".

סונדר אינו מסתיר את האי־נוחות שהוא חש לנוכח השימוש שעושים מנהיגים במונח "פייק ניוז". "הכוונה שלהם במונח 'פייק ניוז' שונה מן הכוונה שלנו כשאנחנו משתמשים במונח זה. כשמנהיג כלשהו אומר 'פייק ניוז' הוא מתכוון לביקורת, למאמרי דעה שמנוגדים לעמדה שלו, לחדשות שאינן אובייקטיביות לפי הגדרתו. אבל אינך יכול לקרוא לכתבות המנוגדות לעמדות הפוליטיות שלך או מבקרות אותך 'פייק ניוז'. אלו שני דברים שונים לחלוטין. כשאנחנו מדברים על 'פייק ניוז' 25

אנחנו מתכוונים לדיווחים שקריים מבחינת העובדות, לסיפור שקרי, לא לדעות או לעמדות פוליטיות ולא לדרך שבה מתואר פוליטיקאי כזה או אחר".

(שים לב: המשך הטקסט בעמוד הבא.)

* מעובד על פי צ' יוקד, "שני פרופסורים אמריקאים ינסו לנצח את ה'פייק ניוז'", מאתר הארץ, 29 בנובמבר 2017.

באילו מקרים אנשים נוטים להאמין לפייק ניוז?

30 "אנשים נוטים להאמין לדיווחים שמאששים את הדעות המקוריות שלהם, שנותנים תוקף לעמדות שלהם. אם הדיווח השקרי עולה בקנה אחד עם העמדה של אותם אנשים, יש סיכוי גדול שהם יאמינו לו. במקרים שבהם אין לאנשים עמדה ראשונית או דעה בנושא, הם ייטו להאמין לדיווחים לפי מה שאני מְכַנֶּה 'חוק העדר'. כלומר הם יאמינו לסיפורים שיש להם הרבה תגובות וזכו לשיתופים רבים באינטרנט".

אנחנו יודעים שהחברות פייסבוק וגוגל כבר פועלות לצמצם את היקף תופעת הפייק ניוז באינטרנט. במה שונה הפתרון שלכם? 35

"המהלכים של פייסבוק וגוגל הם בהחלט התחלה טובה, אך הם אינם מספקים. שתי החברות מסתמכות בעיקר על אנשים – על צוותים שמנסים לאתר חדשות כזב ולהסירן מן האינטרנט. אלא שככל שהמאמץ שלהם לחסום את הפייק ניוז יגבר, כך תתקדם גם הטכנולוגיה של מפיצי הפייק ניוז, לכן דרוש פתרון טכנולוגי ולא פתרון המבוסס על כוח אדם. המטרה שלנו היא לבנות מנגנון שיאפשר לתוכנה לזהות 40 אם מדובר בפייק ניוז. בבניית מנגנון זה אנחנו בוחנים את הקריטריונים האלה: אם יש לידיעה מקור אמין או לא, אם האדם שפרסם את הידיעה פרסם גם כתבות אחרות במקומות אחרים, אם אוצר המילים בידיעה אופייני לחדשות מזויפות, מה הן הפרסומות הנלוות לידיעה, ואם הסיפור פורסם רק ברשתות החברתיות או גם בתקשורת המרכזית". 45

כיצד ייושם הפתרון שלכם? האם ייעלמו לנו אותן חדשות מן המסכים או ייחסם בפנינו הקישור אליהן?

"המטרה שלנו כאמור היא ליצור מערך שלם שיוכל לאתר פייק ניוז ולקבוע בסבירות גבוהה מה הסיכוי שסיפור מסוים הוא מזויף. למשל ייתכן שבצד ידיעה שנקרא 50 ייכתב שקיימת סבירות של 80% שהיא מזויפת. אנחנו מקווים שכשנציע פתרון טכני יעיל ואמין, הרשתות החברתיות שכיום מתבססות על כוח אדם כדי לאתר פייק ניוז, ישתמשו בפלטפורמה שלנו לסינון ראשוני. אפשרות שנייה היא הורדת התוכנה שלנו לטלפון הנייד כמו שמורידים אפליקציה".